

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, dnia 15 marca 2023 r.

Poz. 2858

UCHWAŁA NR LXVI/576/2023 RADY MIEJSKIEJ MIĘDZYCHODU

z dnia 28 lutego 2023 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023 – 2026”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. Dz. U. z 2023 r., poz. 40), w związku z art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840), po uzyskaniu pozytywnej opinii Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Rada Miejska Międzychodu uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023 – 2026” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Międzychodu.

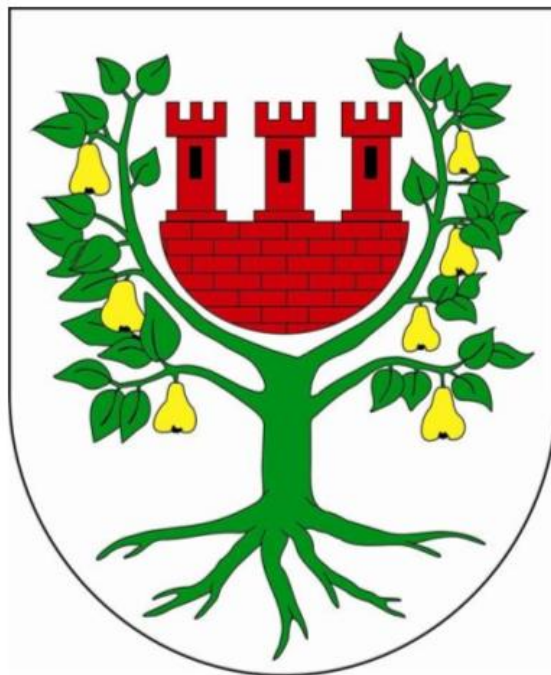
§ 3. Uchwała podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej Międzychodu
(-) Dariusz Nowak

Załącznik do uchwały Nr LXVI/576/2023
Rady Miejskiej Międzychodu
z dnia 28 lutego 2023 r.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

**PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
DLA GMINY MIĘDZYCHÓD
NA LATA 2023-2026**

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	5
1.1. Rys geograficzno-historyczny gminy Międzychód.....	9
1.2. Cele opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	17
1.3. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	19
1.4. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.....	23
2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	34
2.1.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	34
2.1.2. Uzupelnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020.....	34
2.1.3. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017.....	35
2.1.4. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.....	38
2.2. Zgodność Programu z dokumentami szczebla wojewódzkiego.....	39
2.2.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku.....	39
2.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego "Wielkopolska 2020+ ".....	40
2.2.3. Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego.....	46
2.2.4. Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020 (WRPO 2014+).....	50
3. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY MIĘDZYCHÓD	55
3.1. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.....	56
3.2. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków.....	60
3.3. Wykaz zespołów zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków.....	122
3.4. Krajobraz kulturowy gminy Międzychód.....	124
3.5. Zabytki archeologiczne.....	127
3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.....	127
3.5.2. Wykaz stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazu.....	127
3.5.3. Zestawienie liczbowe stanowisk archeologicznych zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru zabytków.....	128
3.5.4. Zarys osadnictwa na terenie gminy Międzychód.....	128
4. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	131
4.1. Stan zachowania najcenniejszych zabytków na terenie gminy Międzychód.....	131
4.2. Uwarunkowania ochrony zabytków i stanowisk archeologicznych wynikające ze	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Międzychód.....	139
4.3. Uwarunkowania ochrony zabytków wynikające ze strategii rozwoju gminy Międzychód na lata 2015-2023.....	146
4.4. Uwarunkowania ochrony zabytków i dziedzictwa archeologicznego wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Międzychód.....	147
4.5. Uwarunkowania ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego wynikające z obszarów ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.....	154
4.6. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zabytków archeologicznych.....	158
4.6.1. Dzieje osadnictwa pradziejowego, stan zachowania zabytków archeologicznych, istotne zagrożenia oraz obszary największego zagrożenia dla zabytków archeologicznych.	158
5. CELE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	164
6. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE.....	165
7. ZADANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.	166
7.1. Bieżąca aktualizacja gminnej ewidencji zabytków i stanowisk archeologicznych	166
7.1.2. Gminna ewidencja zabytków archeologicznych - monitoring stanowisk	167
7.1.3. Inwentaryzacja obiektów tzw. małej architektury.....	168
7.2. Ochrona i rewitalizacja obiektów zabytkowych	169
7.2.1. Prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych przy obiektach zabytkowych nieruchomości będących własnością gminy; zabezpieczenie i utrzymanie tych obiektów oraz ich otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystanie z nich w sposób zapewniający trwałe zachowanie ich wartości.....	169
7.2.2. Utrzymanie dotacji celowej na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych przy obiektach zabytkowych z terenu gminy Międzychód wpisanych do rejestru zabytków a nie stanowiących własności gminy	174
7.3. Kształtowanie świadomości mieszkańców. Popularyzacja wiedzy o regionie, edukacja w zakresie ochrony zabytków, badania naukowe i popularyzowanie ich wyników.....	177
7.4. Świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego. Dążenie do zachowania ładu przestrzennego.....	180
7.5. Promocja zabytków i krajobrazu kulturowego.....	181
7.6. Dziedzictwo kulturowe jako element rozwoju turystyki.....	183
8. KIERUNKI DZIAŁAŃ DLA REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	185

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

8.1. Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków oraz aktualizacja gminnej ewidencji stanowisk archeologicznych.....	185
8.2. Tworzenie parków kulturowych.....	186
8.3. Wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego.....	187
8.4. Określenie sposobu realizacji celów gminnego programu opieki nad zabytkami.....	188
9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	189
10. MONITORING DZIAŁANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	191
11. ZEWNĘTRZNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	192
12. MAPA Z ROZMIESZCZENIEM OBIEKTÓW NIERUCHOMYCH NA TERENIE GMINY MIĘDZYCHÓD.....	194

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

1. Wstęp.

Program opieki nad zabytkami jest dokumentem o charakterze uzupełniającym dla innych aktów związanych z planowaniem i rozwojem gminy. Przedmiotem omawianego programu jest obszar gminy Międzychód, w powiecie międzychodzkiem, w województwie wielkopolskim.

Głównym celem programu jest sformułowanie zadań, jakie winny być realizowane w zakresie ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego. Zadania te odnoszą się do obszaru całej gminy jako regionu administracyjnego, wraz ze wszystkimi obiektami zabytkowymi, stanowiskami archeologicznymi i całością problematyki z nimi związanej. Program ten ma określić pewien stan idealny w zakresie opieki nad zabytkami – wskazywać konieczne do wykonania zadania i sugerować sposoby ich realizacji. Jego ideą jest również dążenie do osiągnięcia odczuwalnej i akceptowanej społecznie poprawy stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy Międzychód. Istotnym jest, aby poprawa ta dokonywała się przy współudziale społeczności lokalnej, w różnych formach jej aktywności. Obowiązkiem władz publicznych jest z kolei pobudzanie i usprawnianie mechanizmów regulujących kwestie tej opieki oraz tworzenie i wspieranie inicjatyw mających na celu jej sprawne działanie.

Zgodnie z definicją określoną w *ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* program jest dokumentem wymagającym cyklicznej aktualizacji. Jego przyszłe modyfikacje winny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

Program opieki nad zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026 podejmuje starania samorządu Gminy Międzychód w zakresie systematycznego prowadzenia działań z obszaru ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

regionu. Niestety do dnia dzisiejszego nie opracowano i nie przyjęto Programu dla omawianego terenu.

Aktualnie opracowany Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026 – stara się nakreślić kierunki w zakresie ochrony zabytków jednocześnie wykorzystując i modyfikując prowadzone działania w tym zakresie w poprzednich latach. Realizowane one będą po pozytywnym zaopiniowaniu przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i przyjęciu w drodze uchwały Rady Miejskiej Międzychodu.

Dokument ten zawiera aktualizację wszelkich zaistniałych na przestrzeni minionych lat zmian w obowiązującym prawie dotyczącym zagadnień związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami, a także wprowadza zmiany w stosunku do istniejącego stanu zabytków zlokalizowanych na terenie gminy.

Ważnym obszarem działań Gminy w ciągu ostatnich lat były działania związane z rewitalizacją przestrzeni zabytkowej i udostępnienie jej mieszkańcom regionu. Dokonało się to m.in. w zakresie odnowy zespołu folwarcznego w Mniszkach. Miejsce to stało się ważnym elementem w krajobrazie Gminy, gdzie prezentowane są dawne zawody, a miejsce to stało się znakiem rozpoznawczym regionu pod względem przywracania dawnego rzemiosła. Z całą pewnością należy wspomnieć o finansowaniu szeregu większych i mniejszych inwestycji związanych z poprawą wszelkiej infrastruktury zabytkowej, co przekłada się w znaczący sposób na lepsze zachowanie i użytkowanie obszarów zabytkowych. Prowadzono również działania związane z remontem i przywróceniem do funkcjonowania dawnego budynku ratusza miejskiego a obecnie Muzeum Regionalnego w Międzychodzie. Istotnym elementem w działaniach Gminy Międzychód było wspieranie działań Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Międzychodzie jako ośrodka kształtujących poczucie lokalnych więzi oraz elementu dbającego o zachowanie lokalnych tradycji i historii. Gmina

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Międzychód utrzymuje jego działalność podstawową oraz dotuje m.in. wydawnictwa, działania edukacyjne czy też organizację imprez.

Do ważnych zadań związanych z ochroną zabytków należy zaliczyć także upamiętnienie pułkownika Wincentego Nowaczyńskiego z Kamionny. Postać tą upamiętniono organizacją wydarzenia oraz odsłonięciem pamiątkowej tablicy.

Wszystkie – wybrane spośród wielu innych – wymienione powyżej działania wpisują się w niezmienny cel przyświecający również opracowaniu aktualnego Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026 obejmującego wybór kierunków działań oraz poszczególnych zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami sformułowanych w art. 87 ustawy z dnia 27 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U z 2022, poz. 840) jakimi są:

- 1) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 2) Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
- 3) Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
- 4) Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie wizerunku gminy poprzez: podejmowanie działań sprzyjających wytworzeniu lokalnej tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności mieszkańców mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego, edukację w zakresie miejscowego dziedzictwa kulturowego.
- 5) Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- 6) Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków.
- 7) Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Ponadto Gmina prowadziła szerokie działania popularyzujące historię i zabytki regionu w różnego rodzaju publikacjach, konferencjach, działaniach edukacyjnych i promocyjnych realizowanych przy wsparciu finansowym lub organizacyjnym Gminy. Wśród nich można wymienić m.in. działania upamiętniające 100 rocznicę odzyskania niepodległości przez Polskę oraz kolejne rocznice wybuchu Powstania Wielkopolskiego czy 100 rocznicę powrotu Międzychodu do macierzy, działania związane ze wsparciem organizacji pozarządowych czy działania poświęcone zachowaniu pamięci o rzemieślniczym i wielokulturowym charakterze Gminy. Podsumowując należy stwierdzić, iż Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026 to dokument będący całościową strategią ochrony zabytków zlokalizowanych na omawianym obszarze na okres najbliższych czterech lat, który realizowany będzie dostępnymi środkami prawnymi oraz finansowymi. Jednocześnie dokument ten stanowi instrument koordynujący proces tworzenia gminnych polityk przestrzennych i powinien spowodować poprawę stanu zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego Międzychodu poprzez właściwe – z punktu ochrony zabytków i opieki nad nimi – podejmowanie przez samorząd działań zarówno organizacyjnych, jak i finansowych zmierzających do osiągnięcia odczuwalnej i akceptowanej społecznie poprawy w tym zakresie. Kolejną rolę jaką spełnia niniejszy dokument jest uświadamianie potrzeb i zasad ochrony środowiska kulturowego wśród społeczeństwa, a także dążenie do włączania społeczności w proces sprawowania opieki nad zabytkami poprzez tworzenie i wspieranie inicjatyw mających taką opiekę na celu.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

1.1. Zarys geograficzno-historyczny gminy Międzychód.

Gmina Międzychód to gmina miejsko-wiejska położona na zachodnim krańcu województwa wielkopolskiego. Jest jedną z czterech gmin powiatu międzychodzkiego, zlokalizowana w jego zachodniej części. Leży na skrzyżowaniu dróg wojewódzkich nr 182 (Międzychód-Ujście) i nr 160 (Suchań – Miedzichowo), 19 km na północ od autostrady A2. Miasto Międzychód oddalone jest 4 km od drogi krajowej nr 24 (Gorzów Wielkopolski – Poznań), która przecina wsie Gorzyń i Kamionna.

Gmina zajmuje powierzchnię 30625 ha (306,25 km²), na którym zamieszkuje ok 18 tys. osób, w tym w mieście ok. 11 tys. Administracyjnie podzielona jest na 26 sołectw.

Graniczy ona z następującymi gminami:

- na zachodzie: Pszczew, Przytoczna, Skwierzyna (woj. lubuskie),
- na północy: Drezdenko (woj. lubuskie),
- na wschodzie: Sieraków, Kwilcz, Lwówek (woj. wielkopolskie),
- na południu: Miedzichowo (woj. wielkopolskie).

Sieć osadnicza gminy tworzą miasto Międzychód i 61 pozostałych miejscowości (w tym: wsie, osady, osady leśne, przysiółki wsi przysiółki osad). Miasto położone jest w centrum gminy, na południowym brzegu rzeki Warty oraz nad jeziorem Miejskim. Miasto stanowi siedzibę administracyjną gminy i powiatu.

Gmina Międzychód z uwagi na całokształt warunków środowiska zalicza się do grupy najatrakcyjniejszych krajobrazowo i przyrodniczo obszarów województwa wielkopolskiego. Decydują o tym głównie takie elementy jak: wysoki udział obszarów chronionych krajobrazu i bardzo wysoka lesistość wynosząca 50,8 % powierzchni gminy. Duży procent powierzchni gminy porasta Puszcza wschodząca w skład Sierakowskiego Parku Krajobrazowego – chroniony

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

obszar o niezwykłych walorach przyrodniczych, historycznych i kulturowych, który powstał 23 października 1991 r. Wyjątkowym bogactwem ziemi międzychodzkiej są 52 jeziora. Ponadto na terenie gminy Międzychód znajdują się bogate złoża ropy naftowej i gazu ziemnego.

Rys historyczny.

Najdawniejsze ślady bytowania człowieka na terenie dzisiejszej ziemi międzychodzkiej, datowane są na ok. 8000 lat p.n.e., odkryto je w Muchocinie. Człowiek schyłkowego paleolitu: koczownik, myśliwy, zbieracz, pozostawił w okolicach tej miejscowości narzędzia krzemienne służące do przygotowywania innych narzędzi kościanych i rogowych. Natomiast z czasów neolitu, czyli młodszej epoki kamienia (ok. 2000 p.n.e.), pochodzą znaleziska z okolic Mierzyna i Radgoszczy. Epoka brązu przynosi znaczny rozwój sieci osadniczej. Szczególnie widoczne jest to w związku z rozprzestrzeniającą się szybko tutaj kulturą łużycką. Rozwijają się m.in. osady w okolicach dzisiejszego Mierzyna, Kamionny czy Zatomia Starego, ponadto odkryto również cmentarzyska popielnicowe na terenie dzisiejszego Międzychodu i Mierzyna. Bardzo interesujące jest grodzisko – najprawdopodobniej kultury łużyckiej zlokalizowane w Aleksandrowie. Na początku I tysiąclecia n.e. obszar nadal przeżywał rozwój osadniczy. Świadczą o tym liczne stanowiska archeologiczne kultur przeworskiej i wielbarskiej, związanych z tym okresem. Kryzys osadnictwa przychodzi w V i VI wieku i trwa do momentu pojawienia się na opisywanych terenach plemion słowiańskich. Powstały wówczas grodziska w okolicach Bielska i Muchocina. Osada rzemieślnicza zlokalizowana w miejscu o naturalnym charakterze obronnym (pomiędzy rzeką Wartą a jednym z jezior) z dostępem do szlaków wodnych i lądowych przerodziła się w późniejszych wiekach w ośrodek miejski, który dziś znamy jako Międzychód.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Pierwsza źródłowa wzmianka o Międzychodzie pochodzi z roku 1378, z dokumentu starosty generalnego Wielkopolski, Domarata. Prawa miejskie otrzymał Międzychód prawdopodobnie w końcu XIV wieku. Nazwa odnosi się do lokalizacji pomiędzy drogami – Miezychod i przez wieki przekształciła się w Międzychód. Jako miasto funkcjonowała także od około 1400 do połowy XVI wieku i znów od 1638 do 1874 r. dzisiejsza wieś Kamionna, w której u schyłku XV wieku powstał cenny gotycki kościół, ufundowany w roku 1499 przez opata cystersów z Bledzewa.

Miasta regionu funkcjonowały głównie jako ośrodki rzemieślnicze i handlowe. Rozwijały się w sposób typowy dla miast średniowiecznych. Wokół nich za sprawą posiadających tu znaczne dobra rodów szlacheckich (m.in. Nałęczów, Grzymalitów) oraz czynnych w regionie zakonów (szczególnie cystersów z niedalekiego opactwa w Bledzewie) powstawały i dynamicznie rosły liczne wsie.

W II połowie XVI wieku ruch reformacyjny, dotarł do zachodniej Wielkopolski. Silnym ośrodkiem protestanckim stał się Kwilcz, należący do zamożnej szlacheckiej rodziny Kwileckich. Z poparciem właścicieli osiedlili się tu bracia czescy, tworząc jedną ze swoich najliczniejszych kolonii w Wielkopolsce. W późniejszych wiekach na terenach dóbr Kwileckich, w Orzeszkowie, powstał także zbór.

W roku 1597 Międzychód przeszedł w ręce niemieckiej rodziny Unrugów, co zachęciło ludność z sąsiednich regionów Brandenburgii do osiedlania się w mieście. Wraz z przybyciem nowych osadników pojawiła się niemieckojęzyczna nazwa miasta - Birnbaum, oznaczająca w języku polskim gruszę. Odtąd będzie ona używana równoległe z polską, tak w dokumentach urzędowych, jak i w potocznym języku. Miasto w owym czasie przeżyło znaczący rozwój: wybudowano zamek dla Krzysztofa Unruh (z polska: Unruga), powstała gmina ewangelicka, której kronika stała się z czasem jednym z najważniejszych źródeł

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

wiedzy na temat historii miasta i okolic. Mimo działań prowadzonych przez właścicieli na rzecz rozwoju, to Sieraków, a nie Międzychód w XVII wieku, stał się dominującym ośrodkiem w tym regionie.

Przełom XVII i XVIII wieku to całego regionu okres rozwoju sukiennictwa. Produkcja i obróbka tkanin stała się najpopularniejszym zajęciem głównie wśród międzychodzkich rzemieślników, aż do połowy XIX wieku, kiedy to z powodu dostępu do taniego surowca większość wielkopolskich zakładów tkackich przeniosła się na tereny zaboru rosyjskiego.

W 1793 roku doszło do drugiego rozbioru Polski. Międzychód przeszedł w ręce pruskie bez walki, natomiast Sieraków jako jedno z dwóch miast w Wielkopolsce (obok Kargowej), stawiał krótkotrwały opór pruskiemu zaborcy: oddział Kawalerii Narodowej pod dowództwem Klemensa Kwileckiego stoczył tu bitwę z batalionem huzarów majora Platena. Po roku 1793, później zaś znów po roku 1818 nastąpiło zasiedlanie terenów wokół Międzychodu osadnikami narodowości niemieckiej połączone z zakładaniem nowych wsi, co przyniosło ożywienie gospodarcze, jednocześnie jednak w znacznym stopniu zmieniło proporcje etniczne ludności. W okresie 1807-1813 okolica wraz z całą Wielkopolską przynależała do Księstwa Warszawskiego. W tym czasie funkcjonował przygraniczny powiat z siedzibą w Międzychodzie, posiadający znaczny obszar, bo obejmujący m.in. Skwierzynę i Bledzew.

W 1815 r. w ramach przyłączonego do Prus Wielkiego Księstwa Poznańskiego powstał powiat międzychodzki, w którego skład poza Międzychodem wchodziły cztery miasta: Kamionna, Bledzew, Skwierzyna i Sieraków (od 1818). Schyłek XIX wieku przyniósł w powiecie gwałtowny rozwój przemysłu. Powstały m.in. kopalnie węgla brunatnego m.in. w okolicach Sierakowa i Muchocina. W Międzychodzie rozwinęła się sieć handlowa. Miała w tym swoje zasługi rodzina Tietzów, reprezentująca nowoczesne podejście do handlu detalicznego. Szczególnie ważne z punktu widzenia rozwoju miasta było

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

uzyskanie w 1888 r. połączenia kolejowego z Pniewami. W 1904 roku powstał w Międzychodzie istniejący do dziś zakład przetwórstwa owocowo-warzywnego, który przez wiele lat był największym zakładem produkcyjnym w mieście. Poza infrastrukturą techniczną rozwinęła się również baza rekreacyjna. Kompleks obiektów sportowych ufundował na początku wieku znany Międzychodzianin Oskar Tietz. Z kolei w 1912 r. powstało źródło wód artezyjskich, tzw. Laufpompa.

Podczas I Wojny Światowej liczni polscy i niemieccy mieszkańcy powiatu zostali wcieleni do armii niemieckiej i walczyli na wszystkich jej frontach. Krótco po zakończeniu wojny, 27 grudnia 1918 r. w Poznaniu, stolicy należącej wciąż do Niemiec Wielkopolski wybuchło polskie powstanie. Szybko rozprzestrzeniło się ono na całą niemal prowincję. W rejonie Międzychodu organizacja powstania była wyjątkowo trudna, z uwagi na zamieszkały tu spory odsetek ludności niemieckiej. 7 stycznia 1919 r. powstańcy opanowali Sieraków, rozgorzały też walki pod Zatomiem, Kamionną, Kolnem i Głazewem, jednak powstańcom nie udało się zdobyć Międzychodu. Tutejsze siły niemieckie szybko zorganizowały obronę: zgrupowano dwa bataliony piechoty szwadron kawalerii i baterię artylerii ciężkiej. W sumie 800 powstańcom Niemcy przeciwstawili około 1500 uzbrojonych ludzi, częściowo należących do regularnych oddziałów. Rozpoczęła się niemiecka kontrofensywa, której głównym celem miało być przełamanie linii obrony powstańców pod Kamionną i Kolnem. Po bezskutecznych atakach Niemcy zrezygnowali jednak z dalszych prób opanowania tej okolicy. Rozejm w Trewirze z lutego 1919 r. przynosi zawieszenie broni. W czerwcu 1919 roku Rzesza Niemiecka podpisuje Traktat Wersalski, którego jednym z postanowień jest przyłączenie Wielkopolski do państwa polskiego. Jednak w nie zdobytym ostatecznie przez powstańców Międzychodzie niemiecka Rada Ludowa do końca sprzeciwiała się decyzjom traktatu o przyłączenia miasta do Polski. Protest ten odbił się szerokim echem w prasie zagranicznej, szczególnie w amerykańskiej gazecie „Continental Times”, która go poparła. Pół roku po podpisaniu traktat

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

został oficjalnie ratyfikowany. Tydzień po tym wydarzeniu, 17 stycznia 1920 r. Wojsko Polskie wkroczyło do Międzychodu, aby wyegzekwować decyzje układu pokojowego odnoszące się do tego terytorium. Po 124 latach pruskiego panowania Międzychód powrócił do Polski, wchodząc w skład województwa poznańskiego.

Położenie przygraniczne w sytuacji politycznej, jaka panowała na początku lat dwudziestych XX wieku stwarzało regionowi niewielkie szanse rozwoju gospodarczego. Do ważniejszych inicjatyw gospodarczych tego okresu należy zaliczyć powstałą w roku 1924 hutę szkła w Sierakowie ora mający pewne znaczenie w transporcie towarowym port rzeczny na Warcie w Międzychodzie. W latach dwudziestych pojawiła się marka „krajny 100 jezior”, odnosząca się do walorów wypoczynkowych lokalnego pojezierza – organizowano na te tereny liczne przyjazdy wakacyjne w ramach regionu wielkopolskiego. Powstała także i została w pełni realizowana koncepcja stworzenia w Międzychodzie zakładu przyrodoleczniczego. Uruchomił go znany Zakopiańczyk, dr Andrzej Chramiec, wielki orędownik walorów leczniczych wody międzychodzkiej. Inwestycja ta przyniosła społeczności lokalnej plażę. Powstało także sanatorium, a samo miasto stało się znanym i jednym z najchętniej odwiedzanych miejsc na turystycznej mapie Wielkopolski. Charakter miasta wczasowego Międzychód utracił jednak stopniowo w latach 30-tych.

W opisywanym okresie zachodnia granica powiatu międzychodzkiego stanowiła równocześnie granicę Rzeczypospolitej i Rzeszy Niemieckiej. Mieszkańcy miasta jako jedni z pierwszych w Polsce przekonali się o sile hitlerowskiej armii, a także o realizowanej przez nią taktyce „błyskawicznej wojny”. 1 września 1939 r. Wehrmacht wkroczył do Polski i wraz z całą wielkopolską ziemią międzychodzka została wcielona do Rzeszy w strukturze tzw. Reichsgau Wartheland (Kraju Warty). Jeszcze we wrześniu 1939 r. wielu spośród polskich mieszkańców powiatu aresztowano i osadzono w więzieniach

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

we Wronkach, Skwierzynie, w poznańskim Forcie VII, i w wielu innych miejscach zlokalizowanych na terenie województwa wielkopolskiego. W grudniu tego roku rozpoczęła się z kolei fala wysiedleń, której ofiarą padały głównie rodziny o tradycjach patriotycznych, działacze społeczni i kombatanci Powstania Wielkopolskiego. Dokładnie w rok po wybuchu wojny; 1 września Niemcy otworzyli szkołę w Bielsku, w której językiem wykładowym był język niemiecki. Pomimo coraz mocniej odczuwalnego terroru już w pierwszych miesiącach wojny rozwinęła się działalność konspiracyjna. Za sprawą Zygmunta Gracza (podharcemistrza przedwojennego ZHP) powstaje w Międzychodzie ośrodek Szarych Szeregów. Sam jego organizator na skutek wpadki został aresztowany, przeszedł więzienną gehennę w forcie VII, by ostatecznie zginąć w obozie zagłady Gross Rosen. W okolicy formowały się także struktury Armii Krajowej, w jej strukturze obszar dzisiejszej ziemi międzychodzkiej tworzył tzw. inspektorat zachodni, podległy poznańskiemu okręgowi AK. W 1944 r. miała miejsce tzw. „wielka wsypa”: doszło do masowych aresztowań działaczy konspiracyjnych zarówno AK jak i Szarych Szeregów. Międzychodzkie struktury podziemne zostały praktycznie w całości rozbite, podobnie wielkie straty poniosło konspiracyjne środowisko w Sierakowie w sierpniu 1944 r.

W roku 1944 z polecenia Hermana Goeringa w Międzychodzie została zorganizowana placówka Instytutu Fizjologiczno-Biologicznego, w której według jednej z hipotez miała być produkowana broń biologiczna. Problemy z organizacją sprzętu laboratoryjnego uniemożliwiły Niemcom rozpoczęcie zaawansowanych działań badawczych i ewentualnej produkcji przed wkroczeniem wojsk radzieckich. 19 stycznia 1945 roku niemiecki burmistrz zarządził ewakuację miasta. Niemieccy cywile wyjeżdżali z miasta pociągami, pozostał jedynie oddział Volkssturmu, biorący w późniejszym czasie udział w walkach. W dniach 27 i 28 stycznia 1945 wyzwolenie okolicom Sierakowa i Międzychodu przynoszą wojska radzieckie: oddziały 1 Armii Pancerniej gen.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Katukowa i 8 Armii Gwardii gen. Czujkowa. W kilka dni później do Międzychodu przybywa także szef sztabu wojsk radzieckich, marszałek Geоргий Konstantynowicz Żukow i w nim organizuje na pewien czas swój punkt dowodzenia.

Koniec II Wojny Światowej przyniósł nowy porządek polityczny w Polsce. Pod rządami kolejnych ekip centralnych i regionalnych władz PRL istniejący w okolicy Międzychodu potencjał uzdrowiskowy nie został ostatecznie wykorzystany. Miasto pozostało centrum administracyjnym i gospodarczym mikroregionu. Równolegle z istniejącymi już przed II Wojną Światową ośrodkami przemysłu spożywczego rozwijał się tu teraz przemysł drzewny i metalurgiczny. Reforma administracyjna przeprowadzona w 1975 roku zakładała likwidację powiatów na terenie całego kraju. Dawny powiat międzychodzki został podzielony. Z dwóch historycznych ośrodków Międzychód trafił do województwa gorzowskiego, natomiast Sieraków został przyłączony do woj. poznańskiego. W tym też roku, za sprawą miejscowych regionalistów, powstało w Międzychodzie Muzeum Regionalne. Zebrana przez nich kolekcja etnograficzna dotyczyła następujących dziedzin: włókiennictwa, kowalstwa, rybołówstwa i rolnictwa tradycyjnego uprawianych na terenach Pojezierza Międzychodzko – Sierakowskiego. W latach 80-tych w Międzychodzie rozwinęła się w ramach NSZZ Solidarność działalność strajkowa, Opozycja polityczna w regionie była na tyle zorganizowana, że wydawała nawet niezależne pismo „Solidarność Międzychodzka”. Po przełomie politycznym i ponownym ustanowieniu faktycznej autonomii samorządowej ponownie skoncentrowano się na walorach kulturowych mikroregionu. Okolice Międzychodu wzbogaciły się o szereg ośrodków wypoczynkowych. Założenia reformy administracyjnej kraju, przeprowadzonej w 1998 r. sprawiły, że ponownie uformowano powiat międzychodzki składający się z gmin miejsko-wiejskich międzychodzkiej i sierakowskiej oraz gmin wiejskich Kwilcz i Chrzypsko Wielkie. Powiat

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

przyłączono do Województwa Wielkopolskiego. Fakt ponownego przyłączenia go do Wielkopolski, a nie do powstającego właśnie województwa lubuskiego nie był wcale oczywisty: w przypadku społeczeństwa ziemi międzychodzkiej był on rezultatem intensywnych starań. Oznaczało to ponowne połączenie ziem sierakowskiej i międzychodzkiej, a także koncentrację w jednym ośrodku działań na rzecz rozwoju turystyki oraz promocji obszaru. W 1999 roku Międzychód utracił połączenie kolejowe i do dziś go nie odzyskał. W ostatnich latach trwają prace nad przywróceniem połączeń kolejowych.

1.2. Cele opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

„Program Opieki nad Zabytkami gminy Międzychód na lata 2023 – 2026” został opracowany celem realizacji zapisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.). Ustawa wprowadza obowiązek sporządzania programów opieki nad zabytkami przez samorządy - zarówno na szczeblu wojewódzkim, powiatowym, jak i gminnym. Zgodnie z art. 87 ust. 1 cytowanej wyżej ustawy wójt sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami, który po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków przyjmuje w drodze uchwały rady gminy. Program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym, a z jego realizacji wójt sporządza co dwa lata sprawozdanie z realizacji programu opieki, które przedkładane jest radzie gminy.

Szczegółowe cele programu opieki nad zabytkami zawarte są w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i należą do nich:

1. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

2. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
3. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
4. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
5. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków.
6. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Tworząc Program opieki nad zabytkami w Gminie Międzychód założono, że zasoby regionalnego dziedzictwa kulturowego są zasadniczym czynnikiem wpływającym na kształtowanie tożsamości regionalnej. Należy się z tymi zasobami, historią i zabytkami zapoznać, rozróżnić obiekty wpisane do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego i figurujące w Gminnej Ewidencji Zabytków. Zasoby te, odczuwane czasem jako obciążenie, mogą stać się, odpowiednio utrzymane, szansą promocji. Nadrzędnym celem sformułowania Programu jest dążenie do znaczącej poprawy stanu zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego gminy poprzez określenie działań organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym w kompetencjach samorządu, a także włączenie zabytków w rozwój gospodarczy i społeczny oraz zaszczepienie świadomości potrzeby, zasadności i sposobów ochrony zabytków wśród mieszkańców. Istotnym elementem opieki nad zabytkami jest też uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na ochronę zabytków.

Formułując Program Opieki nad Zabytkami przyjęto zadania należące z mocy ustawy do obowiązków Gminy, między innymi opieki nad zabytkami, do których Gmina Międzychód posiada tytuł prawny oraz zarysowano ogólną politykę Gminy w dziedzinie opieki nad zabytkami, nie naruszając przy tym praw właścicieli. Efektami, jakie ma przynieść wykonanie zapisów Programu ma być w związku z tym poprawa stanu zasobów dziedzictwa kulturowego powodująca uatrakcyjnienie regionu na rynku turystycznym, nadanie zabytkom właściwych funkcji oraz podniesienie świadomości walorów dziedzictwa kulturowego.

1.3. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Podstawę prawną opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami stanowią:

a) rozstrzygnięcia ustawowe:

- art. 5, 6 ust. 1 i art. 86 Konstytucji RP stwierdzające, iż zabytki zostały objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela (Dz.U.1997.78.483 z dnia 1997.07.16),

- art. 7 ust. 1 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. 2022 poz. 559 z dnia 7 lutego 2022 r. ze zm.) stwierdzający, że: „Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy kultury, w tym ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”;

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- art. 87 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.) stanowiący, że:

Burmistrz/wójt sporządza gminny program opieki nad zabytkami na okres 4 lat, gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, gminny program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym, z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami burmistrz/wójt sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

Rozporządzenia:

1. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (tj. Dz.U. 2021 poz. 81 z dnia 14.01.2021 ze zm.).
2. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 29 września 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.U. 2022 poz. 2053 ze zm.).
3. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie udzielania dotacji na badania archeologiczne (Dz.U.2014.110 z dnia 2014.01.22 ze zm.).

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

4. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz.U.2004.212.2153 z dnia 2004.09.29).
5. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki "Za opiekę nad zabytkami" (tj. Dz.U. 2006 nr 24 poz. 181 z dnia 2006.02.16 ze zm.).
6. Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz.U.2011.89.510 z dnia 2011.04.29).
7. Rozporządzenie Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z dnia 20 listopada 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, (Dz.U. 2021 poz. 56 ze zm.).
8. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz.U.2004.30.259 z dnia 2004.02.27).
9. Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz.U. 2015 poz. 979 ze zm.).

b) pozostałe akty prawne regulujące kwestie ochrony zabytków:

W celu skutecznej opieki nad zabytkami istotne jest ponadto uwzględnienie innych uregulowań prawnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, które znajdują się w następujących aktach prawnych:

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2022 r. poz. 503, 1846, 2185 ze zm.),
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz.U.2021.2351 ze zm.),
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2019 poz. 1396 ze zm.),
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2018 poz. 1614 ze zm.),
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2018 poz. 2204 ze zm.),
- ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2018 poz.1983 ze zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2019 poz. 688 ze zm.).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

- ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2019 poz. 917),
- ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 poz. 1479).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U.2018.217 tj. z dnia 2018.01.25).

c) pozycje o charakterze pomocniczym:

- Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego,
- Tezy do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

1.4. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.) reguluje definicje związane z ochroną zabytków oraz określa formy ich ochrony.

Art. 3 pkt 1, 2 i 3

Zabytkiem nieruchomym lub ruchomym jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Art. 6 ust. 1 pkt 1

Do zabytków nieruchomych zaliczają się w szczególności:

- krajobrazy kulturowe
- układy urbanistyczne
- układy ruralistyczne
- zespoły budowlane
- dzieła architektury i budownictwa
- dzieła budownictwa obronnego
- obiekty techniki (kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe)
- cmentarze
- parki, ogrody i innymi formy zaprojektowanej zieleni,
- miejsca upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Art. 6 ust. 1 pkt 2

Do zabytków ruchomych zaliczają się w szczególności:

- dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej
- kolekcje stanowiące zbiory przedmiotów zgromadzonych uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje
- numizmaty oraz pamiątki historyczne, a zwłaszcza militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i ordery
- wytwory techniki, a zwłaszcza urządzenia, środki transportu oraz maszyny i narzędzia świadczące o kulturze materialnej i charakterystyczne dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentujące poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego
- materiały biblioteczne, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach
- instrumenty muzyczne
- wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne
- przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Art. 3 pkt 4

Zabytkiem archeologicznym jest zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Art. 6 ust. 1 pkt 3

Do zabytków archeologicznych zaliczają się w szczególności:

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa
- cmentarzyska
- kurhany
- relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Art. 6 ust. 2

Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 3 pkt 14

Krajobraz kulturowy zdefiniowany został jako postrzegana przez ludzi przestrzeń zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka.

Art. 3 pkt 12

Historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny zdefiniowany został jako przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg.

Art. 3 pkt 13

Historyczny zespół budowlany zdefiniowany został jako powiązana przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Art. 3 pkt 15

Otoczenie [zabytku] zdefiniowane zostało jako teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Art. 3 pkt 6

Prace konserwatorskie zdefiniowane zostały jako działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań.

Art. 3 pkt 7

Prace restauratorskie zdefiniowane zostały jako działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań.

Art. 3 pkt 8

Roboty budowlane zdefiniowane zostały jako budowa, a także prace polegające na przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku.

Art. 3 pkt 9

Badania konserwatorskie zdefiniowane zostały jako działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich.

Art. 3 pkt 10

Badania architektoniczne zdefiniowane zostały jako działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń.

Art. 3 pkt 11

Badania archeologiczne zdefiniowane zostały jako działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego.

Art. 4

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Art. 5

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Art. 7

Formami ochrony zabytków są:

- **wpis do rejestru zabytków**

Rejestr dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków [art. 8]; do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku [art. 9]; do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę [art. 10].

• **wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa**

Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego, zaliczany do jednej z kategorii, o których mowa w art. 64 ust. 1, na podstawie decyzji wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, z urzędu albo na wniosek właściciela zabytku ruchomego [art. 14a].

• **uznanie za pomnik historii**

Zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego [art. 15].

• **utworzenie parku kulturowego**

W celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały rada gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej, uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

ust. 1 burmistrz (wójt, prezydent miasta), w uzgodnieniu w wojewódzkim konserwatorze zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy w celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być urządzony dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego [art. 16].

Na terenie ustanowionego przez radę gminy parku kulturowego mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

- prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, z zastrzeżeniem art. 12 ust. 1

- składowania lub magazynowania odpadów [art. 17]

• ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację w zakresie lotniska użytku publicznego.

Art. 18

Ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W koncepcji, strategiach, analizach planach i studiach, o których mowa w ust.1, w szczególności:

- uwzględni się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków,
- zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu,
- ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniając opiekę nad zabytkami. W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:
 - zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
 - innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
 - parków kulturowych.

Art. 19

W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1. W studium i planie, o których mowa w ust.1, ustala się w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków

Art. 20

Projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu.

Art. 21

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.

Art. 22 pkt 4

Burmistrz (wójt, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

Art. 22 pkt 5

W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru,
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków,
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez burmistrza (wójta, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Art. 81. pkt 1.

W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Art. 89

Organami ochrony zabytków są:

- minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu, którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków,
- wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.

2.1.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały uwzględnione w tezach do krajowego programu opieki nad zabytkami oraz w Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2013. Uzupełnienia Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2020. 2.1.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013. Misją Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r. jest zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, wartości warunkującej tożsamość narodową i zapewniającej ciągłość tradycji i rozwój regionów. Celem strategicznym strategii jest zrównoważenie rozwoju kultury w regionach poprzez m.in. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków.

2.1.2. Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020.

W Uzupełnieniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, przyjętej w dniu 14 czerwca 2005 r., rozszerzono cele strategii, wprowadzono system jej realizacji, monitorowania i ewaluacji. Jednym z proponowanych kierunków działań jest ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego poprzez kompleksową rewaloryzację zabytków oraz obiektów przemysłowych i powojaskowych, ich adaptację na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne, a także inne cele społeczne, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości, tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych, budowa i rozbudowa sieci informatycznych w promocji potencjału kulturowego regionów, inwentaryzacja i digitalizacja zabytków dziedzictwa

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

ruchomego i nieruchomego oraz ich promocja. Jako podstawowe wskaźniki monitoringu i ewaluacji Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego uznano:

- a) liczbę zabytków ruchomych i nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków,
- b) liczbę obiektów zrewitalizowanych i odnowionych,
- c) wartość odnowionych zabytków kultury.

2.1.3. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019–2022 przyjęty został Uchwałą nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. (MP 2019, poz. 808), zwany dalej „Programem 2019–2022”, ma na celu realizację przepisu art. 84 w związku z art. 86 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.). Program 2019–2022 jest głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów. W ramach podziału kompetencji między ministrami, dokonanego w ustawie z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. z 2019 r. poz. 945, z późn. zm.), wiodącym organem odpowiedzialnym za zadanie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu, którego zadania i kompetencje w tym zakresie wykonuje Generalny Konserwator Zabytków. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego jest organem odpowiedzialnym za koordynację, monitorowanie i ewaluację realizacji Programu 2019–2022 przez wszystkie zaangażowane w nią podmioty.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami, jako jeden z najważniejszych elementów tego dziedzictwa, realizowane są przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej w powiązaniu z kontekstem polityki gospodarczo-społecznej, ale stanowią również cel sam w sobie, którego wartość wykracza poza kategorie czysto ekonomiczne. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019 - 2022 przyjęty został Uchwałą nr 82/2019 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. W Programie sformułowano cel główny: „Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami”, który realizowany będzie przez trzy cele szczegółowe, podzielone na kierunki działania, tj.:

Cel szczegółowy 1: Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego.

- Kierunek działania 1.1: Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym
 - 1.1.1. W ramach realizacji zadania: Szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym pracowników merytorycznych, z uwzględnieniem zagadnień z zakresu planowania przestrzennego i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;
 - 1.1.2. Zadanie: Budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym;
 - 1.1.3. Zadanie: Merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach.
- Kierunek działania 1.2.: Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym.
 - 1.2.1. W ramach zadania: Wspieranie rozwijania kompetencji zawodowych przez pracowników służb konserwatorskich;
 - 1.2.2. W ramach zadania: Ewaluacja stosowanych standardów i

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

metod konserwatorskich;

1.2.3. W ramach realizacji zadania: Wsparcie działań dokumentacyjnych zespołu zabytkowego,

1.2.4. W ramach realizacji zadania: Powołanie Centrum Architektury Drewnianej.

Cel szczegółowy 2: Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.

- Kierunek działania 2.2: Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego:

2.2.1. W ramach zadania: Podniesienie bezpieczeństwa zabytków ruchomych przez sprzyjanie

intensyfikacji współpracy z opiekunami zabytków przez właściwe służby i instytucje;

Cel szczegółowy 3: Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.

- Kierunek działania 3.1: Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości:

3.1.1. W ramach zadania: Kampania społeczno-edukacyjna w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności do zabytków dla osób z niepełnosprawnościami;

3.1.2. W ramach zadania: Tworzenie narzędzi edukacyjnych dla szkół i instytucji kultury, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;

- Kierunek działania 3.2: Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami,

3.2.1. Program dotacyjny dla organizacji pozarządowych w zakresie popularyzowania i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowania świadomości lokalnej, a także włączania społeczeństwa w opiekę nad zasobem dziedzictwa kulturowego.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

2.1.4. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

„Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony”, przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 17.09.2019 r. Przewidziano w nim rozwój naszego kraju jako społecznie i terytorialnie zrównoważony, dzięki któremu efektywnie będą rozwijane oraz wykorzystywane miejscowe zasoby i potencjały wszystkich regionów. Celem takiego modelu jest wspomaganie w szczególności obszarów, które nie mogą w pełni rozwinąć swojego potencjału rozwojowego, bo utraciły swoje funkcje społeczno-gospodarcze (np. przestały być miastami wojewódzkimi) przez co stały się mniej odporne na różne zjawiska kryzysowe (np. negatywne skutki procesów demograficznych).

KSRR 2030 jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Strategia ta jest zbiorem wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw. Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalne. Odegra on w nadchodzących latach ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy UE. W kwestii ochrony zabytków zakłada ona w zakresie infrastruktury społecznej działania zwiększające dostępność do obiektów w tym obiektów kultury i obiektów zabytkowych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

2.2. Zgodność Programu z dokumentami szczebla wojewódzkiego.

2.2.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku.

Strategię przyjęto uchwałą Nr XVI/287/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego w dniu 27 stycznia 2020 r (bip.umww.pl/292). W Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego przyjętej do 2030 r. główna wizja rozwoju województwa została zdefiniowana następująco:

Misja samorządu regionalnego w zwięzły sposób precyzuje istotę jego działań i podstawowe funkcje do spełnienia na rzecz podnoszenia poziomu życia i zaspokojenia potrzeb mieszkańców i województwa. Kierując się tym przesłaniem, Samorząd Województwa przyjął następującą misję: **„Samorząd Województwa umacnia krajową i europejską pozycję Wielkopolski, rozwija jej potencjał społeczny i gospodarczy, podnosi poziom życia mieszkańców oraz dba o środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe regionu dla dobra jego obecnych i przyszłych pokoleń w myśl zasad zrównoważonego rozwoju”**.

W zakresie dziedzictwa kulturowego Wielkopolski stwierdzono, iż:

Wielkopolskę wyróżnia bogactwo dziedzictwa kulturowego. Dla zachowania tradycji i tożsamości kulturowej mieszkańców, odbudowy i utrzymania materialnego dorobku kultury i dziedzictwa regionu, ale także dla zwiększenia udziału mieszkańców w kulturze, wzmocnienia atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej województwa niezbędne jest wsparcie inwestycji w obszarze kultury. Spośród identyfikowanych w tym zakresie potrzeb należy wymienić m.in.:

- Rozwój wielkopolskich instytucji kultury

Celem działań w ramach projektu będzie wsparcie funkcjonowania wielkopolskich instytucji kultury na jak najwyższym poziomie. Przewiduje się

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

szereg inicjatyw związanych z rozwojem m.in. wielkopolskich muzeów, teatrów czy bibliotek, w tym również zapewnienie nowej bazy lokalowej dla Filharmonii Poznańskiej.

- Rozwój i promocja produktów turystyki kulturowej w Wielkopolsce ze szczególnym uwzględnieniem Szlaku Piastowskiego. Celem projektu jest zachowanie, ochrona, promowanie i dalszy rozwój znaczącego potencjału turystyki kulturowej Wielkopolski, opartej głównie na szczególnej roli regionu w historii Polski, w tym szlaków turystyki kulturowej, zwłaszcza Szlaku Piastowskiego ze względu na jego rangę i znaczenie historyczne.

W ramach społecznego rozwoju Wielkopolski opartego na zasobach materialnych i niematerialnych regionu kluczowym kierunkiem działań będzie m.in. ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego oraz wyrównywanie dostępu do dóbr i usług kultury, m.in. przez inwestycje w infrastrukturę kultury i poprawę warunków jej funkcjonowania.

2.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego został przyjęty przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą Nr V/70/19 z 25 marca 2019 roku w sprawie: uchwalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego wraz z Planem zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania (Dz.U. Woj. Wlkp. poz. 4021). Plan określił m.in.: cel sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego, zasady kształtowania przestrzeni, zasady zagospodarowania oraz kierunki zagospodarowania. W rozdziale II Synteza uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego województwa dokonano analizy zasobów bogactwa kulturowego Województwa Wielkopolskiego. Wskazano główne wątki historyczne kształtujące obraz kulturowy regionu. Wykazano bogaty zasób

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

elementów związanych z kształtowaniem się początków Państwa Polskiego szczególnie przez pryzmat zasobów archeologicznych.

Dla realizacji celu polityki przestrzennej określono kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa poprzez:

Wzmacnianie tożsamości narodowej i regionalnej

Podstawą budowania tożsamości narodowej i regionalnej będą działania ukierunkowane na osiągnięcie optymalnego stanu dziedzictwa kulturowego i krajobrazu. Polegać one będą na ochronie istniejących zasobów materialnych i duchowych oraz kreowaniu nowych jakości w obrębie poszczególnych dziedzin kulturowych, a zwłaszcza tworzeniu nowej jakości przestrzeni. Na obszarze województwa wielkopolskiego wskazuje się następujące obiekty zabytkowe oraz obszary o najwyższych walorach środowiska kulturowego i przyrodniczego, wymagające zachowania i wzmocnienia działań ochronnych:

1) Obiekty lub zespoły obiektów wraz z ich historycznym otoczeniem:

a) istniejące pomniki historii:

- Poznań – historyczny zespół miasta,
- Wyspa – Ostrów Lednicki (gmina Łubowo),
- Gniezno – Katedra p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i św. Wojciecha,
- Lubiń – zespół opactwa benedyktynów (gmina Krzywiń),
- Zespół klasztorny Kongregacji Oratorium św. Filipa Neri – Gostyń – Głogówko (gmina Pisaki i Gostyń),
- Kórnik – zespół zamkowo-parkowy wraz z kościołem parafialnym – nekropolią właścicieli,
- Zespół dawnego opactwa cysterskiego w Łądzie nad Wartą (gmina Łądek),
- Rydzyna - założenie rezydencjonalno-urbanistyczne,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- Rogalin – zespół pałacowy z ogrodem i parkiem (gmina Mosina),
- Koszuty – zespół dworsko-parkowy (gm. Środa Wlkp.),
- Dobrzyca – zespół pałacowo-parkowy.

b) obiekty proponowane do objęcia wyższą formą ochrony w postaci pomnika historii:

- Zespół pałacowo-parkowy w Pawłowicach,
- Zespół zamkowy i park w Gołuchowie,
- Zespół rezydencjonalny w Antoninie,
- Założenie rezydencjonalne w Śmiełowie,
- Zespół pałacowy w Taczanowie,
- Zespół pałacowy w Turwi,
- Zespół urbanistyczny w Zdunach,
- Zespół poklasztorny Kanoników Regularnych w Trzemesznie,
- Zespół klasztorny Ojców Franciszkanów Konwentualnych na Górze Przemysła w Poznaniu,
- Zespół klasztorny Cysterek w Owińskach,
- Zespół klasztorny Cysterek w Ołoboku,
- Zespół sakralny w Skrzatuszu,
- Kościół p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Wyszynie,

c) obiekty znajdujące się na przebiegu Szlaku Piastowskiego: w Poznaniu, Lubiniu, Pobiedziskach, na Ostrowie Lednickim, w Gnieźnie, Trzemesznie, Wągrowcu, Łeknie, Grzybowie, Gieczu, Łądzie nad Wartą, w Koninie i Kaliszu,

d) Pomnik Zagłady – Muzeum Martyrologiczne – Obóz w Chełmnie nad Nerem,

e) zabytki archeologiczne:

- stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej,
- inne stanowiska archeologiczne ujęte w rejestrze zabytków,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

f) charakterystyczne dla regionu obiekty:

- założenia rezydencjonalne wraz z parkami,
- założenia folwarczne,
- obiekty sakralne – kościoły katolickie i poewangelickie, synagogi,
- cmentarze,
- obiekty obronne
- obiekty techniczne (przemysłowe, dworcowe, gospodarcze, stopnie wodne, młyny wodne, zabytkowe wiatraki),
- obiekty użyteczności publicznej,
- dobra kultury współczesnej,
- miejsca pamięci narodowej, w tym w szczególności pomniki, cmentarze, obozy jenieckie, miejsca bitew historycznych wraz z ich otoczeniem,
- obiekty związane z kulturą religijną w tym miejsca kultu i sanktuaria;

2) Historyczne układy przestrzenne miast i wsi oraz inne założenia kompozycyjne wraz z nawarstwieniami kulturowymi:

a) najatrakcyjniejsze krajobrazowo obszary miast, obejmujące historyczne układy przestrzenne w połączeniu z topografią terenu, m.in: Poznań, Gniezno, Kalisz, Kórnik, Śrem, Zduny, Złotów, Rydzyna, Rawicz, Łobżenica, Chodzież, Międzychód, Osieczna, Sieraków, Zagórów i Środa Wielkopolska,

b) pozostałe układy urbanistyczne miast i układy ruralistyczne wsi ujęte w rejestrze zabytków,

c) inne zachowane układy przestrzenne nieujęte w rejestrze zabytków, w tym układy urbanistyczne miast i byłych miast, układy ruralistyczne wsi, w tym nadnoteckich wsi osadnictwa olęderskiego i fryderycjańskiego, zespoły zabudowy, osiedla mieszkaniowe i przestrzenie o krajobrazie komponowanym miejscowości;

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

3) Obszary o wysokich wartościach kulturowych i krajobrazowych (zgodnie z oznaczeniami na planszy tematycznej:

a) Park Kulturowy Stare Miasto w Poznaniu,

b) Mickiewiczowski Park Kulturowy,

c) obszary cenne kulturowo o wysokich wartościach kulturowych i historycznych, na których proponuje się wyznaczenie parków kulturowych (PK) lub archeologicznych parków kulturowych (APK):

– związanych z osadnictwem tradycyjnym: Nowotomyski PK Osadnictwa Olęderskiego Rozproszonego, PK Nadnoteckie Osadnictwo Olęderskie Skupione, PK Nadnoteckie Osadnictwo Fryderycjańskie, PK Osadnictwo Olęderskie Puszczy Pyzdrowskiej,

– związanych z kulturą i tradycją religijną, w tym z działalnością zakonów: Benedyktyński Lubiński PK, Ciążeński PK Ciążeń – Słupca, Cysterski PK Łąd – Zagórów, Cysterski Oberski PK, Cysterski Ołobocki PK, Cysterski PK Owińska – Radojewo, Cysterski Przemęcki PK, Pałucko-Cysterski PK, Trzemeszański PK, Skrzatuski PK, Filipiński PK Gostyń - Głogówko,

– związanych z działalnością sławnych rodów: Lednicki PK Początków Państwa Polskiego, Antoniński PK im. Książąt Radziwiłłów, Kórnicko-Bniński PK im. Działyńskich, Zaniemyski PK, Rogaliński PK im. Raczyńskich, Rydzyński PK im. Leszczyńskich i Sułkowskich, Gołuchowski PK Książąt Czartoryskich, PK im. Generała D. Chłapowskiego,

– związanych z kształtowaniem się przestrzeni miast i ich otoczenia: PK – miasto Kalisz, PK – miasto Leszno, Łobżenicki PK, Osiecki PK, Rawicki PK im. Przyjemskich, Opalińskich i Sapiechów, Sarnowski PK, Zdunowski PK,

– związanych z zabytkami archeologicznymi: APK w Gieczu, APK w Grzybowie, APK Kalisz – Zawodzie, APK Mrówki, Archeologiczno – Etnograficzny PK w

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Osieku, APK Gród Radzimski – Radzim, APK Szamotuły „Zaginione Miasto”, APK Południowych Grodów Pogranicznych – Czestram/Golejewko – Dubin – Niepart – Kobylin Stary, APK w Bruszczewie.

Wskazane w planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego zasięgi obszarów cennych o wysokich wartościach kulturowych i historycznych nie stanowią granic proponowanych parków kulturowych, a jedynie określają zasięg występowania cennych wartości kulturowych, które wymagają objęcia wyższą formą ochrony zabytków. Ustanowienie i precyzyjne określenie granic parków kulturowych należy do zadań samorządów gminnych i następuje po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków na etapie ich powoływania. Lista proponowanych parków kulturowych nie jest listą zamkniętą. Konieczne jest podejmowanie dalszych inicjatyw badawczych dotyczących obszarów cennych kulturowo na terenie województwa oraz na obszarach stykowych z sąsiednimi województwami m.in. w obszarach doliny Warty, doliny Prosnicy, Pradoliny Noteci, okolicach zbiornika Jeziorsko,

d) obszary o wysokich wartościach kulturowych i historycznych proponowanych do wpisania na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO:

– „Szlak Piastowski” – ze względu na wartości kulturowe związane z kształtowaniem państwowości polskiej,

– „Pradolina Noteci” – ze względu na wartości przyrodnicze występujące w połączeniu z wartościami kulturowymi osadnictwa olęderskiego i fryderycjańskiego,

e) obszar o wysokich wartościach historyczno-symbolicznych związanych z kształtowaniem kultury i wspólnoty europejskiej proponowanych do przyznania Znaku Dziedzictwa Europejskiego – Wzgórze Lecha w Gnieźnie,

f) obszary o najatrakcyjniejszym krajobrazie:

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- otwartym: Dolina Noteci wraz z elementami osadnictwa olęderskiego i fryderycjańskiego, Dolina Warty – odcinek koniński i śremski wraz z Rogalińskim Parkiem Krajobrazowym, Puszcza Zielonka, Pojezierze Krzywińskie, Pojezierze Sławskie, Pojezierze Gnieźnieńskie w rejonie Powidza,
- obszar historycznych zadrzewień śródpolnych w Parku Krajobrazowym im. Dezyderego Chłapowskiego,
- obszar Niziny Nowotomyskiej wraz z elementami osadnictwa olęderskiego,
- obszary o krajobrazie leśnym, łąkowym i obszary dolin rzecznych;

4) Obszary o zachowanych wartościach kultury ludowej grup regionalnych – Bambrów, Biskupian, Chazarów, Pałuczan, Tośtoków – w tym w szczególności charakterystyczne cechy zabudowy – rozplanowanie zagród, detale architektoniczne, podziały gruntu oraz wartości niematerialne – obrzędy, gwara, stroje, muzyka;

5) Zjawiska niematerialnego dziedzictwa kulturowego proponowane do ujęcia na Krajowej liście niematerialnego dziedzictwa kulturowego: Tradycyjny obrzęd weselny z Szamotuł i okolic oraz Tradycje dudziarskie w Wielkopolsce.

Ważnym aspektem działań kształtujących i wzmacniających tożsamość narodową i regionalną będzie także rozwój instytucjonalnej działalności kulturalnej oraz podnoszenie jakości usług kultury

2.2.3. Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2021 – 2024.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2024 przyjęty został uchwałą nr XXXVII/714/21 Sejmiku Województwa

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Wielkopolskiego z dnia 20 grudnia 2021 r. (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego z 2022 r. poz. 58).

Głównym zamierzeniem niniejszego programu jest określenie warunków organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym w kompetencjach Samorządu Województwa Wielkopolskiego, służących polepszeniu stanu zachowania zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturowego Wielkopolski. Celem działania Samorządu Województwa jest zharmonizowanie polityki ochrony przestrzeni kulturowej z polityką rozwoju regionalnego i strategią zrównoważonego zagospodarowania województwa. Priorytet stanowi kontynuacja i intensyfikacja działań polegających na ochronie przestrzeni kulturowej oraz wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla wzmocnienia tożsamości regionalnej, integracji społecznej, a także promocji regionu i rozwoju gospodarczego.

W programie sformułowano następujące cele, które wynikają z art. 87 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

1. Poprawa stanu zabytków poprzez podjęcie działań mających na celu poprawę ich stanu zachowania:

- realizacja prac remontowych, renowacyjnych, konserwatorskich przy obiektach zabytkowych (monitorowanie potrzeb remontowych i inwestycji w obiektach zabytkowych oraz podejmowanie planowych działań w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdującymi się w posiadaniu i użytkowaniu Województwa Wielkopolskiego i jednostek organizacyjnych, zapewnienie w budżecie Samorządu Województwa środków finansowych na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach będących własnością różnych podmiotów a znajdujących się na terenie województwa);
- opieka nad zabytkami archeologicznymi (kontynuacja badań archeologicznych w jednostkach podległych Samorzadowi Województwa Wielkopolskiego).

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

2. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych i turystycznych:

- promocja dziedzictwa lokalnego (wspieranie publikacji związanych z Powstaniem Wielkopolskim w szczególności z 100. rocznicą wybuchu Powstania Wielkopolskiego, wspieranie publikacji regionalnych oraz wydawnictw popularyzujących dziedzictwo kulturowe jako element przyczyniający się do wzmocnienia poczucia wspólnoty regionalnej i tożsamości kulturowej, promocja lokalnych produktów w mediach);
- wzmocnienie działań związanych z rozwojem usług turystycznych (podejmowanie działań zmierzających do wyeksponowania obiektów związanych z Powstaniem Wielkopolskim, podejmowanie i wspieranie inicjatyw związanych z ochroną miejsc pamięci dotyczących Powstania Wielkopolskiego, wspieranie rozwoju turystyki związanej z pamięcią o Powstaniu Wielkopolskim, w tym w szczególności przedsięwzięć zmierzających do utworzenia szlaków i miejsc pamięci o Powstaniu Wielkopolskim (pamiątkowe tablice i pomniki), propagowanie rozwoju turystyki w obiektach zabytkowych, promocja istniejących szlaków kulturowych oraz propagowanie ich tworzenia jako istotnych działań dla promocji regionu, wspieranie publikacji i wydawnictw popularyzujących szlaki kulturowe oraz obiekty zabytkowe znajdujące się na szlakach i w ich pobliżu, wspieranie działań prowadzących do rozszerzenia listy miejsc objętych statusem Pomnika Historii, promowanie miejsc posiadających status Pomnika Historii oraz ubiegających się o niego, propagowanie idei tworzenia parków kulturowych jako zintegrowanej formy ochrony krajobrazu i lokalnych wartości).

3. Włączanie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego Wielkopolski do działań edukacyjnych:

- upowszechnianie wiedzy o regionie (wspieranie projektów edukacyjnych obejmujących historię i dziedzictwo kulturowe regionu, wspieranie konkursów

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

skierowanych do dzieci i młodzieży dotyczących 100. rocznicy wybuchu Powstania Wielkopolskiego, wspieranie cyklicznych i jednorazowych wydarzeń związanych z rocznicami wybuchu Powstania Wielkopolskiego, wspieranie projektów edukacyjnych obejmujących historię i dziedzictwo kulturowe regionu, wspieranie konkursów skierowanych do młodzieży, dających możliwość poznania i docenienia regionalnego przekazu dziedzictwa kulturowego, rozwój placówek muzealnych, skansenów, wspieranie publikacji dotyczących dziedzictwa regionalnego, wspieranie wydarzeń cyklicznych, w tym wydarzeń plenerowych związanych z historią regionu lub promocją kultury ludowej).

4. Prowadzenie planowych działań wspierających dziedzictwo niematerialne:

- propagowanie działań w zakresie opieki i ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (podejmowanie działań związanych z rozpoznawaniem dziedzictwa niematerialnego województwa wielkopolskiego, wspieranie organizacji imprez kultywujących regionalne dziedzictwo kultury niematerialnej, prowadzenie konkursów promujących dziedzictwo niematerialne, wspieranie aktywności regionalnej mającej na celu uświadomienie wagi niematerialnego dziedzictwa kulturowego).

5. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami:

- włączenie zabytków w procesy gospodarcze (wspieranie rozwoju turystyki kulturowej i rekreacyjnej wraz z rozwojem infrastruktury turystycznej, wspieranie inicjatyw wykorzystujących tradycyjne formy działalności gospodarczej, w tym rolnictwo ekologiczne i tradycyjne przetwórstwo, wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa wiejskiego, wspieranie działań związanych z restytucją Szlaku Piastowskiego i jego promocją jako atrakcyjnego produktu turystycznego).

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

6. Podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych:

- udostępnianie obiektów zabytkowych (prowadzenie akcji popularyzatorskich oraz edukacyjnych uświadamiających właścicielom obiektów zabytkowych celowość udostępnienia społeczeństwu dóbr kultury narodowej będących w ich posiadaniu, prowadzenie działalności wydawniczej mającej na celu podwyższenie świadomości społecznej w zakresie znaczenia obiektów zabytkowych jako dobra wspólnego, do którego powinien być dostęp);
- wskazywanie potencjalnych źródeł finansowania (udostępnianie na stronach Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego informacji o możliwościach ubiegania się o dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach, publikacja informacji o funduszach unijnych w broszurach i na stronach internetowych, publikowanie informacji o możliwościach dotacji w Monitorze Wielkopolskim).

Ponadto w przedmiotowym programie opisano zasoby dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego z uwzględnieniem zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych, pomników historii, parków kulturowych, dóbr kultury współczesnej, instytucji kultury podległych Samorządowi Województwa Wielkopolskiego, parków narodowych i krajobrazowych oraz niematerialnego dziedzictwa kultury. Dokonano również charakterystyki i analizy stanu zachowania obiektów zabytkowych należących do Samorządu Województwa Wielkopolskiego i jednostek organizacyjnych województwa lub przez nie użytkowanych.

2.2.4. Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014 – 2020 (WRPO 2014+).

Celem głównym niniejszego programu jest „poprawa konkurencyjności i spójności województwa.”.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Omawiając zagadnienia z zakresu – ochrona środowiska i efektywność wykorzystywania zasobów – zdefiniowano sytuację wyjściową stwierdzając, że region posiada „...bogate dziedzictwo kultury materialnej w regionie (w 2012 r. 7 021 obiektów zabytkowych nieruchomych i 19 271 ruchomych, a także znaczną liczbą instytucji kultury”. W dokumencie zauważono również, że zauważa się „pogarszający się stan techniczny obiektów [zabytkowych]”.

WRPO 2014+ przewiduje pola interwencji jako wkład w realizację Strategii Europa 2020. Ramy tych interwencji w omawianym zakresie wyznacza Umowa Partnerstwa, natomiast WRPO 2014+ będzie realizował m.in. obszary interwencji o nazwie: „Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego – w ramach PI 6c.”

Interwencja WRPO 2014+ w tym obszarze będzie wkładem w realizację priorytetu „Rozwój zrównoważony Strategii Europa 2020”, zgodnie z inicjatywą przewodnią, że Europa efektywnie korzystająca z zasobów region poprawi produktywność, ograniczy koszty i przyczyni się do wzrostu konkurencyjności.

Opisując obszary problemowe w Wielkopolsce, Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku zidentyfikowała m.in. czynniki kształtujące różnice występujące na poszczególnych terytoriach regionu. Do najistotniejszych z nich należy m.in.: „stan środowiska przyrodniczego i kulturowego, przestrzeni rolniczej, stopień zagrożenia powodziowego, stan zasobów wodnych.

W tabeli pt.: „Cel tematyczny”, w pkt. nr 6 o nazwie: „Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami”, wymieniono priorytet inwestycyjny (6c): „Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego”. W uzasadnieniu wyboru zapisano: „Wielkopolska charakteryzuje się stosunkowo dużym odsetkiem terenów o wysokich walorach przyrodniczych i kulturowych. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego do tych dwóch kategorii obszarów funkcjonalnych zalicza praktycznie całą powierzchnię

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

województwa. Dziedzictwo kulturowe wymaga ochrony, ponieważ jego zasoby często wymagają pilnych działań zabezpieczających. Ten kierunek wsparcia podkreślany jest w Strategii Rozwoju Kraju 2020 i koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Ponadto, ochrona tego potencjału tworzy fundamenty rozwoju gospodarczego, szczególnie rozwoju turystyki. Efektem realizacji działań w ramach Priorytetu Inwestycyjnego będzie przede wszystkim poprawa stanu bogatego dziedzictwa kulturowego w Wielkopolsce (w tym zabytków)

Następnie WRPO 2014+ szczegółowo omawia Priorytet Inwestycyjny 6c. W pozycji oznaczonej: 2.A.4. o nazwie: „Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego” i dalej w pozycji: 2.A.5. „Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty” omówiony jest cel szczegółowy – m.in.: „Zwiększona atrakcyjność obiektów kultury regionu”. Rezultat, jaki państwo członkowskie zamierza osiągnąć przy wsparciu UE tego celu jest opisany następująco: „Środowisko kulturowe to ważny czynnik rozwoju Wielkopolski. Jego stan ma wpływ na konkurencyjność regionu. Bazując na tym potencjale można w istotny sposób zdywersyfikować gospodarkę województwa i tworzyć alternatywne miejsca pracy. Województwo wielkopolskie wyróżnia się bogatym dziedzictwem kultury materialnej w postaci zabytków architektury sakralnej i świeckiej, jednak jego stan techniczny ulega stałej degradacji. Działania w tym Priorytecie Inwestycyjnym będą odpowiadały na zdiagnozowane wyzwania, jakimi są konieczność zachowania oraz przywracania właściwego stanu zasobów kulturowych w Wielkopolsce. Zły i stale pogarszający się stan wielu obiektów zabytkowych i innych obiektów kulturalnych wymuszają podjęcie pilnego przeciwdziałania temu zjawisku. Rezultatem realizacji przedsięwzięć przewidzianych dla tego Priorytetu Inwestycyjnego będzie więc poprawa stanu dziedzictwa kulturowego regionu, wzmacniająca szanse jego zachowania dla potomnych, a niejako przy okazji stwarzająca warunki dla rozwoju gospodarki w skali lokalnej. Dzięki inwestycjom zwiększona zostanie

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

atrakcyjność turystyczna oraz inwestycyjna danego obszaru. Ponadto zachowane zostanie dziedzictwo kulturowe dla obecnych oraz przyszłych pokoleń. Miarą sukcesu w tym obszarze inwestowania będzie przede wszystkim wzrost liczby odwiedzających w miejscach objętych wsparciem. Ochrona i wsparcie dziedzictwa kulturowego będzie przyczyniać się także do tworzenia miejsc pracy, a także wpływać na jakość życia. Efektem pozaekonomicznym realizacji inwestycji będzie wzmocnienie tożsamości mieszkańców regionu.

Rozwój turystyki, będący jednym ze skutków realizacji w tym Priorytecie Inwestycyjnym będzie także bodźcem rozwojowym wzmocniającym przedsiębiorczość i wywołującym nowe inwestycje, stwarzając możliwości rozwoju gospodarczo – społecznego w wymiarach lokalnym i szerzej, w skali całego województwa...”.

W pkt. oznaczonym 2.A.6. o nazwie: „Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego”, sformułowano oczekiwany wkład do realizacji celów szczegółowych. „Pogarszający się stan dziedzictwa kulturowego i regionu (w tym zabytków) grozi ich bezpowrotna utratą. W związku z tym interwencja w ramach Priorytetu Inwestycyjnego będzie skierowana na inwestycje chroniące jego stan. Wsparcie skierowane będzie na ochronę, zachowanie i zabezpieczenie obiektów tego dziedzictwa, na zakup trwałego wyposażenia oraz na konserwację i zabezpieczenie (muzealiów, zbiorów bibliotecznych, w tym starodruków, a także na rozwój regionalnej i lokalnej infrastruktury kultury oraz zapobieganie jej degradacji. Wsparcie instytucji kultury jest w tym przypadku ważną formą ochrony dziedzictwa niematerialnego. Działania te pozwolą z jednej strony na zachowanie w dobrym stanie obiektów budowlanych dziedzictwa kulturowego, z drugiej strony pozwolą wzmocnić instytucje odpowiadające za konserwację i zabezpieczenie w nowoczesny sprzęt i wyposażenie umożliwiające efektywne prowadzenie prac konserwatorskich i zabezpieczających, co w efekcie będzie miało wpływ na poprawę stanu dziedzictwa kulturowego w regionie i jego ochrony. Wsparcie

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

skierowane zostanie na poprawę infrastruktury instytucji kultury, bibliotek, archiwów, obiektów zabytkowych, obiektów przemysłowych o wartościach historycznych i muzeów. Przewiduje się także wsparcie wydarzeń kulturalnych wnoszących trwały wkład do zachowania dziedzictwa kulturowego regionu.” Następnie wyszczególniono m.in. następujące typy przedsięwzięć: „wsparcie instytucji kultury, obiektów oraz obszarów zabytkowych, wsparcie obiektów przemysłowych i powojkowych o wartościach historycznych, ochrona, zachowanie i zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego, w tym obiektów zabytkowych, zakup trwałego wyposażenia oraz konserwacja i zabezpieczenie muzealiów, archiwaliów i starodruków, jako integralne elementy szerszego projektu infrastrukturalnego i organizacja wydarzeń o charakterze kulturalnym, wnoszących trwały wkład do dziedzictwa kulturowego regionu.” I dalej zapisano: „Wśród spodziewanych typów przedsięwzięć nie można wykluczyć projektów zintegrowanych, wymagających finansowania krzyżowego, związanych m.in. z działaniami informacyjno – edukacyjnymi.” Wśród grup docelowych – beneficjentów wymieniono: „podmioty posiadające osobowość prawną, państwowe i samorządowe jednostki organizacyjne, w tym państwowe jednostki budżetowe, organizacje pozarządowe, stowarzyszenia i podmioty działające w oparciu o umowę o partnerstwie publiczno – prywatnym.” Określono także terytorialny obszar realizacji: „Wsparcie dotyczy całego województwa.”

W pkt. oznaczonym 2.A.6.2. „Kierunkowe zasady wyboru projektów” przewiduje się „konkursowy oraz pozakonkursowy tryb wyboru projektów. Tryb pozakonkursowy będzie miał zastosowanie do projektów o charakterze strategicznym zgodnych z celem szczegółowym, wynikających z odpowiednich strategii subregionalnych lub regionalnych strategii sektorowych. Ponadto tryb pozakonkursowy przewiduje się w zakresie inwestycji realizowanych w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych oraz Obszarów Strategicznej Interwencji.”

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego wydarzenia kulturalne o charakterze

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

jednostkowym, takie jak festiwale i wystawy, nieprzynoszące efektów w dłuższej perspektywie czasowej nie będą finansowane. Wsparcie udzielane będzie dla wydarzeń kulturalnych pod warunkiem spełnienia poniższych kryteriów: „wywarcie znaczącego wpływu na gospodarkę regionalną potwierdzonego osiągnięciem mierzalnych korzyści w dłuższej perspektywie czasowej, wniesienie wkładu w realizację celów Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego w zakresie priorytetu kultury, głównie promocji kultury, dziedzictwa kulturowego i przemysłu kreatywnego, wkład Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego nie może przekroczyć wkładu sektora prywatnego w projekcie. Przychody, takie jak sprzedaż biletów itp. są wyłączone z kalkulacji wkładu sektora prywatnego. Wsparcie nie będzie także kierowane na budowę od podstaw nowej infrastruktury kulturalnej.

Projekty w zakresie kultury muszą być zgodne ze strategią rozwoju województwa, a także muszą przyczyniać się do osiągania wymiernych i trwałych korzyści społeczno – gospodarczych.

3. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY MIĘDZYCHÓD.

Na terenie gminy Międzychód istnieją dwa zabytkowe układy urbanistyczne w Międzychodzie i w Kamionnie oraz liczne zachowane układy ruralistyczne – około 20. W połączeniu z ponad 800 obiektami zabytkowymi, zespołami zabytków architektury w głównej mierze o charakterze folwarcznym, cmentarzami, parkami oraz ponad licznymi stanowiskami archeologicznymi i innymi elementami dziedzictwa kulturowego znajdującymi się na terenie objętym obszarową ochroną, stanowią one bazę o średnim stopniu nasycenia gminy substancją zabytkową. Częściowo podlega ona już ochronie konserwatorskiej z racji wpisania poszczególnych obiektów i zespołów do rejestru zabytków. Większość ze znajdujących się na omawianym terenie wsi posiada średniowieczną metrykę a pozostałościami po ich wielowiekowej historii często

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

są dworki i pałace. Ponadto część zespołu stanowi liczna grupa zabytków wstępnie zewidencjonowanych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, z których wybrane powinny zostać objęte ścisłą ochroną z uwagi na wysoką wartość historyczną.

3.1. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków.

Wpisem do rejestru zabytków na obszarze gminy Międzychód objęto aż 46 odrębnych obiektów zabytkowych oraz 4 zespołów obiektów zabytkowych w postaci założeń zespołu kościoła ewangelickiego, dworca, oraz dwóch zespołów dworsko-folwarcznych obejmujących 27 obiektów. Do tej grupy obiektów, ich zespołów i układów przestrzennych zastosowanie mają wszelkie rygory prawne wynikające z treści właściwych aktów prawnych. Podstawowe znaczenie ma *Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. z 2022 r, poz. 840 z póź. zmian.).

Gmina Międzychód**• Gorzycko**

- dom nr 1, nr rej.: 773 z 15.02.1964

- dom nr 2, nr rej.: 774 z 15.02.1964

• Gorzyń

- dwór, XIX, nr rej.: 332 z 21.10.1968

- czworak nr 6, szach., XIX, nr rej.: 330 z 21.10.1968

• Kamionna

- kościół par. pw. Narodzenia NMP, 1499, nr rej.: 260 z 20.07.1979

• Kolno

- park pałacowy, pocz. XIX-XX, nr rej.: 25/Wlkp/A z 21.04.2000

- przepompownia, pocz. XX, nr rej.: j.w.

• Lewice

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- kościół par. pw. św. Mikołaja, 2 poł. XIX, nr rej.: 496 z 4.02.1969739
- **Łowyń**
 - kościół par. pw. Wniebowzięcia NMP, 1924-27, nr rej.: /Wlkp/A z 26.03.2009
 - cmentarz kościelny, nr rej.: j.w.
- **Mierzynek**
 - spichrz, drewn., nr rej.: 758/A z 10.11.1969 (przeniesiony do skansenu w Gorzowie)
- **Międzychód**
 - kościół par. pw. św. Jana Chrzciciela, XVI-XVII, 1903, nr rej.: 504/A z 10.03.1969
 - zespół d. kościoła ewangelickiego, ul. Piłsudskiego 18, nr rej.: 747/Wlkp/A z 10.03.1969 i z 16.03.1992:
 - a) kościół, ob. rzym.-kat. par. pw. Niepokalanego Serca Maryi, 1838, 1913
 - b) cmentarz przy kościele, XVII
 - c) ogrodzenie z wnękami i płytami nagrobnymi, XVII – XIX
 - zespół stacji kolejowej, nr rej.: 10/Wlkp/A z 18.06.1999:
 - a) dworzec kolejowy, 1888
 - b) magazyn, 1888
 - c) szalet, 1888
 - d) 3 domy mieszkalne, przy dworcu, 1910
 - e) dom mieszkalny, ul. Gorzycka 5, 1910
 - f) parowozownia, 1910
 - g) 2 nastawnie, 1910
 - dom, daw. ul. Bohaterów Stalingradu 21 (obecnie Dworcowa 5,) 1 poł. XIX, nr rej.: 916 z 21.02.1970
 - szkoła, ul. Iczka 3, 1903, nr rej.: 252/Wlkp/A z 21.11.2005
 - ogrodzenie z bramami, j.w.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- dom, ul. Kilińskiego 9, pocz. XIX, nr rej.: 638 z 24.06.1969
- dom, ul. Kościelna 1, 1 poł. XIX, nr rej.: 403 z 15.06.1992
- starostwo, ob. UMiG, ul. Piłsudskiego 2, 1880, 1911, nr rej.: 53/Wlkp/A z 2.04.2001
- ogrodzenie, mur., j.w.
- dom, ul. Piłsudskiego 33 (d. Armii Czerwonej 15), 1 poł. XIX, nr rej.: 918 z 21.02.1970
- dom, ul. Portowa 1, szach., pocz. XIX, nr rej.: 917 z 21.02.1970
- dom, Rynek 1, 1 poł. XIX, nr rej.: 637 z 24.06.1969
- dom, Rynek 2, 1 poł. XIX, nr rej.: 919 z 21.02.1970
- dom, Rynek 3, 1 poł. XIX, nr rej.: 920 z 21.02.1970
- hotel „Pod Białym Orłem”, Rynek 11, pocz. XX, nr rej.: 54/Wlkp/A z 10.05.2001
- dom, ul. Rynkowa 1, XVIII/XIX, nr rej.: 502 z 10.03.1969
- dom, ul. Rynkowa 2, XVIII/XIX, nr rej.: 465 z 1.02.1969
- dom, ul. Rynkowa 3, szach., XVIII/XIX, nr rej.: 443 z 1.02.1969
- dom, ul. Rynkowa 4, szach., XVIII/XIX, nr rej.: 453 z 1.02.1969
- dom, ul. Rynkowa 6, szach., XVIII/XIX, nr rej.: 464 z 1.02.1969
- dom, ul. Rynkowa 7, szach., XVIII/XIX, nr rej.: 466 z 3.02.1969
- dom, ul. Rynkowa 8, 1 poł. XIX, nr rej.: 479 z 3.02.1969
- dom, ul. Rynkowa 9, szach., XVIII/XIX, nr rej.: 488 z 4.02.1969
- gimnazjum miejskie, ul. Sikorskiego 27, 1904, 1925, nr rej.: 251/Wlkp/A z 10.10.2005
- dom, ul. 17 Stycznia 30, szach., 1 poł. XIX, nr rej.: 640 z 24.06.1969
- dom, ul. 17 Stycznia 32, szach., XVIII/XIX, nr rej.: 922 z 21.02.1970
- dom, ul. 17 Stycznia 33, 1 poł. XIX, nr rej.: 642 z 24.06.1969
- dom, ul. 17 Stycznia 34, szach., XVIII/XIX, nr rej.: 643 z 24.06.1969
- dom, ul. 17 Stycznia 37, szach., 1 poł. XIX, nr rej.: 923 z 21.02.1970
- dom, ul. 17 Stycznia 38, szach., XVIII/XIX, nr rej.: 644 z 24.06.1969

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- dom, ul. 17 Stycznia 40, szach., 1 poł. XIX, nr rej.: 645 z 24.06.1969
- dom, ul. 17 Stycznia 48, szach., pocz. XIX, nr rej.: 646 z 24.06.1969
- dom, ul. 17 Stycznia 95, szach., 1 poł. XIX, nr rej.: 647 z 24.06.1969
- budynek Miejskiej kasy oszczędności, ob. muzeum, ul. 17 Stycznia 100, 1904, nr rej.: 123/Wlkp/A z 14.03.2003
- dom, ul. 17 Stycznia 121, poł. XIX, nr rej.: 648 z 24.06.1969

- **Mnichy**

- zespół dworski, nr rej.: 21/A/Wlkp z 20.03.2000:
 - a) dwór, XVII, 1908 r
 - b) rządcówka, 2 poł. XIX
 - c) 2 budynki gospodarcze, 2 poł. XIX
 - d) gorzelnia, 1874
 - e) park, 2 poł. XIX

- **Mniszki**

- zespół dworski i folwarczny, nr rej.: 555/Wlkp/A z 16.10.2007:
 - a) dwór, 1890/XX
 - b) willa, 1910
 - c) park, XIX
 - d) folwark, 1863-1915:
 - e) budynek wielofunkcyjny
 - f) stajnia
 - g) chlewnia
 - h) płatkarnia

- **Radgoszcz**

- dom (chata) nr 17, k. XVIII, nr rej.: 778 z 22.11.1969

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

3.2. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomości znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Wojewódzki Konserwator Zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków. Zgodnie z art. 22 ust. 5 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w ramach której znajdują się obiekty z terenu gminy Międzychód. W gminnej ewidencji zabytków znajdować się powinny następujące obiekty:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Gmina Międzychód posiada gminną ewidencję zabytków w postaci kart ewidencyjnych, wraz z ich wykazem. Została ona sporządzona wraz z kartami w 2017 r. Wykaz ten oprócz obiektów zabytkowych objętych wpisem do rejestru zawiera spis ponad 800 innych zabytków nieruchomych, w tym występujących w zespołach obiektów zabytkowych. Są to głównie zespoły dworsko-folwarczne, zagrody, zespoły szkoły, dworców kolejowych i inne. Pozostałe obiekty występują w zabudowie pojedynczej. Poniżej znajdują się tabela gminnej ewidencji zabytków sporządzonej w 2017 r.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
1.	Bielsko	historyczny układ ruralistyczny	Bielsko	mpzp	koniec XIII w.	nie dotyczy	
2.	Bielsko	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	ul. Armii Poznań bn	mpzp	poł. XIX w.	144, 145	
3.	Bielsko	dom	ul. Armii Poznań nr 1	mpzp	1 poł. XIX w.	124/2	
4.	Bielsko	dom	ul. Armii Poznań nr 2-4	mpzp	2 poł. XIX w.	158, 157	
5.	Bielsko	budynek inwentarski	ul. Armii Poznań nr 4	mpzp	kon. XIX w.	157	
6.	Bielsko	dom	ul. Armii Poznań nr 5	mpzp	kon. XIX w.	117	
7.	Bielsko	budynek gospodarczy	ul. Armii Poznań nr 5	mpzp	kon. XIX w.	117	
8.	Bielsko	ogrodzenie zagrody	ul. Armii Poznań nr 5	mpzp	kon. XIX w.	117	
9.	Bielsko	budynek gospodarczy (warsztat)	ul. Armii Poznań nr 6	mpzp	pocz. XX w.	156	
10.	Bielsko	budynek gospodarczy	ul. Armii Poznań nr 7	mpzp	kon. XIX w.	116	
11.	Bielsko	dom (chałupa)	ul. Armii Poznań nr 9	mpzp	ok. poł. XIX w.	115/1	
12.	Bielsko	dom	ul. Armii Poznań nr 10	mpzp	2 poł. XIX w.	147	
13.	Bielsko	dom	ul. Armii Poznań nr 14	mpzp	kon. XIX w.	143/1	
14.	Bielsko	stodoła	ul. Armii Poznań nr 14	mpzp	pocz. XX w.	143/1	
15.	Bielsko	dom	ul. Armii Poznań nr 21	mpzp	kon. XIX w.	102/5	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
16.	Bielsko	szkoła, ob. przedszkole	ul. Armii Poznań nr 22	mpzp	ok. 1905 r.	136/54	
17.	Bielsko	dom	ul. Armii Poznań nr 23	mpzp	kon. XIX w.	93	
18.	Bielsko	dom	ul. Armii Poznań nr 27	mpzp	XIX/XX w.	91/4	
19.	Bielsko	dom	ul. Dworkowa nr 2	mpzp	ok. poł. XIX w.	120/2, 120/6	
20.	Bielsko	dwór, ob. dom	ul. Dworkowa nr 4	mpzp	ok. poł. XIX w., kon. XIX w.	112/16	
21.	Bielsko	oficyna, ob. dom	ul. Dworkowa nr 4	mpzp	ok. poł. XIX w.	112/16	
22.	Bielsko	dom	ul. Gospodarcza nr 2	mpzp	2 poł. XIX w.	104	
23.	Bielsko	budynek gospodarczy	ul. Gospodarcza nr 2	mpzp	kon. XIX w.	104	
24.	Bielsko	stodoła	ul. Gospodarcza nr 2	mpzp	2 poł. XIX w.	104	
25.	Bielsko	kuźnia, ob. budynek usługowy	ul. Prusimska nr 3A	mpzp	kon. XIX w.	149	GEZ 2010 r. ul. Prusimska nr 1
26.	Bielsko	dom	ul. Wincentego Witosa nr 1	mpzp	2 poł. XIX w.	114/6, 114/7	
27.	Bielsko	stodoła, ob. magazyn	ul. Wincentego Witosa nr 2	mpzp	kon. XIX w.	108/5	
28.	Dormowo	historyczny układ ruralistyczny	Dormowo		X-XII w. przed 1469 r.	nie dotyczy	
29.	Dormowo	pomnik ku czci poległych 1914-1918, 1918-1919, 1939-1945	przy wjeździe do wsi od strony Międzychodu, obok krzyża		1 poł. XX w.	72	miejsce pamięci narodowej
30.	Dormowo	krzyż przydrożny	przy wjeździe do wsi od strony Międzychodu, obok pomnika		l. 30 XX w.	72	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
31.	Dormowo	krzyż przydrożny	Dormowo – Stary Młyn przy zjeździe z szosy do zagrody nr 9		pocz. XX w.	31	
32.	Dormowo	krzyż przydrożny	Dormowo – na rozstaju dróg do wsi Stoki i Śmiechocin		1948 r.	136	
33.	Dormowo	kapliczka z figurą Najświętszego Serca Pana Jezusa	Dormowo – na terenie zagrody nr 15		l. 30. XX w.	492/2	
34.	Dormowo	neogotycka kapliczka	Dormowo – obok zagrody nr 6		1868 r.	5	
35.	Dormowo	kapliczka z figurą Piety	Dormowo – obok posesji nr 60		1 poł. XX w.	108	
36.	Dormowo	budynek gospodarczy	Dormowo nr 5		kon. XIX w.	49/5	
37.	Dormowo	młyn elektryczny	Dormowo nr 6		1946 r.	10	
38.	Dormowo	młyn tzw. Stary Młyn z częścią mieszkalną	Dormowo nr 9		4 ćw. XIX w.	17/1	
39.	Dormowo	stodoła w zagrodzie młyńskiej	Dormowo nr 9		pocz. XX w.	19/1	
40.	Dormowo	budynek gospodarczy	Dormowo nr 10		1883 r.	90/3	
41.	Dormowo	budynek gospodarczy	Dormowo nr 16		pocz. XX w.	96	
42.	Dormowo	dom	Dormowo nr 22		pocz. XX w.	114	
43.	Dormowo	stodoła	Dormowo nr 23		kon. XIX w.	115	GEZ 2010 r. Dormowo nr 22
44.	Dormowo	dom	Dormowo nr 27		kon. XIX w.	119	
45.	Dormowo	budynek gospodarczy	Dormowo nr 30		pocz. XX w.	184	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
46.	Dormowo	dom	Dormowo nr 38		kon. XIX w.	127	
47.	Dormowo	dom	Dormowo nr 39		kon. XIX w.	126	
48.	Dormowo	stodoła	Dormowo – po płd.-zach. stronie jeziora		pocz. XX w.	186	
49.	Dormowo	stodoła	Dormowo – obok remizy OSP		kon. XIX w.	130/4	
50.	Drzewce	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	Drzewce, obok zagrody nr 21		poł. XIX w.	787	
51.	Drzewce	kapliczka z figurą Najświętszego Serca Pana Jezusa	Drzewce – obok zagrody nr 8		l. 30. XX w.	468	
52.	Drzewce	dom (chałupa)	Drzewce nr 6		1 poł. XIX w.	473	
53.	Drzewce	dom (chałupa)	Drzewce nr 10		1 poł. XIX w.	794	
54.	Drzewce	szkoła, ob. dom	Drzewce nr 11-11A		pocz. XX w.	471/13, 471/14	
55.	Dzięcielín	kapliczka z figurą NMP	Dzięcielín – obok posesji nr 15	mpzp	1 poł. XX w.	107	
56.	Dzięcielín	stodoła w d. zespole folwarcznym	Dzięcielín nr 27-29	mpzp	kon. XIX w.	151, 153, 155	
57.	Dzięcielín	chlew w d. zespole folwarcznym	Dzięcielín nr 29	mpzp	4 ćw. XIX w.	155	
58.	Głażewo	historyczny układ ruralistyczny	Głażewo		przed 1236 r.	nie dotyczy	
59.	Głażewo	kapliczka z figurą NMP	Głażewo – w centrum wsi		2 poł. XIX w.	132/1	
60.	Głażewo	kapliczka przydrożna z figurą NSPJ	Głażewo – obok zagrody nr 1		2 ćw. XX w.	201	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
61.	Głażewo	kapliczka przydrożna z figurą NMP	Głażewo – w rozwidleniu dróg do d. folwarku		1 poł. XX w.	18	
62.	Głażewo	stacja kolejowa	Głażewo nr 53	mpzp	1885 r.	23	nieczynna linia kolejowa
63.	Głażewo	szalet w zespole stacji kolejowej	Głażewo nr 53	mpzp	1885 r.	23	nieczynna linia kolejowa
64.	Głażewo	wiadukt kolejowy (południowy)	Głażewo – na wschód od folwarku	mpzp	ok. 1885 r.	22	nieczynna linia kolejowa
65.	Głażewo	wiadukt kolejowy (północny)	Głażewo, na płn.-wsch. od wsi, droga gruntowa do wsi Kamionna	mpzp	ok. 1885 r.	201	nieczynna linia kolejowa
66.	Głażewo	stodoła w d. zespole folwarcznym	Głażewo bn		pocz. XX w.	6/40	
67.	Głażewo	magazyn w d. zespole folwarcznym	Głażewo bn		kon. XIX w.	6/40	
68.	Głażewo	obora w d. zespole folwarcznym	Głażewo bn		kon. XIX w.	6/40	
69.	Głażewo	transformator w d. folwarku	Głażewo bn		l. 20. XX w.	6/40	
70.	Głażewo	kuźnia, ob. budynek gospodarczy w d. folwarku	Głażewo – obok zagrody nr 61		pocz. XX w.	5	
71.	Głażewo	dom	Głażewo nr 1		1903 r.	165	
72.	Głażewo	stodoła	Głażewo nr 1		pocz. XX w.	165	
73.	Głażewo	dom	Głażewo nr 2		pocz. XX w.	129	
74.	Głażewo	budynek gospodarczy	Głażewo nr 2		pocz. XX w.	129	
75.	Głażewo	budynek mieszkalno-gospodarczy	Głażewo nr 5		ok. 1900 r.	126	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
76.	Głażewo	obora	Głażewo nr 6		kon. XIX w.	125	
77.	Głażewo	budynek mieszkalno-inwentarski	Głażewo nr 7		pocz. XX w.	124/1, 124/2	
78.	Głażewo	obora	Głażewo nr 9		1914 r.	123	
79.	Głażewo	dom	Głażewo nr 12		2 poł. XIX w.	119	
80.	Głażewo	dom	Głażewo nr 13		pocz. XX w.	118	
81.	Głażewo	obora	Głażewo nr 13		pocz. XX w.	118	
82.	Głażewo	dom	Głażewo nr 16		pocz. XX w.	115/1	
83.	Głażewo	stodoła	Głażewo nr 16		pocz. XX w.	115/2	
84.	Głażewo	dom	Głażewo nr 19		2 poł. XIX w., pocz. XX w.	113/4	
85.	Głażewo	budynek gospodarczy	Głażewo nr 23		koniec XIX w.	108	
86.	Głażewo	dom	Głażewo nr 26		pocz. XX w.	37/4	
87.	Głażewo	budynek gospodarczy	Głażewo nr 26		pocz. XX w.	37/4	
88.	Głażewo	obora	Głażewo nr 29		1887 r.	96/4	
89.	Głażewo	stodoła	Głażewo nr 29		l. 30. XX w.	96/4	
90.	Głażewo	zajazd, ob. dom	Głażewo nr 30		pocz. XX w.	97/5	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
91.	Głażewo	kuźnia, ob. budynek gospodarczy	Głażewo nr 32		pocz. XX w.	187/1	
92.	Głażewo	stodoła	Głażewo nr 34		1927 r.	189	
93.	Głażewo	dom	Głażewo nr 35		ok. 1900 r.	190	
94.	Głażewo	chlew	Głażewo nr 35		ok. 1900 r.	190	
95.	Głażewo	stodoła	Głażewo nr 36		ok. 1900 r.	191	
96.	Głażewo	budynek gospodarczy	Głażewo nr 40		koniec XIX w.	195	
97.	Głażewo	dom	Głażewo nr 41		pocz. XX w.	196	
98.	Głażewo	budynek gospodarczy	Głażewo nr 41		pocz. XX w.	196	
99.	Głażewo	dom	Głażewo nr 43		ok. 1900 r.	197	
100.	Głażewo	budynek gospodarczy	Głażewo nr 43		1896 r.	197	
101.	Głażewo	dom	Głażewo nr 45		ok. 1900 r.	198	
102.	Głażewo	szkoła, ob. dom	Głażewo nr 51		1903 r.	135/5	
103.	Głażewo	dom w d. zespole folwarcznym	Głażewo nr 58-59		pocz. XX w.	, 17/2, 19	
104.	Głażewo	dom w d. zespole folwarcznym	Głażewo nr 61		pocz. XX w.	14/13, 14/14, 14/18	
105.	Głażewo	dom w d. zespole folwarcznym	Głażewo nr 61A		pocz. XX w.	15	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
106.	Głażewo	dom w d. zespole stacji kolejowej	Głażewo nr 62/1-2		ok. 1885 r.	24	
107.	Głażewo	dom w d. zespole folwarcznym	Głażewo nr 65		pocz. XX w.	14/3	
108.	Głażewo	rządówka w d. zespole folwarcznym	Głażewo nr 66		pocz. XX w.	14/4	
109.	Gorzycko Stare	historyczny układ ruralistyczny	Gorzycko Stare		1100-1250, 1397 r.	nie dotyczy	
110.	Gorzycko Stare	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	Gorzycko Stare bn		ok. poł. XIX w.	23	
111.	Gorzycko Stare	park dworski	Gorzycko Stare nr 1		ok. poł. XIX w.	35/1	
112.	Gorzycko Stare	dwór	Gorzycko Stare nr 1		kon. XVIII w. pocz. XX w.	35/1	
113.	Gorzycko Stare	spichlerz w zespole folwarcznym	Gorzycko Stare nr 1		kon. XIX w.	35/1	
114.	Gorzycko Stare	obora w zespole folwarcznym	Gorzycko Stare nr 1		kon. XIX w.	35/1	
115.	Gorzycko Stare	stajnia w zespole folwarcznym	Gorzycko Stare nr 1		kon. XIX w.	35/1	
116.	Gorzycko Stare	stodoła w zespole folwarcznym	Gorzycko Stare nr 1		kon. XIX w.	35/1	
117.	Gorzycko Stare	dom robotników folwarcznych	Gorzycko Stare nr 4		kon. XIX w.	70/5	
118.	Gorzycko Stare	szkoła, ob. dom	Gorzycko Stare nr 21		pocz. XX w.	44/3	
119.	Gorzycko Stare	budynek gospodarczy z gołębnikiem	Gorzycko Stare nr 21		pocz. XX w.	44/3	
120.	Gorzyń	historyczny układ ruralistyczny	Gorzyń	mpzp	przed 1415 r.	nie dotyczy	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
121.	Gorzyń	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	Gorzyń bn	mpzp	poł. XIX w.	451/6	
122.	Gorzyń	cmentarz rodowy	Gorzyń bn	mpzp	pocz. XIX w.	4/43	na terenie parku
123.	Gorzyń	aleja przydrożna	Gorzyń bn	mpzp	pocz. XX w.	7/1	wzdłuż drogi ze stacji do pałacu
124.	Gorzyń	park pałacowy	Gorzyń nr 1-2-3	mpzp	ok.poł. XIX w.		
125.	Gorzyń	pałac	Gorzyń nr 2	rejestr zabytków nr 332 z 21.01.1968, mpzp	ok. poł. XIX w., ok. 1890 r.	4/41	
126.	Gorzyń	rzędcówka w zespole folwarcznym	Gorzyń nr 1	mpzp	kon. XIX w.	4/41	
127.	Gorzyń	obora w zespole folwarcznym	Gorzyń nr 1-2	mpzp	kon. XIX w.	4/41	
128.	Gorzyń	stajnia w zespole folwarcznym	Gorzyń nr 1-2	mpzp	kon. XIX w.	4/41	
129.	Gorzyń	garaże, kuźnia, stolarnia w zespole folwarcznym	Gorzyń nr 1-2	mpzp	kon. XIX w.	4/41	
130.	Gorzyń	stodoła w zespole folwarcznym	Gorzyń nr 1-2	mpzp	2 poł. XIX w.	4/41	
131.	Gorzyń	fragment ogrodzenia folwarcznego	Gorzyń nr 3	mpzp	kon. XIX w.	4/12, 4/16, 4/23, 4/24	
132.	Gorzyń	stacja kolejowa, ob. nieczynna	Gorzyń nr 27	mpzp	1885 r.	14/1	
133.	Gorzyń	szalec w zespole stacji kolejowej	Gorzyń nr 27	mpzp	1885 r.	14/1	
134.	Gorzyń	dom (czworak)	Gorzyń nr 5A-B	mpzp	pocz. XX w.	6/20, 6/21	
135.	Gorzyń	dom (czworak)	Gorzyń nr 6A-B	rejestr zabytków: nr 330 z 21.10.1968, mpzp	1 poł. XIX w.	6/19, 6/22	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
136.	Gorzyń	dom (czworak)	Gorzyń nr 8	mpzp	pocz. XX w.	490/1, 490/2	
137.	Gorzyń	dom (czworak)	Gorzyń nr 10	mpzp	pocz. XX w.	8/18	
138.	Gorzyń	chlewnia, ob. dom	Gorzyń nr 13	mpzp	kon. XIX w.	4/39	
139.	Gorzyń	dom (czworak)	Gorzyń nr 15	mpzp	1 poł. XIX w.	4/40	
140.	Gorzyń	dom (czworak)	Gorzyń nr 16-16B	mpzp	pocz. XX w.	10/10, 10/11	
141.	Gorzyń	budynek gospodarczy	Gorzyń nr 16-16B	mpzp	pocz. XX w.	10/10, 10/11	
142.	Gorzyń	dom (czworak)	Gorzyń nr 17-17A	mpzp	pocz. XX w.	10/8, 10/9	
143.	Gorzyń	budynek gospodarczy	Gorzyń nr 17-17A	mpzp	pocz. XX w.	10/8, 10/9	
144.	Gorzyń	leśniczówka	Gorzyń nr 21A	mpzp	pocz. XX w.	451/4, 451/5	
145.	Gorzyń	szkoła, ob. dom	Gorzyń nr 22	mpzp	pocz. XX w.	50/5	
146.	Gorzyń	zajazd, ob. dom	Gorzyń nr 23	mpzp	pocz. XIX w.	37/6	
147.	Gorzyń	dom	Gorzyń nr 25	mpzp	pocz. XX w.	37/7	
148.	Gorzyń	dom w zespole stacji kolejowej	Gorzyń nr 26	mpzp	ok. 1885 r.	36/1	
149.	Gorzyń – Kozia	dom w dawnym folwarku Kozia	Gorzyń bn		ok. 1910 r.	61/4	
150.	Gorzyń – Kozia	budynek inwentarski w dawnym folwarku Kozia	Gorzyń bn		pocz. XX w.	61/4	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
151.	Gralewo	historyczny układ ruralistyczny	Gralewo		przed 1408 r.	nie dotyczy	
152.	Gralewo	kapliczka z figurą NMP	Gralewo bn	mpzp	2 poł. XIX w.	26/16	
153.	Gralewo	krzyż przydrożny	Gralewo bn	mpzp	pocz. XX w.	52/2	
154.	Gralewo	park dworski	Gralewo nr 13		kon. XIX w.	26/28	
155.	Gralewo	relikty bramy w ogrodzeniu parku	Gralewo nr 13		kon. XIX w.	26/28	
156.	Gralewo	dwór	Gralewo nr 13		ok. poł. XIX w., l. 20. XX w.	26/28	
157.	Gralewo	budynek gospodarczy w dawnym folwarku	Gralewo nr 14		pocz. XX w.	26/23, 26/24	
158.	Gralewo	dom	Gralewo nr 12		l. 20-30 XX w.	26/17	
159.	Gralewo	dom	Gralewo nr 25A		1909 r.	9/2	
160.	Gralewo	dom	Gralewo nr 26		ok. 1910 r.	12/2	
161.	Kamień	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	Kamień – w lesie		poł. XIX w.	131/1	
162.	Kamionna	historyczny układ urbanistyczny	Kamionna		przed 1261 r. od 1874 r. wieś	nie dotyczy	
163.	Kamionna	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	ul. Akacjowa – w lesie		poł. XIX w.	479/8	
164.	Kamionna	cmentarz rzymsko-katolicki, ob. parafialny	ul. Cmentarna		poł. XIX w.	546	
165.	Kamionna	cmentarz rzymsko-katolicki, ob. parafialny	ul. Górna nr 20		poł. XIX w.	867	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
166.	Kamionna	cmntarz przykościelny, ob. nieczynny	ul. Kościelna nr 5		XV w.	951/4	
167.	Kamionna	kostnica na cmentarzu przykościelnym	ul. Kościelna nr 5		pocz. XX w.	951/4	
168.	Kamionna	kościół parafialny pw. Narodzenia NMP	ul. Kościelna nr 5	rejestr zabytków nr 260 z 20.07.1976 r.	1499-1580	951/4	
169.	Kamionna	mur ogrodzeniowy i oporowy	ul. Kościelna nr 5		XVI w. po 1924 r.	951/4	
170.	Kamionna	plebania	ul. Kościelna nr 5		ok. 1900 r.	951/4	
171.	Kamionna	dawny ratusz	ul. Rynek nr 1		1 poł. XIX w.	805/2	
172.	Kamionna	obora (stajnia) w zespole ratusza	ul. Rynek nr 2		1928 r.	805/1	
173.	Kamionna	dom	ul. Akacyjowa nr 1	mpzp	pocz. XX w.	366/2	GEZ 2010 r. ul. Akacyjowa nr 2
174.	Kamionna	stodoła	ul. Akacyjowa nr 3	mpzp	pocz. XX w.	365/2	
175.	Kamionna	dom	ul. Dolna nr 1		2 poł. XIX w.	753	
176.	Kamionna	budynek gospodarczy	ul. Dolna nr 2		kon. XIX w.	950	
177.	Kamionna	dom	ul. Dolna nr 3		ok. poł. XIX w.	752/4	
178.	Kamionna	dom	ul. Dolna nr 5		ok. 1900 r.	750/4, 750/5	
179.	Kamionna	dom	ul. Dolna nr 6		2 poł. XIX w.	733, 734	
180.	Kamionna	dom	ul. Dolna nr 7-7A		pocz. XX w.	748, 749	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
181.	Kamionna	dom	ul. Dolna nr 8		kon. XIX w.	735	
182.	Kamionna	dom	ul. Dolna nr 10		ok. 1900 r.	736	
183.	Kamionna	dom	ul. Dolna nr 11		kon. XIX w.	746/1	
184.	Kamionna	dom	ul. Dolna nr 12		ok. 1890 r.	738	
185.	Kamionna	stodoła	ul. Dolna nr 12		1927 r.	738, 739	
186.	Kamionna	dom	ul. Dolna nr 14		pocz. XX w.	740/2	
187.	Kamionna	dom	ul. Dolna nr 15		ok. poł. XIX w.	657	
188.	Kamionna	dom	ul. Dolna nr 16		kon. XIX w.	705/2	
189.	Kamionna	dom	ul. Dolna nr 17		kon. XIX w.	624	
190.	Kamionna	dom	ul. Dolna nr 18		kon. XIX w.	706/1	
191.	Kamionna	dom	ul. Dolna nr 19		kon. XIX w.	507/3	
192.	Kamionna	dom	ul. Dolna nr 22		ok. poł. XIX w.	622	
193.	Kamionna	dom	ul. Dolna nr 24		2 poł. XIX w.	625	
194.	Kamionna	dom	ul. Dolna nr 25		I. 20-30. XX w.	873	
195.	Kamionna	budynek mieszkalno-gospodarczy	ul. Dolna nr 32	mpzp	kon. XIX w.	367	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
196.	Kamionna	dom	ul. Górna nr 1		1882 r.	811	
197.	Kamionna	dom	ul. Górna nr 2		2 poł. XIX w.	836, 837	
198.	Kamionna	dom (kamienica)	ul. Górna nr 4		pocz. XX w.	838/3	
199.	Kamionna	stodoła	ul. Górna nr 4		pocz. XX w.	838/5	
200.	Kamionna	dom	ul. Górna nr 5		pocz. XX w.	814	
201.	Kamionna	dom	ul. Górna nr 6		pocz. XX w.	839/3	
202.	Kamionna	dom	ul. Górna nr 7		1894 r.	816	
203.	Kamionna	dom	ul. Górna nr 8		XIX/XX w.	840/3	
204.	Kamionna	dom	ul. Górna nr 10		2 poł. XIX w.	841	
205.	Kamionna	stodoła	ul. Górna nr 15		1882 r.	828	
206.	Kamionna	dom	ul. Górna nr 16		4 ćw. XIX w.	845	
207.	Kamionna	stodoła	ul. Górna nr 16		kon. XIX w.	845	
208.	Kamionna	obora	ul. Górna nr 18		1891 r.	851	
209.	Kamionna	dom	ul. Kościelna nr 2		pocz. XX w.	728	
210.	Kamionna	stodoła	ul. Kościelna nr 2		1880 r.	724	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
211.	Kamionna	dom	ul. Kościelna nr 3		2 poł. XIX w.	751/3	
212.	Kamionna	dom	ul. Kościelna nr 7		2 poł. XIX w.	751/1	
213.	Kamionna	budynek gospodarczy	ul. Kościelna nr 7		kon. XIX w.	751/1	
214.	Kamionna	transformator	ul. Kościelna bn		1 poł. XX w.	719/2	
215.	Kamionna	stodoła	ul. Łąkowa nr 4		ok. 1900 r.	743	
216.	Kamionna	kapliczka z figurą NMP	ul. Poznańska bn		pocz. XX w.	771/3	
217.	Kamionna	dom	ul. Poznańska nr 3		pocz. XX w.	254	
218.	Kamionna	dom	ul. Poznańska nr 5		pocz. XX w.	331/6	
219.	Kamionna	dom	ul. Poznańska nr 6		kon. XIX w.	634/2	
220.	Kamionna	dom z ogrodzeniem, furtką i bramą	ul. Poznańska nr 7		kon. XIX w.	776	
221.	Kamionna	budynek gospodarczy	ul. Poznańska nr 12		4 ćw. XIX w.	726	
222.	Kamionna	stodoła	ul. Poznańska nr 13		ok. 1900 r.	779/2	
223.	Kamionna	budynek gospodarczy	ul. Poznańska nr 13		1907 r.	779/2	
224.	Kamionna	poczta, ob. dom	ul. Poznańska nr 17		4 ćw. XIX w.	834/2	
225.	Kamionna	kapliczka z figurą św. Wawrzyńca	ul. Rynek bn		XIX w.	806	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
226.	Kamionna	dom	ul. Rynek nr 3		ok. poł. XIX w.	780	
227.	Kamionna	dom	ul. Rynek nr 4		ok. poł. XIX w.	781, 782	
228.	Kamionna	dom	ul. Rynek nr 5		ok. poł. XIX w.	783/2	
229.	Kamionna	dom	ul. Rynek nr 7		2 poł. XIX w.	810	
230.	Kamionna	dom	ul. Rynek nr 8		ok. poł. XIX w.	809	
231.	Kamionna	budynek gospodarczy	ul. Rynek nr 8		kon. XIX w.	809	
232.	Kamionna	dom	ul. Rynek nr 9		kon. XIX w.	808	
233.	Kamionna	budynek gospodarczy	ul. Rynek nr 9		kon. XIX w.	808	
234.	Kamionna	dom	ul. św. Wawrzyńca nr 2		kon. XIX w.	812	
235.	Kamionna	dom	ul. św. Wawrzyńca nr 4		2 poł. XIX w.	815	
236.	Kamionna	dom	ul. św. Wawrzyńca nr 5		2 poł. XIX w.	787	
237.	Kamionna	dom	ul. św. Wawrzyńca nr 6		pocz. XX w.	819/1, 819/2	
238.	Kamionna Folwark	krzyż przydrożny	Kamionna Folwark – na rozstaju ul. Górnej i lokalnej drogi		2 poł. XIX w.	43	
239.	Kamionna Folwark	budynek inwentarski w d. zespole folwarcznym	Kamionna Folwark nr 1		kon. XIX w.	52	
240.	Kamionna Folwark	stodoła w d. zespole folwarcznym	Kamionna Folwark nr 1-4		kon. XIX w.	49, 52	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
241.	Kamionna Folwark	dom w d. zespole folwarcznym	Kamionna Folwark nr 2		kon. XIX w.	51/1	
242.	Kamionna Folwark	budynek gospodarczy w d. zespole folwarcznym	Kamionna Folwark nr 2		kon. XIX w.	51/1	
243.	Kamionna Folwark	owczarnia i wolarnia w d. zespole folwarcznym	Kamionna Folwark nr 4		kon. XIX w.	49	
244.	Kaplin	historyczny układ ruralistyczny	Kaplin		XIX w.	nie dotyczy	
245.	Kaplin	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	Kaplin bn		poł. XIX w.	231/16	
246.	Kaplin	mogiła	Kaplin – w lesie		1944 r.	348	
247.	Kaplin	szkoła, ob. dom	Kaplin nr 9		pocz. XX w.	270	
248.	Kaplin	budynek gospodarczy	Kaplin nr 9		pocz. XX w.	270	
249.	Kolno	historyczny układ ruralistyczny	Kolno		X-XII w. 1390-1392	nie dotyczy	
250.	Kolno	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	Kolno bn		poł. XIX w.	318	
251.	Kolno	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	Kolno Młyn bn		pocz. XIX w.	306/1	
252.	Kolno	kapliczka z figurą NSPJ	Kolno bn		I. 20. XX w.	24/1	
253.	Kolno	park dworski	Kolno nr 3	rej. zab. nr 25/Wlkp./A z 21.04.2000 r.	pocz. XIX w.	34/12	
254.	Kolno	przepompownia wody na terenie parku	Kolno nr 3	rej. zab. nr 25/Wlkp./A z 21.04.2000 r.	pocz. XX w.	34/12	
255.	Kolno	dwór, ob. nieużytkowany	Kolno nr 3		I ćwierć XIX w.	34/12	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
256.	Kolno	dwie bramy z fragmentami ogrodzenia folwarku	Kolno nr 3		kon. XIX w.	35, 34/8, 33/1	
257.	Kolno	gorzelnia w zespole folwarcznym	Kolno nr 3		kon. XIX w.	33/1	
258.	Kolno	obora (1) w zespole folwarcznym	Kolno nr 3		kon. XIX w.	34/13	
259.	Kolno	obora (2) w zespole folwarcznym	Kolno nr 3		kon. XIX w.	34/13	
260.	Kolno	powozownia w zespole folwarcznym	Kolno nr 3		kon. XIX w.	34/13	
261.	Kolno	spichlerz w zespole folwarcznym	Kolno nr 3		kon. XIX w.	34/13	
262.	Kolno	dom	Kolno nr 12A-B		1903 r.	30/2, 31/3	
263.	Kolno	dom	Kolno nr 13A-B		1903 r.	28/2, 29/2	
264.	Kolno	dom	Kolno nr 14-14A		1901 r.	23/2, 24/2	
265.	Kolno	dom	Kolno nr 15A-B		1901 r.	21, 22/1	
266.	Kolno	szkoła, ob. dom	Kolno nr 16		pocz. XX w.	2/3	
267.	Kolno	budynek gospodarczy	Kolno nr 16		pocz. XX w.	2/3	
268.	Kolno	dom	Kolno nr 17A-B		kon. XIX w.	3/1, 4	
269.	Kolno	dom	Kolno nr 18A-B		kon. XIX w.	5/1, 6	
270.	Kolno	budynek gospodarczy	Kolno nr 18A		kon. XIX w.	5/1	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
271.	Kolno	dom	Kolno nr 19A-B		kon. XIX w.	7, 8	
272.	Kolno	budynek gospodarczy	Kolno nr 19B		1898 r.	8	
273.	Kolno	dom	Kolno nr 20A-B		kon. XIX w.	9/2, 10/2	
274.	Kolno	dom	Kolno nr 21A-B		kon. XIX w.	11, 12	
275.	Kolno	fragment ogrodzenia posesji	Kolno nr 21B		kon. XIX w.	12	
276.	Kolno	dom	Kolno nr 27A-B		1898 r.	16/5, 17	
277.	Kolno	dom	Kolno nr 28A-B		kon. XIX w.	18/1, 19/4	
278.	Kolno	budynek gospodarczy	Kolno nr 28A		kon. XIX w.	18/1	
279.	Krzyżkówko	historyczny układ ruralistyczny	Krzyżkówko		od XVI w.	nie dotyczy	
280.	Krzyżkówko	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	Krzyżkówko – w lesie		1 poł. XIX w.	164/1	
281.	Krzyżkówko	kapliczka z figurą NMP	Krzyżkówko nr 4		1 ćw. XX w.	50/1	
282.	Krzyżkówko	krzyż przydrożny	Krzyżkówko bn		XIX w.	32/1	
283.	Krzyżkówko	dom	Krzyżkówko nr 5-5A		pocz. XX w.	47/2, 47/3	
284.	Krzyżkówko	szkoła, ob. dom	Krzyżkówko nr 19		pocz. XX w.	27/3	
285.	Krzyżkówko	młynarzówna, ob. dom	Krzyżkówko nr 20		ok. poł. XIX w.	61/8	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
286.	Krzyżkówko	stodoła	Krzyżkówko nr 22		kon. XIX w.	46/1	
287.	Krzyżkówko	budynek gospodarczy	Krzyżkówko nr 22		1880 r.	46/1	
288.	Lewice	historyczny układ ruralistyczny	Lewice		przed 1398 r.	nie dotyczy	
289.	Lewice	cmentarz rzymsko-katolicki, ob. czynny	Lewice bn		pocz. XX w.	113	
290.	Lewice	cmentarz przykościelny, ob. nieczynny	Lewice nr 24		2 poł. XIX w.	122	
291.	Lewice	kościół rzymsko-katolicki pw. św. Mikołaja	Lewice nr 24		1780 r. 2 poł. XIX w.	122	
292.	Lewice	ogrodzenie terenu przykościelnego	Lewice nr 24		ok. poł. XIX w.	122	
293.	Lewice	kapliczka z figurą NMP	Lewice nr 24		ok. 1888 r.	122	
294.	Lewice	kapliczka z figurą NSPJ	Lewice – w centrum wsi		ok. 1879 r.	154/7	
295.	Lewice	park dworski	Lewice bn		pocz. XIX w.	332/5, 332/11	
296.	Lewice	relikty ogrodzenia założenia parkowego	Lewice bn		2 poł. XIX w.	332/5, 332/11	
297.	Lewice	cokół pomnika	Lewice – na terenie parku		1888 r.	332/11	
298.	Lewice	dom	Lewice nr 1		kon. XIX w.	107	
299.	Lewice	dom	Lewice nr 5		kon. XIX w.	103	
300.	Lewice	szkoła, ob. dom	Lewice nr 7		1900 r.	100/11	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
301.	Lewice	budynek gospodarczy	Lewice nr 7		ok. 1900 r.	100/11	
302.	Lewice	stodoła	Lewice nr 7		ok. 1900 r.	100/11	
303.	Lewice	dom	Lewice nr 8		poł. XIX w.	153	
304.	Lewice	dom	Lewice nr 11		kon. XIX w.	148	
305.	Lewice	dom	Lewice nr 14		kon. XIX w.	159/10	
306.	Lewice	dom	Lewice nr 17		kon. XIX w.	436	
307.	Lewice	dom	Lewice nr 20		pocz. XX w.	170	
308.	Lewice	dom d. robotników folwarcznych	Lewice nr 23		1902 r.	332/10	
309.	Lewice	plebania, ob. dom	Lewice nr 25A		ok. poł. XIX w.	121/1	
310.	Lewice	dom z częścią usługową (poczta)	Lewice nr 27		1903 r.	124/2	
311.	Lewice	rządcaówka, ob. leśniczówka w d. folwarku	Lewice nr 29		1 poł. XIX w. 1998 r.	332/14	
312.	Lewice	oficyna, ob. dom w d. zespole folwarcznym	Lewice nr 31		2 poł. XIX w.	332/3	
313.	Lewice	dom w zespole stacji kolejowej	Lewice nr 36		ok. 1885 r.	97/3, 97/4	
314.	Lewice	dom w zespole stacji kolejowej	Lewice nr 37		ok. 1885 r.	95/2, 95/3	
315.	Lewice	stacja kolejowa, ob. nieczynna	Lewice nr 38		1885 r.	97/1	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
316.	Lewice	szalec w zespole stacji kolejowej	Lewice nr 38		1885 r.	97/1	
317.	Lewice	kolejowa wieża ciśnień	Lewice nr 38		1885 r.	97/1	
318.	Lewice	gorzelnia, ob. dom w d. zespole folwarcznym	Lewice nr 40		kon. XIX w.	332/12, 332/13	
319.	Łowyc	historyczny układ ruralistyczny	Łowyc	mpzp	przed 1398 r.	nie dotyczy	
320.	Łowyc	cmentarz rzymsko-katolicki, ob. czynny	ul. Nadjeziorna bn	mpzp	poł. XIX w.	95	
321.	Łowyc	kościół rzymsko-katolicki parafialny pw. Wniebowzięcia NMP	ul. Kościelna nr 12	rejestr zabytków: nr 739/Włkp/A z 26.03.2009 r., mpzp	1924-1927	468	wraz z terenem przykościelnym
322.	Łowyc	kapliczka z figurą NMP	ul. Gminna – obok nr 23	mpzp	pocz. XX w.	456/1	
323.	Łowyc	dom	ul. Gminna nr 4	mpzp	pocz. XX w.	73	
324.	Łowyc	dom	ul. Gminna nr 6	mpzp	4 ćw. XIX w.	74	
325.	Łowyc	dom	ul. Gminna nr 7	mpzp	ok. poł. XIX w.	435/3	
326.	Łowyc	dom	ul. Gminna nr 8	mpzp	2 poł. XIX w.	75	
327.	Łowyc	budynek gospodarczy	ul. Gminna nr 8	mpzp	kon. XIX w.	75	
328.	Łowyc	dom	ul. Gminna nr 10	mpzp	2 poł. XIX w. pocz. XX w.	76	
329.	Łowyc	dom	ul. Gminna nr 11	mpzp	ok. poł. XIX w.	439	
330.	Łowyc	dom	ul. Gminna nr 15	mpzp	2 poł. XIX w. kon. XIX w.	440	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
331.	Łowyc	dom	ul. Gminna nr 18	mpzp	ok. poł. XIX w.	83	
332.	Łowyc	dom	ul. Gminna nr 19	mpzp	ok. poł. XIX w.	442	
333.	Łowyc	dom	ul. Gminna nr 21	mpzp	ok. poł. XIX w.	443	
334.	Łowyc	chlew	ul. Gminna nr 21	mpzp	2 poł. XIX w.	443	
335.	Łowyc	dom	ul. Gminna nr 23-25	mpzp	2 poł. XIX w.	444, 445	
336.	Łowyc	dom	ul. Kościelna nr 2	mpzp	pocz. XX w.	460	
337.	Łowyc	dom	ul. Kościelna nr 4	mpzp	2 poł. XIX w.	464	
338.	Łowyc	budynek gospodarczy	ul. Kościelna nr 4	mpzp	kon. XIX w.	464	
339.	Łowyc	dom	ul. Kościelna nr 6	mpzp	ok. poł. XIX w.	465/1	
340.	Łowyc	dom	ul. Kościelna nr 7	mpzp	2 poł. XIX w.	449	
341.	Łowyc	dom	ul. Kościelna nr 8	mpzp	kon. XIX w.	466/1	
342.	Łowyc	dom dzierżawcy dóbr kościelnych, ob. plebania	ul. Kościelna nr 10	mpzp	1870 r.	469	
343.	Łowyc	budynek gospodarczy	ul. Kościelna nr 15	mpzp	kon. XIX w.	455	
344.	Łowyc	kapliczka z figurą NSPJ	ul. Międzychodzka – obok szkoły	mpzp	pocz. XX w.	40/1	
345.	Łowyc	dom	ul. Międzychodzka nr 1	mpzp	kon. XIX w.	72/1	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
346.	Łowyn	dom	ul. Międzychodzka nr 3	mpzp	ok. poł. XIX w.	66	
347.	Łowyn	dom	ul. Międzychodzka nr 9	mpzp	pocz. XX w.	70/1	
348.	Łowyn	dom	ul. Międzychodzka nr 14	mpzp	2 poł. XIX w.	233/14	
349.	Łowyn	dom	ul. Słoneczna nr 5	mpzp	pocz. XX w.	64/1	
350.	Łowyn	dom	ul. Słoneczna nr 8	mpzp	1909 r.	426	
351.	Łowyn	dom	ul. Słoneczna nr 42	mpzp	kon. XIX w.	413/35	
352.	Łowyn	dom	ul. Szkolna nr 2	mpzp	pocz. XX w.	52	
353.	Łowyn	dom w zespole stacji kolejowej	ul. Szkolna nr 18		ok. 1885 r.	335/2	
354.	Łowyn	stacja kolejowa, ob. dom	ul. Szkolna nr 20		1885 r.	335/1	
355.	Łowyn	szalet, ob. budynek gospodarczy	ul. Szkolna nr 20		ok. 1885 r.	335/1	
356.	Łowyn	lampiarnia, ob. budynek gospodarczy	ul. Szkolna nr 20		ok. 1885 r.	335/1	
357.	Mierzyn	historyczne układy ruralistyczne	Mierzyn		1707 r.	nie dotyczy	2 dawne wsi: Stary i Nowy Mierzyn
358.	Mierzyn	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	Mierzyn (Mierzynek)		poł. XIX w.	814	Alt Merine
359.	Mierzyn	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	Mierzyn – obok posesji nr 19		poł. XIX w.	72	Neu Merine
360.	Mierzyn	krzyż przydrożny	Mierzyn bn		XIX w.	257	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
361.	Mierzyn	dom	Mierzyn nr 2		kon. XIX w.	201/1, 201/2	
362.	Mierzyn	dom	Mierzyn nr 8		4 ćw. XIX w.	852/1, 852/2	
363.	Mierzyn	stodoła	Mierzyn nr 14		ok. poł. XIX w.	84	
364.	Mierzyn	dom	Mierzyn nr 15		kon. XIX w.	773/2	
365.	Mierzyn	obora	Mierzyn nr 16		kon. XIX w.	83	
366.	Mierzyn	stodoła	Mierzyn nr 16		2 poł. XIX w.	83	
367.	Mierzyn	dom (chałupa)	Mierzyn nr 20		ok. poł. XIX w.	64/3	
368.	Mierzyn	dom (chałupa)	Mierzyn nr 21		1 poł. XIX w.	14/5	
369.	Mierzyn	budynek gospodarczy	Mierzyn nr 21		2 poł. XIX w.	14/5	
370.	Mierzyn	dom	Mierzyn nr 23		4 ćw. XIX w.	256/2	
371.	Mierzyn	budynek gospodarczy	Mierzyn nr 23		4 ćw. XIX w.	256/2	
372.	Mierzyn	stodoła	Mierzyn nr 23		ok. poł. XIX w.	256/2	
373.	Mierzyn	dom	Mierzyn nr 24		2 poł. XIX w.	389	
374.	Mierzyn	dom	Mierzyn nr 25		2 poł. XIX w.	393	
375.	Mierzyn	dom	Mierzyn nr 3		kon. XIX w.	235/1	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
376.	Mierzyn	budynek gospodarczy	Mierzynek nr 3		kon. XIX w.	235/1	
377.	Mierzyn	budynek inwentarsko-magazynowy	Mierzynek nr 3		1 poł. XIX w.	235/1	
378.	Mierzyn	chlew	Mierzynek nr 6		1855 r.	230/7	
379.	Mierzyn	budynek gospodarczy	Mierzynek nr 6		ok. 1855 r.	230/7	
380.	Mierzyn	budynek gospodarczy	Mierzynek nr 7		4 ćw. XIX w.	224	
381.	Mierzyn – Puszcza	stodoła	Mierzyn – Puszcza		kon. XIX w.	558/5	
382.	Mnichy	historyczny układ ruralistyczny	Mnichy		XIII w., pocz. XV w., 1403 r.	nie dotyczy	
383.	Mnichy	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	Mnichy – w lesie		1 poł. XIX w.	74	
384.	Mnichy	aleja przydrożna	Mnichy – Mniszki		XIX/XX w.	3/3, 19	
385.	Mnichy	kapliczka z figurą NSPJ	Mnichy bn		1923 r., 1954 r.	11	
386.	Mnichy	zespół folwarczny	Mnichy nr 1-2-3	rej. zab.: nr 21/A/Wlkp. z 20.03.2000 r.	1. 70. XIX w.	2/18	
387.	Mnichy	park dworski	Mnichy nr 1-2	rej. zab.: nr 21/A/Wlkp. z 20.03.2000 r.	2 poł. XX w.	2/2, 2/18	
388.	Mnichy	dwór	Mnichy nr 2	rej. zab.: nr 21/A/Wlkp. z 20.03.2000 r.	XVIII w., 1908 r.	2/18	
389.	Mnichy	łącznik między dworem i rządcówką	Mnichy nr 1-2	rej. zab.: nr 21/A/Wlkp. z 20.03.2000 r.	XVIII w., 1908 r.	2/18	
390.	Mnichy	rządcówka	Mnichy nr 1	rej. zab.: nr 21/A/Wlkp. z 20.03.2000 r.	1. 70. XX w.	2/18	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
391.	Mnichy	gorzelnia	Mnichy nr 3	rej. zab.: nr 21/A/Wlkp. z 20.03.2000 r.	1874 r.	2/18	
392.	Mnichy	stajnia, powozownia, gołębnik	Mnichy nr 1	rej. zab.: nr 21/A/Wlkp. z 20.03.2000 r.	l. 70. XX w.	2/18	
393.	Mnichy	budynek inwentarsko-magazynowy	Mnichy nr 1	rej. zab.: nr 21/A/Wlkp. z 20.03.2000 r.	l. 70. XX w.	2/18	
394.	Mnichy	transformator na terenie zespołu folwarcznego	Mnichy – podwórze górne		1 poł. XX w.	4/5	
395.	Mnichy	ogrodzenie zespołu folwarcznego	Mnichy – podwórze górne		XIX/XX w.	4/8	
396.	Mnichy	dom przy nieistniejącej oranżerii	Mnichy nr 5		kon. XIX w.	10/16	GEZ 2010 r. Mnichy nr 9
397.	Mnichy	dom	Mnichy nr 8		1897 r.	10/10	
398.	Mnichy	zajazd, ob. dom	Mnichy nr 9		1 poł. XIX w.	10/27	GEZ 2010 r. Mnichy nr 10
399.	Mnichy	dom	Mnichy nr 12		pocz. XX w.	10/1	
400.	Mnichy	szkoła, ob. dom	Mnichy nr 14		l. 30. XX w.	9/2	
401.	Mniszki	historyczny układ ruralistyczny	Mniszki		XIII, pocz. XV, 1403 r.	nie dotyczy	
402.	Mniszki	cmentarz rodowy, ob. nieczynny	Mniszki bn		1919 r.	197	
403.	Mniszki	zespół folwarczny	Mniszki nr 1-2	rej. zab. nr 555/Wlkp/A z 16.10.2007	2 poł. XIX w.	dz. 10/1-5, częściowo dz. 10/6, 11, 13/1, 18/1	
404.	Mniszki	ogród dworski	Mniszki nr 1	rej. zab. nr 555/Wlkp/A z 16.10.2007	2 poł. XIX w. pocz. XX w.	10/1-5	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
405.	Mniszki	dwór (fragment)	Mniszki nr 1	rej. zab. nr 555/Wlkp/A z 16.10.2007	1890 r., XIX/XX w.	10/1	
406.	Mniszki	willa	Mniszki bn	rej. zab. nr 555/Wlkp/A z 16.10.2007	1910 r.	10/1	
407.	Mniszki	relikty bramy	Mniszki nr 1		kon. XIX w.	10/1	
408.	Mniszki	chlewnia	Mniszki nr 2	rej. zab. nr 555/Wlkp/A z 16.10.2007	1888 r.	10/6	
409.	Mniszki	spichlerz – powozownia budynek wielofunkcyjny	Mniszki nr 2	rej. zab. nr 555/Wlkp/A z 16.10.2007	1911-1915	10/6	
410.	Mniszki	stajnia – chlewnia	Mniszki nr 2	rej. zab. nr 555/Wlkp/A z 16.10.2007	ok. 1890 r.	10/6	
411.	Mniszki	płatkarnia	Mniszki nr 6	rej. zab. nr 555/Wlkp/A z 16.10.2007	XIX/XX w.	11, 13/1	
412.	Mniszki	owczarnia	Mniszki bn		1863 r.	14/2	
413.	Mniszki	relikty piwnicy	Mniszki nr 6		2 poł. XIX w.	11	
414.	Mniszki	leśniczówka	Mniszki nr 9		4 ćw. XIX w.	198	
415.	Mokrzec	historyczny układ ruralistyczny	Mokrzec		XVII w., 1696 r.	nie dotyczy	
416.	Mokrzec	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	Mokrzec bn		poł. XIX w.	56	
417.	Mokrzec	samotna mogiła	Mokrzec bn		1944 r.	228/1	miejsce pamięci narodowej
418.	Mokrzec	krzyż przydrożny	Mokrzec bn		pocz. XX w.	78/2	
419.	Mokrzec	dom	Mokrzec nr 1		pocz. XX w.	140/1	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
420.	Mokrzec	dom	Mokrzec nr 7		pocz. XX w.	22/1	
421.	Mokrzec	dom	Mokrzec nr 8		pocz. XX w.	23/5	
422.	Mokrzec	dom	Mokrzec nr 9		pocz. XX w.	25/1	
423.	Mokrzec	budynek gospodarczy	Mokrzec nr 9		pocz. XX w.	25/1	
424.	Mokrzec	budynek gospodarczy	Mokrzec nr 11		pocz. XX w.	31	
425.	Mokrzec	stodoła	Mokrzec nr 11		pocz. XX w.	31	
426.	Mokrzec	dom	Mokrzec nr 13		pocz. XX w.	29	
427.	Mokrzec	dom	Mokrzec nr 14		pocz. XX w.	28	
428.	Mokrzec	dom	Mokrzec nr 15		kon. XIX w.	21/6	
429.	Mokrzec	budynek gospodarczy	Mokrzec nr 15		kon. XIX w.	21/6	
430.	Mokrzec	stodoła	Mokrzec nr 15		kon. XIX w.	21/6	
431.	Mokrzec	dom	Mokrzec nr 16		pocz. XX w.	20	
432.	Mokrzec	szkoła, ob. dom	Mokrzec nr 17		pocz. XX w.	19/1	
433.	Mokrzec	dom	Mokrzec nr 23		pocz. XX w.	69	
434.	Mokrzec	dom	Mokrzec nr 24		pocz. XX w.	70/5	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
435.	Mokrzec	sala wiejska ze sklepem	Mokrzec nr 24A		pocz. XX w.	71	
436.	Muchocin	historyczny układ ruralistyczny	Muchocin		18.12.1378 r.	nie dotyczy	mpzp dla dz. 16/14, 16/15, 50/3
437.	Muchocin	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	Muchocin bn		pocz. XIX w.	61	
438.	Muchocin	park dworski	Muchocin nr 13-13A		ok. poł. XIX w.	63/4, 63/6, 63/7, 63/9, 63/10, 63/11	
439.	Muchocin	dwór, ob. dom	Muchocin nr 13-13A		ok. 1840 r., kon. XIX w.	63/7, 63/11	
440.	Muchocin	obora w zespole folwarcznym	Muchocin nr 12A-B		1890 r.	63/13	
441.	Muchocin	gorzelnia w zespole folwarcznym	Muchocin nr 12A-B		ok. 1890 r.	63/13	
442.	Muchocin	budynek gospodarczy w zespole folwarcznym	Muchocin nr 12A-B		kon. XIX w.	40/7	
443.	Muchocin	dom dla d. robotników folwarcznych	Muchocin nr 5		pocz. XX w.	55/13	
444.	Muchocin	szkoła, ob. dom	Muchocin nr 9		1907 r.	52/3	
445.	Muchocin	dom dla d. robotników folwarcznych	Muchocin nr 10		pocz. XX w.	16/1-4	
446.	Muchocinek	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	Muchocinek		poł. XIX w.	331/1	
447.	Papiernia	młyn nad Kamionką, ob. leśniczówka	Papiernia		2 poł. XIX w.	34/1	
448.	Papiernia	budynek inwentarsko-magazynowy	Papiernia		2 poł. XIX w.	34/1	
449.	Radgoszcz	historyczny układ ruralistyczny	Radgoszcz		18.12.1378 r.	nie dotyczy	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
450.	Radgoszcz	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	Radgoszcz bn		pol. XIX w.	140/2, 197/2	
451.	Radgoszcz	stodoła	Radgoszcz nr 7		pocz. XX w.	205/1	
452.	Radgoszcz	dom	Radgoszcz nr 15		pocz. XX w.	17	
453.	Radgoszcz	chałupa	Radgoszcz nr 17	rejestr zabytków: nr 778 z 22.11.1969 r.	kon. XVIII w.	14/6	
454.	Radgoszcz	budynek gospodarczy	Radgoszcz nr 17		pocz. XX w.	14/6	
455.	Radgoszcz	dom	Radgoszcz nr 18		ok. pol. XIX w.	205/2	
456.	Radgoszcz	stodoła	Radgoszcz nr 18		kon. XIX w.	205/2	
457.	Radgoszcz	dom	Radgoszcz nr 26		kon. XIX w.	86/2, 86/4	
458.	Radgoszcz	szkoła, ob. dom	Radgoszcz nr 27		pocz. XX w.	86/6	
459.	Radgoszcz	dom	Radgoszcz nr 31		pocz. XX w.	90/4	
460.	Radgoszcz	dom	Radgoszcz nr 33		pocz. XX w.	222/1	
461.	Radgoszcz	stodoła	Radgoszcz nr 36		pocz. XX w.	216/1	GEZ 2010 r. Radgoszcz nr 38
462.	Radgoszcz	chałupa	Radgoszcz nr 51		ok. pol. XIX w.	176/28	GEZ 2010 r. Radgoszcz nr 51A
463.	Radusz	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	Radusz bn		pol. XIX w.	150/4	
464.	Skrzydłewo	historyczny układ ruralistyczny	Skrzydłewo		XV w., 1424 r.	nie dotyczy	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
465.	Skrzydłewo	cmentarz, ob. nieczynny	Skrzydłewo bn		pocz. XIX w.	75	
466.	Skrzydłewo	stodoła	Skrzydłewo bn		1936 r.	76/1	obok cmentarza
467.	Skrzydłewo	rządcówka w d. zespole folwarcznym	Skrzydłewo nr 20		ok. poł. XIX w.	67/9	
468.	Skrzydłewo	budynek inwentarski w d. zespole folwarcznym	Skrzydłewo nr 20		kon. XIX w.	67/10	
469.	Skrzydłewo	transformator	Skrzydłewo bn		l. 20. XX w.	58/1	obok zagrody nr 15
470.	Skrzydłewo	dom	Skrzydłewo nr 1		kon. XIX w.	143/2	
471.	Skrzydłewo	kuźnia, ob. dom	Skrzydłewo nr 1A		kon. XIX w.	143/3	
472.	Skrzydłewo	dom	Skrzydłewo nr 5		pocz. XX w.	135	
473.	Skrzydłewo	stodoła	Skrzydłewo nr 8		kon. XIX w.	74	
474.	Skrzydłewo	dom	Skrzydłewo nr 9A		kon. XIX w.	77/6	
475.	Skrzydłewo	budynek gospodarczy	Skrzydłewo nr 9		kon. XIX w.	77/8	
476.	Skrzydłewo	dom	Skrzydłewo nr 10A		1 ćw. XX w.	77/3	
477.	Skrzydłewo	budynek inwentarski	Skrzydłewo nr 10		pocz. XX w.	77/4	
478.	Skrzydłewo	budynek gospodarczy	Skrzydłewo nr 10		pocz. XX w.	77/4	
479.	Skrzydłewo	szkoła, ob. dom	Skrzydłewo nr 12A-B		1908 r.	11/1, 11/2	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
480.	Skrzydłewo	stodoła	Skrzydłewo nr 15		pocz. XX w.	58/2	
481.	Skrzydłewo	dom	Skrzydłewo nr 16		2 poł. XIX w.	81/2	
482.	Skrzydłewo	dom	Skrzydłewo nr 21A-B		kon. XIX w.	70/1, 73	
483.	Skrzydłewo	dom	Skrzydłewo nr 22A-B		pocz. XX w.	75/1, 75/2	
484.	Skrzydłewo Brzezie Łąki	dom w d. zespole folwarcznym	Skrzydłewo nr 24		4 ćw. XIX w.	28/1	
485.	Skrzydłewo Brzezie Łąki	stodoła w d. zespole folwarcznym	Skrzydłewo nr 24		4 ćw. XIX w.	28/1	
486.	Sowia Góra	historyczny układ ruralistyczny	Sowia Góra		16.02.1702 r.	nie dotyczy	
487.	Sowia Góra	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	Sowia Góra bn		poł. XIX w.	22	
488.	Sowia Góra	kapliczka przydrożna	Sowia Góra bn		pocz. XX w., 1945 r.	17	
489.	Sowia Góra	szkoła, ob. dom	Sowia Góra nr 3		1907 r.	41/4	wg SIP nr 9
490.	Sowia Góra	leśniczówka	Sowia Góra		pocz. XX w.	40/3	wg SIP nr 3
491.	Sowia Góra	dom	Sowia Góra nr 6		pocz. XX w.	9	
492.	Tuczepy	historyczny układ ruralistyczny	Tuczepy		kon. XIV w., 1404 r.	nie dotyczy	
493.	Tuczepy	stajnia w d. zespole folwarcznym	Tuczepy nr 16		ok. 1890 r.	117/3	
494.	Tuczepy	budynek inwentarsko-magazynowy	Tuczepy nr 16		1894 r.	117/3	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
495.	Tuczepy	obora w d. zespole folwarcznym	Tuczepy nr 16		ok. 1890 r.	117/3	
496.	Tuczepy	transformator w d. zespole folwarcznym	Tuczepy nr 16		I. 20. XX w.	117/3	
497.	Tuczepy	dom	Tuczepy nr 2		1887 r.	54/5	
498.	Tuczepy	budynek gospodarczy	Tuczepy nr 2		ok. 1887 r.	54/4	
499.	Tuczepy	dom	Tuczepy nr 4 (d. 6)		kon. XIX w.	36	GEZ z 2010 r. błędny nr posesji
500.	Tuczepy	budynek gospodarczy	Tuczepy nr 19		kon. XIX w.	117/3	
501.	Tuczepy	budynek gospodarczy	Tuczepy nr 20		1891 r.	114	
502.	Tuczepy	dom	Tuczepy nr 21		kon. XIX w.	113	
503.	Tuczepy	dom	Tuczepy nr 23		kon. XIX w.	109/5	
504.	Tuczepy	budynek gospodarczy	Tuczepy nr 23		kon. XIX w.	109/5	
505.	Tuczepy	budynek inwentarski z częścią magazynową	Tuczepy nr 23		kon. XIX w.	109/5	
506.	Turze Rogi (Lewice)	dom w d. folwarku Turze Rogi	Lewice nr 71		4 ćw. XIX w.	371	
507.	Turze Rogi (Lewice)	budynek inwentarski w d. folwarku Turze Rogi	Lewice nr 71		4 ćw. XIX w.	371	
508.	Wielowieś	historyczny układ ruralistyczny	Wielowieś	mpzp	XV w., 1453 r., XIX w.	nie dotyczy	
509.	Wielowieś	dom	Wielowieś nr 5	mpzp	ok. 1910 r.	12	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
510.	Wielowieś	dom	Wielowieś nr 6	mpzp	ok. 1910 r.	16/1	
511.	Wielowieś	budynek gospodarczy	Wielowieś nr 6	mpzp	ok. 1910 r.	16/1	
512.	Wielowieś	dom	Wielowieś nr 7	mpzp	ok. 1910 r.	17	
513.	Wielowieś	dom	Wielowieś nr 8	mpzp	ok. 1910 r.	18	
514.	Wielowieś	dom	Wielowieś nr 15	mpzp	ok. 1910 r.	33	
515.	Wielowieś	dom	Wielowieś nr 35	mpzp	pocz. XX w.	44/2	
516.	Wielowieś	dom	Wielowieś nr 38	mpzp	pocz. XX w.	45/6	
517.	Wielowieś	dom	Wielowieś nr 41	mpzp	pocz. XX w.	125/1	
518.	Wielowieś	dom	Wielowieś nr 46 (d. 45)	mpzp	pocz. XX w.	81/2	GEZ z 2010 r. błędny nr posesji
519.	Zamyślin – Piłka	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	Zamyślin – Piłka bn		poł. XIX w.	7	w lesie
520.	Zamyślin – Piłka	cmentarz ewangelicki, ob. zlikwidowany	Zamyślin – Piłka nr 2A		poł. XIX w.	465/9, 465/10	na terenie DPS
521.	Zamyślin	dom w d. zespole młyna	Zamyślin nr 1		kon. XIX w.	21	
522.	Zamyślin	budynek gospodarczy w d. zespole młyna	Zamyślin nr 1		kon. XIX w.	18/4	
523.	Zamyślin	leśniczówka	Zamyślin nr 5		kon. XIX w.	503/1	
524.	Zamyślin	chałupa	Zamyślin nr 6		2 poł. XIX w.	59	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
525.	Zatom Nowy	historyczny układ ruralistyczny	Zatom Nowy		XV w., 1498 r., 01.II.1751 r.	nie dotyczy	mpzp dla dz. nr 97
526.	Zatom Nowy	cmentarz poewangelicki	Zatom Nowy		poł. XIX w.	157	w lesie
527.	Zatom Nowy	dom	Zatom Nowy nr 1		pocz. XX w.	169	
528.	Zatom Nowy	dom	Zatom Nowy nr 2		pocz. XX w.	170	
529.	Zatom Nowy	dom	Zatom Nowy nr 18		pocz. XX w.	86/4	
530.	Zatom Nowy	stodoła	Zatom Nowy nr 18		pocz. XX w.	86/5	
531.	Zatom Nowy	dom	Zatom Nowy nr 25		4 ćw. XIX w.	123	
532.	Zatom Nowy	budynek inwentarski	Zatom Nowy nr 25		4 ćw. XIX w.	123	
533.	Zatom Nowy	budynek gospodarczy	Zatom Nowy nr 25		4 ćw. XIX w.	123	
534.	Zatom Nowy	kurnik	Zatom Nowy nr 25		4 ćw. XIX w.	123	
535.	Zatom Nowy	stodoła	Zatom Nowy nr 25		4 ćw. XIX w.	123	
536.	Zatom Nowy	dom – pozostałość zespołu folwarcznego	Nowy Zatom nr 33 (Jenatkowo)		ok. poł. XIX w., pocz. XX w.	22/2	GEZ 2010: adres „Zatom Nowy nr 34”
537.	Zatom Nowy	fragment dawnej stodoły folwarcznej	Nowy Zatom nr 33 (Jenatkowo)		pocz. XX w.	22/2	GEZ 2010: adres „Zatom Nowy nr 34”
538.	Zatom Nowy	fragment ogrodzenia	Nowy Zatom nr 33 (Jenatkowo)		pocz. XX w.	22/2	GEZ 2010: adres „Zatom Nowy nr 34”

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
539.	Zatom Nowy	dom	Zatom Nowy nr 37		1897 r. (1892 r.)	192	
540.	Zatom Sary	historyczny układ ruralistyczny	Zatom Sary		XIV w., 1388 r.	nie dotyczy	
541.	Zatom Sary	budynek inwentarski z częścią magazynową	Zatom Sary nr 3		4 ćw. XIX w.	62/8	
542.	Zatom Sary	budynek inwentarski z częścią magazynową	Zatom Sary nr 8		1910 r.	34/4	
543.	Zatom Sary	dom	Zatom Sary nr 9		pocz. XX w.	33	
544.	Zatom Sary	budynek inwentarski z częścią magazynową	Zatom Sary nr 9		pocz. XX w.	33	
545.	Zatom Sary	szkoła, ob. dom	Zatom Sary nr 25		1907 r.	68/4	
546.	Zatom Sary	budynek gospodarczy w d. zespole szkoły	Zatom Sary nr 25		ok. 1907 r.	68/4	
547.	Zatom Sary	dom	Zatom Sary nr 26-26A		pocz. XX w.	71/3, 71/4	
548.	Zatom Sary	stacja, ob. dom w zespole stacji kolejowej	Zatom Sary nr 59		1888 r.	176	
549.	Zatom Sary	szalet, ob. budynek gospodarczy	Zatom Sary nr 59		1888 r.	176	
550.	Zatom Sary	wiadukt kolejowy	Zatom Sary		1888 r.	189	
551.	Zatom Sary	most kolejowy nad rzeką Wartelnik	Zatom Sary		kon. XIX w.	191, 193, 198	
552.	Zielona Chojna	most kolejowy nad rzeką Bielina	Zielona Chojna		XIX/XX w.	8	
553.	Zielona Chojna	most kolejowy nad rzeką Kamionką	Zielona Chojna		XIX/XX w.	19	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
554.	Zielona Chojna	wiadukt kolejowy (wschodni)	Zielona Chojna		kon. XIX w.	8	
555.	Zielona Chojna	wiadukt kolejowy (środkowy)	Zielona Chojna		kon. XIX w.	13	
556.	Zielona Chojna	wiadukt kolejowy (zachodni)	Zielona Chojna	mpzp	kon. XIX w.	69	
557.	Zwierzyniec	cmentarz ewangelicki, ob. nieczynny	Zwierzyniec bn		pocz. XX w.	224/2	
558.	Zwierzyniec	dom	Zwierzyniec bn		pocz. XX w.	179/1	
559.	Żmijowiec	miejsce pamięci narodowej	Żmijowiec bn		1941-1944, 18.01.1959 r.	139/1	
560.	Żmijowiec	leśniczówka	Żmijowiec nr 21		kon. XIX w.	779/6	
561.	Żmijowiec	budynek gospodarczy w zespole leśniczówki	Żmijowiec nr 21		kon. XIX w.	779/6	
562.	Żmijowiec	d. dom pracowników Straży Granicznej	Żmijowiec nr 22		l. 20. XX w.	777	
563.	Żmijowiec	budynek gospodarczo-garażowy	Żmijowiec nr 22		l. 20. XX w.	777	
564.	Międzychód	Cmentarz przykościelny	Ul. 17 stycznia 77	mpzp	Kon.XVI w.	191/2	
565.	Międzychód	Późnogotycki Kościół Rzymsko-Katolicki	Ul. 17 stycznia 77	mpzp	Kon.XVI w. 1635r. Poł.XVIII w. 1840r. 1869-1907	191/2	
566.	Międzychód	Brama wraz z ogrodzeniem	Ul. 17 stycznia 77	mpzp	Poł. XVIII w.	191/2	
567.	Międzychód	Dom Katolicki	Ul. 17 stycznia 77	mpzp	4 ćwierć XIX w.	191/2	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
568.	Międzychód	Cmentarz przykościelny, ob. Nieczynny w zespole d. zboru ewangelickiego, ob. Kościoła rzymsko-katolickiego parafialnego pw. Niepokalanego Serca Maryi	Ul. Marszałka Piłsudskiego 18	mpzp	XVII w.	639	
569.	Międzychód	Neoromański Zbór Ewangelicki, ob. Kościół rzymski-katolicki parafialny pw. Niepokalanego Serca Maryi	Ul. Marszałka Piłsudskiego 18	mpzp	1838r, konsekrowany 18040r-1913r.	639	
570.	Międzychód	Ogrodzenie z wnękami i płytami nagrobowymi w zespole d.zboru ewangelickiego, ob. Kościoła rzymsko-katolickiego parafialnego pw. Niepokalanego Serca Maryi	Ul. Marszałka Piłsudskiego 18	mpzp	XVII-XIX w.	639	
571.	Międzychód	Cmentarz Parafialny rzymsko-katolicki przy ul. Chrobrego	Ul. Chrobrego BN- obok posesji 8	mpzp	2 połowa XIX w. , czynny do 1980r.	76	
572.	Międzychód	Brama z furtkami i ogrodzenie z pomnikami nagrobnymi przy ul. Chrobrego	Ul. Chrobrego BN- obok posesji 8	mpzp	2 połowa XIX w. , początek XX w.	76	
573.	Międzychód	Kaplica przy ul. Chrobrego	Ul. Chrobrego BN- obok posesji 8	mpzp	1934r.	76	
574.	Międzychód	Cmentarz Żydowski	Ul. Gorzycka	mpzp	Połowa XIX w.	1544/8	
575.	Międzychód	Cmentarz ewangelicki przy ul. Strzeleckiej	Ul. Strzelecka	mpzp	Połowa XIX w.		

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
576.	Międzychód	Cmentarz ewangelicki przy ul. Szpitalnej	Ul. Szpitalna 1	mpzp	Połowa XIX w.	956/2	
577.	Międzychód	Cmentarz ewangelicki na terenie osiedla bloków mieszkalnych na Lipowcu	Teren osiedla na Lipowcu	mpzp	Początek XIX w.		
578.	Międzychód	Park Miejski im. Marszałka Józefa Piłsudskiego	Ul. Marszałka Piłsudskiego	mpzp	Koniec XIX w.	638, 644, 645, 649, 651, 660, 661	
579.	Międzychód	Park Zdrojowy im. Michała Skrzypczaka	ul. Mickiewicza i ul. Słowackiego	mpzp	Początek XX w.	655	
580.	Międzychód	Dworzec	Ul. Dworzec Główny 1	mpzp	1888r.	1167/1	
581.	Międzychód	Magazyn w zespole stacji kolejowej	Ul. Dworzec Główny 1	mpzp	1910r.	1167/1	
582.	Międzychód	Nastawnia I w zespole stacji kolejowej	Ul. Dworzec Główny 1	mpzp	1910r.	1167/1	
583.	Międzychód	Nastawnia II w zespole stacji kolejowej	Ul. Dworzec Główny 1	mpzp	1910	1167/1	
584.	Międzychód	Parowozownia w zespole stacji kolejowej	Ul. Dworzec Główny 1	mpzp	1906r.	1167/1	
585.	Międzychód	Szalet w zespole stacji kolejowej	Ul. Dworzec Główny 1	mpzp	1910r.	1167/1	
586.	Międzychód	Kolejowa wieża ciśnień, budynek mieszkalny, w zespole stacji kolejowej	Ul. Dworzec Główny 2	mpzp	1910r.	1167/4	
587.	Międzychód	Dom pracowników kolei w zespole stacji kolejowej	Ul. Dworzec Główny 2	mpzp	1910r.	1167/4	
588.	Międzychód	Dom pracowników kolei w zespole stacji kolejowej	Ul. Dworzec Główny 3	mpzp	1910r.	1167/3	
589.	Międzychód	Dom pracowników kolei w zespole stacji kolejowej	Ul. Gorzycka 5	mpzp	1910r.	992/2	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
590.	Międzychód	Dom pracowników kolei w zespole stacji kolejowej	Ul. Gorzycka 6	mpzp	Początek XX w.	988/1	
591.	Międzychód	Budynek gospodarczy w zespole stacji kolejowej	Ul. Gorzycka 6	mpzp	Początek XX w.	988/1	
592.	Międzychód	Dom pracowników kolei w zespole stacji kolejowej	Ul. Gorzycka 7	mpzp	Początek XX w.	988/2	
593.	Międzychód	Budynek gospodarczy w zespole stacji kolejowej	Ul. Gorzycka 7-8	mpzp	Początek XX w.	988/3	
594.	Międzychód	Dom pracowników kolei w zespole stacji kolejowej	Ul. Gorzycka 8	mpzp	Początek XX w.	988/3	
595.	Międzychód	Dom pracowników kolei w zespole stacji kolejowej	Ul. Gorzycka 9	mpzp	Koniec XIX w.	988/4	
596.	Międzychód	Budynek gospodarczy w zespole stacji kolejowej	Ul. Gorzycka 9-10	mpzp	Koniec XIX w.	988/4 i 988/5	
597.	Międzychód	Dom pracowników kolei w zespole stacji kolejowej	Ul. Gorzycka 10	mpzp	Koniec XIX w.	988/5	
598.	Międzychód	Dom pracowników kolei w zespole stacji kolejowej	Ul. Muchocińska 3	mpzp	Koniec XIX w.	1107	
599.	Międzychód	Wiadukt kolejowy w zespole stacji kolejowej	Ul. Gorzycka	mpzp	Koniec XIX w.	1167/1	
600.	Międzychód	Wiadukt kolejowy w zespole stacji kolejowej	Ul. Słodowy Młyn	mpzp	Koniec XIX w.	1167/1	
601.	Międzychód	Wiadukt kolejowy przy ul. Strzeleckiej	Ul. Strzelecka	mpzp	Koniec XIX w.	616/5	
602.	Międzychód	Stacja Kolejowa Letnisko	Ul. Dworzec Letnisko 1	mpzp	Ok. 1907r.	616/3	
603.	Międzychód	Szalet, w zespole stacji kolejowej	Ul. Dworzec Letnisko 1	mpzp	Ok. 1907r.	616/3	
604.	Międzychód	Piwnica- Lampiarnia Letnisko	Ul. Dworzec Letnisko 1	mpzp	Ok. 1907r.	616/4	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
605.	Międzychód	Budynek gospodarczy Letnisko	Ul. Dworzec Letnisko 1	mpzp	Ok. 1907r	616/4	
606.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Sienna 1	mpzp	Koniec XIX w.	253/1	
607.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Sienna 2	mpzp	Koniec XIX w.	253/3	
608.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Sienna 3	mpzp	Początek XX w.	260/2	
609.	Międzychód	Budynek mieszkalny z częścią warsztatową	Ul. Sienna 7	mpzp	Koniec XIX w.	263	
610.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. Gen. Sikorskiego 1	mpzp	1 ćwierć XX w.	105/27	
611.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Gen. Sikorskiego 2	mpzp	Początek XX w., po 1990r.rozbudowa	460/4	
612.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. Gen. Sikorskiego 3	mpzp	Początek XX w.	105/28	
613.	Międzychód	Budynek mieszkalny, ob. Przedszkole	Ul. Gen. Sikorskiego 6	mpzp	początek XX w.	558	
614.	Międzychód	Budynek mieszkalny (willa)	Ul. Gen. Sikorskiego 8B	mpzp	3-4 ćwierć XIX w.	559/2	
615.	Międzychód	Młyn Parowy, ob. Kaszarnia	Ul. Gen. Sikorskiego 18	mpzp	Początek XX w.	563	
616.	Międzychód	Gimnazjum miejskie, ob. Liceum ogólnokształcące	Ul. Gen. Sikorskiego 27	mpzp	1904r, 1925r.	104/2	
617.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. Gen. Sikorskiego 33	mpzp	Początek XX w.	97	
618.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. Gen. Sikorskiego 39	mpzp	Początek XX w.	573/4	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
619.	Międzychód	Budynek gospodarczy	Ul. Gen. Sikorskiego 39	mpzp	Początek XX w	573/4	
620.	Międzychód	Spichlerz	Ul. Składowa 1	mpzp	Koniec XIX w.	145/2	
621.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Składowa 3	mpzp	Koniec XIX w.	143/4	
622.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Słowackiego 3	mpzp	Początek XX w.	626/8	
623.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Słowackiego 5	mpzp	Ok.1910r.	622/3	
624.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Słowackiego 6	mpzp	Ok.1910r.	621	
625.	Międzychód	Budynek mieszkalny (willa)	Ul. Słowackiego 10	mpzp	Ok. 1910r.	647	
626.	Międzychód	Szkoła powszechna	Ul. Słowackiego 11	mpzp	Ok.1905r.	643/5	
627.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Spichrzowa 1	mpzp	2 połowa XIX w.	431/1	
628.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Spichrzowa 2	mpzp	Ok. połowy XIX w.	431/3	
629.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Spichrzowa 4	mpzp	Koniec XIX w.	429/1 i 429/2	
630.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Spichrzowa 5	mpzp	Koniec XIX w.	428/1 i 428/2	
631.	Międzychód	Sala gimnastyczna w zespole sportowo-leczniczym	Ul. Sportowa 6A (d. ul. Langowicza 8)	mpzp	1908r.	458	
632.	Międzychód	Trybuna w zespole sportowo-leczniczym	Ul. Sportowa 6A (d. ul. Langowicza 8)	mpzp	1908r.	458	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
633.	Międzychód	Łazienki miejskie, ob. Budynek mieszkalny w zespole sportowo-leczniczym	Ul. Sportowa 8C (d.pl. Rolny 6)	mpzp	Ok. 1910r.	456/2	
634.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Strzelecka 1	mpzp	Lata dwudzieste XX w.	874	
635.	Międzychód	Budynek mieszkalno-gospodarczy (magazyn)	Ul. Strzelecka 8	mpzp	Początek XX w.	895	
636.	Międzychód	Przedszkole	Ul. Strzelecka 10	mpzp	Ok. 1910r.	894	
637.	Międzychód	Grażań(szalet) przy ul. Strzeleckiej	Ul. Strzelecka 10	mpzp	Ok. 1910r	894	
638.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Strzelecka 14	mpzp	Ok. poł. XIX w.	824/2	
639.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Św. Jana Pawła II nr 4A (d.ul. Gwardii Ludowej nr4)	mpzp	Początek XX w.	463/2	
640.	Międzychód	Stodoła, ob. Budynek mieszkalny	Ul. Św. Jana Pawła II nr 14D (d.ul. Gwardii Ludowej bn)	mpzp	Początek XX w.	606/1	
641.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Tietza 3	mpzp	Połowa XIX w .	183/5	
642.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Usługowa 1	mpzp	1 połowa XIX w.	273	
643.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Usługowa 2	mpzp	2 połowa XIX w.	277	
644.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Wigury 1	mpzp	Ok. 1920r.	81	
645.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Wigury 3	mpzp	Ok. 1910r.	86/5	
646.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Wigury 5	mpzp	Ok. 1920r.	88	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
647.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Wigury 8	mpzp	Lata dwudzieste XX w.	90/3	
648.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Wigury 13	mpzp	Lata dwudzieste XX w.	94	
649.	Międzychód	Stodoła w posesji przy ul. Wioślarskiej	Ul. Wioślarska 2	mpzp	2 połowa XIX w.	135/1	
650.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Wioślarska 3	mpzp	Koniec XIX w.	143/5	
651.	Międzychód	Rolnicza szkoła zimowa ob. budynek mieszkalny i Zakład Opieki Zdrowotnej	Ul. Zamkowa 1	mpzp	Początek XX w.	652/1	
652.	Międzychód	Budynek biurowo-mieszkalny	Ul. Zewnętrzna 2	mpzp	XIX/XX w.	441	
653.	Międzychód	Młyn zbożowy	Ul. Zewnętrzna 2-3	mpzp	XIX/XX w.	442	
654.	Międzychód	Budynek gospodarczy w zespole młyna zbożowego	Ul. Zewnętrzna 2-3	mpzp	XIX/XX w.	442	
655.	Międzychód	Ogrodzenie i brama w zespole młyna zbożowego	Ul. Zewnętrzna 2-3	mpzp	XIX/XX w.	441 i 442	
656.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Zewnętrzna 5	mpzp	Koniec XIX w.	436	
657.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Zewnętrzna 7	mpzp	Początek XX w.	434	
658.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 1	mpzp	Początek XXw.	265	
659.	Międzychód	Budynek gospodarczy (magazyn)	Ul. 17 Stycznia 1	mpzp	Początek XX w.	265	
660.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 3	mpzp	Koniec XIX w.	266/1	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
661.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 6	mpzp	Początek XX w.	275	
662.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 7	mpzp	XIX/XX w.	269/4	
663.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 8	mpzp	XIX w.	281	
664.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 9	mpzp	I połowa XIX w., koniec XIX w.	269/1	
665.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 10	mpzp	Początek XX w.	282	
666.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 10A	mpzp	Początek XX w.	282	
667.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 11	mpzp	Ok. 1870r.	251	
668.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 12	mpzp	4 ćwierć XIX w.	283	
669.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 13	mpzp	Początek XX w.	250/2	
670.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 14	mpzp	Koniec XIX w.	284	
671.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 15	mpzp	Początek XX w.	250/1	
672.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 16	mpzp	Koniec XIX w.	285/4	
673.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 17	mpzp	Początek XX w.	245/3	
674.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 20	mpzp	Ok. poł. XIX w.	285/6	
675.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 22	mpzp	Koniec XIX w.	293/2	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
676.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 23	mpzp	Początek XX w.	237	
677.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 25	mpzp	Początek XX w.	236	
678.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 27	mpzp	Ok. 1900r.	235	
679.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 28	mpzp	2 połowa XIX w., koniec XIX w.	295	
680.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 29	mpzp	Koniec XIX w.	234	
681.	Międzychód	Budynek gospodarczy przy ul. 17 Stycznia	Ul. 17 Stycznia 29	mpzp	Koniec XIX w.	234	
682.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 30	mpzp	1 połowa XIX w., początek XX w.	296	
683.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 31	mpzp	1 połowa XIX w.	233	
684.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 32	mpzp	1 połowa XIX w.	297	
685.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 33	mpzp	1 połowa XIX w.	232	
686.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 34	mpzp	XVIII/XIX w.	298	
687.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 35	mpzp	2 połowa XIX w.	231	
688.	Międzychód	Dom handlowy	Ul. 17 Stycznia 36	mpzp	1904r.	321	
689.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 37	mpzp	1 połowa XIX w.	230/3	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
690.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 38	mpzp	XVIII/XIX w.	322	
691.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 39	mpzp	Początek XX w.	229	
692.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 40	mpzp	1 połowa XIX w.	323/1	
693.	Międzychód	Oficyna przy ul. 17 Stycznia	Ul. 17 Stycznia 40	mpzp	Początek XX w.	323/2	
694.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 42	mpzp	2 połowa XIX w.	324	
695.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 43	mpzp	4 ćwierć XIX w.	213/2	
696.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 44	mpzp	Koniec XIX w.	325	
697.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 45	mpzp	2 połowa XIX w.	212	
698.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 46	mpzp	1 połowa XIX w.	333	
699.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 47	mpzp	1 połowa XIX w., początek XX w.	334	
700.	Międzychód	Budynek gospodarczy przy ul. 17 Stycznia	Ul. 17 Stycznia 48	mpzp	Koniec XIX w.	334	
701.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 51	mpzp	1802r.	206	
702.	Międzychód	Budynek gospodarczy przy ul. 17 Stycznia	Ul. 17 Stycznia 51	mpzp	Koniec XIX w.	206	
703.	Międzychód	Oficyna przy ul. 17 Stycznia	Ul. 17 Stycznia 51	mpzp	Koniec XIX w.	206	
704.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 53	mpzp	1 połowa XIX w.	205/7	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
705.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 54	mpzp	XIX/XX w.	337	
706.	Międzychód	Oficyna przy ul. 17 Stycznia	Ul. 17 Stycznia 54	mpzp	Początek XX w.	337	
707.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 55	mpzp	Początek XX w.	205/6	
708.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 57	mpzp	2 połowa XIX w.	205/16	
709.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 60	mpzp	4 ćwierć XIX w.	347/2	
710.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 61	mpzp	1 połowa XIX w.	205/13	
711.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 62	mpzp	Początek XX w.	348	
712.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 63	mpzp	Ok.poł. XIX w.	204	
713.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 65	mpzp	2 połowa XIX w., początek XX w.	203	
714.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 66	mpzp	2poowa XIX w.	350	
715.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 67	mpzp	4 ćwierć XIX w.	202	
716.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 68	mpzp	Początek XIX w .	326/1	
717.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 70	mpzp	4 ćwierć XIX w	326/2	
718.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica),ob. plebania	Ul. 17 Stycznia 71	mpzp	4 ćwierć XIX w	200	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
719.	Międzychód	Synagoga, ob. Budynek przemysłowy	Ul. 17 Stycznia 72	mpzp	XIX/XX w., 1962r.	363	
720.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 73	mpzp	1 ćwierć XX w.	199/2	
721.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 75	mpzp	1 połowa XIX w.	197	
722.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 75A	mpzp	2 połowa XIX w.	197	
723.	Międzychód	Oficyna przy ul. 17 Stycznia	Ul. 17 Stycznia 75A	mpzp	Koniec XIX w.	197	
724.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 79	mpzp	Ok.poł.XIX w.	190	
725.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 81	mpzp	1 połowa XIX w.	189	
726.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 83	mpzp	2 połowa XIX w.	1593	
727.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 87	mpzp	1914r.	182/2	
728.	Międzychód	Rozlewnia wód i piwa, suszarnia szyszek, ob. Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 87A	mpzp	Początek XX w.	182/2	
729.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 89	mpzp	Koniec XIX w.	181	
730.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 91	mpzp	XIX/XX w.	180	
731.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 93	mpzp	2 połowa XIX w.	179	
732.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 94	mpzp	4 ćwierć XIX w.	379/1	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
733.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 95	mpzp	1 połowa XIX w.	178	
734.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 97	mpzp	Początek XIX w.	177	
735.	Międzychód	Budynek gospodarczy	Ul. 17 Stycznia 97	mpzp	Koniec XIX w.	177	
736.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 99	mpzp	Początek XX w.	168/3	
737.	Międzychód	Miejska kasa oszczędności, ob. siedziba Muzeum	Ul. 17 Stycznia 100	mpzp	1904r., 1920r.	381	
738.	Międzychód	Oficyna w zespole dawniej Miejskiej Kasie Oszczędności, ob. siedziba Muzeum	Ul. 17 Stycznia 100	mpzp	Początek XX w.	381	
739.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 101	mpzp	2 połowa XIX w.	167	
740.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 102	mpzp	2 połowa XIX w.	384	
741.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 103	mpzp	Ok. 11910r.	166	
742.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 104	mpzp	2 połowa XIX w.	385	
743.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 106	mpzp	4 ćwierć XIX w.	387	
744.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 108	mpzp	2 połowa XIX w.	389	
745.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 110	mpzp	2 połowa XIX w.	395/1	
746.	Międzychód	Oficyna przy ul. 17 stycznia	Ul. 17 Stycznia 110	mpzp	Koniec XIX w.	395/1	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
747.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 111	mpzp	Koniec XIX w.	160/3	
748.	Międzychód	Oficyna przy ul. 17 stycznia	Ul. 17 Stycznia 111	mpzp	Koniec XIX w.	160/3	
749.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 112	mpzp	Ok. 1910r.	395/2	
750.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 113	mpzp	Ok. 1910r.	159	
751.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 118 (d. nr.116)	mpzp	2 połowa XIX w.	398	
752.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 119	mpzp	Koniec XIX w.	153/1	
753.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 121	mpzp	Ok. poł. XIX w.	151	
754.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 121A	mpzp	Koniec XIX w.	152	
755.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 123	mpzp	2 połowa XIX w.	149	
756.	Międzychód	Budynek gospodarczy	Ul. 17 Stycznia 123	mpzp	Koniec XIX w.	149	
757.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 125	mpzp	2 połowa XIX w.	147/1	
758.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 129	mpzp	4 ćwierć XIX w.	147/6	
759.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 133	mpzp	2 połowa XIX w.	143/1	
760.	Międzychód	Budynek gospodarczy (warsztat)	Ul. 17 Stycznia 133	mpzp	Koniec XIX w.	143/2	
761.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 135	mpzp	Koniec XIX w.	142/1	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
762.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 139	mpzp	Koniec XIX w.	139	
763.	Międzychód	Hala fabryczna (I) w zespole odlewni żeliwa, ob. budynek handlowy	Ul. 17 Stycznia 143G	mpzp	Początek XX w.	134/26	
764.	Międzychód	Hala fabryczna (II) w zespole odlewni żeliwa, ob. budynek magazynowy	Ul. 17 Stycznia 143G	mpzp	Początek XX w.	134/28	
765.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 145	mpzp	2 połowa XIX w.	112/2	
766.	Międzychód	Budynek gospodarczy	Ul. 17 Stycznia 145	mpzp	Koniec XIX w.	112/2	
767.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 17 Stycznia 147	mpzp	2 połowa XIX w.	111/2	
768.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 17 Stycznia 149-149A	mpzp	Okolo 1910r.	108 i 109	
769.	Międzychód	Zakład przyrodolecznicy, ob. internat	Ul. 17 Stycznia 151	mpzp	Ok. 1910r.	107	
770.	Międzychód	Oficyna zakładu przyrodolecznicy, ob. internatu	Ul. 17 Stycznia 151A	mpzp	Ok. 1910r.	107	
771.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 3 Maja 1	mpzp	Ok. poł. XIX w.	362/4	
772.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 3 Maja 3	mpzp	2 połowa XIX w.	367/1	
773.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. 3 Maja 5	mpzp	4 ćwierć XIX w.	367/3	
774.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. 3 Maja 8	mpzp	1 ćwierć XX w.	353/2	
775.	Międzychód	Browar, ob. warsztat	Ul. Browarowa 4	mpzp	Koniec XIX w.	235	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
776.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Chrobrego 1	mpzp	1 ćwierć XX w.	115	
777.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Chrobrego 2	mpzp	Ok. 1910r.	80	
778.	Międzychód	Warsztat przy ul. Wigury	Ul. Wigury 1 (d.ul. Chrobrego 2)	mpzp	Początek XX w.	81	
779.	Międzychód	Warsztat ślusarski przy ul. Chrobrego	Ul. Chrobrego 3	mpzp	1904r.	116	
780.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Chrobrego 4	mpzp	Ok. 1910r.	79	
781.	Międzychód	Budynek mieszkalny (willa)	Ul. Chrobrego 5	mpzp	Ok. 1910r.	117/2	
782.	Międzychód	Budynek mieszkalny (willa)	Ul. Chrobrego 7	mpzp	Koniec XIX w.	118	
783.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Chrobrego 8	mpzp	Lata dwudzieste XX w.	75	
784.	Międzychód	Budynek mieszkalny	ul. Chrobrego 14	mpzp	Lata trzydzieste XX w.	72	
785.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Czynu 600-lecia 1	mpzp	Początek XX w.	357	
786.	Międzychód	Ogrodzenie wraz z furtką i bramą przy ul. Czynu 600-lecia	Ul. Czynu 600-lecia 1	mpzp	Początek XX w.	357	
787.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Czynu 600-lecia 6	mpzp	Początek XX w.	318/12	
788.	Międzychód	Budynek mieszkalno-gospodarczy	Ul. Czynu 600-lecia 7-8	mpzp	Początek XX w.	318/12	
789.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Daszyńskiego 19A	mpzp	1 ćwierć XX w.	969	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
790.	Międzychód	Budynek mieszkalny	ul. Drukarska 1 (d.ul. 17 Stycznia 125B)	mpzp	2 połowa XIX w.	147/3	
791.	Międzychód	Oficyna przy ul. 17 Stycznia i ul Drukarskiej	ul. Drukarska 2 (d.ul. 17 Stycznia 123A)	mpzp	2 połowa XIX w.	150	
792.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Dworcowa 1	mpzp	Okolo połowy XIX w.	1022	
793.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. Dworcowa 2	mpzp	Początek XX w.	1024	
794.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Dworcowa 3	mpzp	2 połowa XIX w.	1021	
795.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Dworcowa 5	mpzp	1 połowa XIX w.	1019	
796.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Dworcowa 6	mpzp	Ok. poł. XIX w.	1051/1	
797.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Dworcowa 8	mpzp	2 połowa XIX w.	1052/4	
798.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Dworcowa 12	mpzp	1 połowa XIX w.	1054/1	
799.	Międzychód	Kuźnia, ob. budynek gospodarczy przy ul. Dworcowej	Ul. Dworcowa 12	mpzp	2 połowa XIX w.	1054/1	
800.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Dworcowa 14	mpzp	2 połowa XIX w.	1056	
801.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Gazownicza 2	mpzp	Początek XX w.	114/6	
802.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Gorzycka 2	mpzp	Koniec XIX w.	996/3	
803.	Międzychód	Magazyn przy ul. Gorzyckiej	Ul. Gorzycka 4	mpzp	Koniec XIX w.	996/7	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
804.	Międzychód	Szkoła powszechna, ob. zespół szkół	Ul. Iczka 3	mpzp	1903r.	378	
805.	Międzychód	Ogrodzenie wraz z furtką i bramą przy ul.Iczka	Ul. Iczka 3	mpzp	1903r.	378	
806.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Ul. Iczka 15	mpzp	Początek XX w.	410/1, 411	
807.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Pl. Kościuszki 1	mpzp	2 połowa XIX w.	358	
808.	Międzychód	Budynek mieszkalny (Kamienica)	Pl. Kościuszki 2	mpzp	4 ćwierć XIX w.	359	
809.	Międzychód	Budynek mieszkalny (oficyna)	Pl. Kościuszki 2	mpzp	Koniec XIX w.	359	
810.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Pl. Kościuszki 3	mpzp	1 połowa XIX w.	416	
811.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Pl. Kościuszki 4	mpzp	1 połowa XIX w.	417/4	
812.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Pl. Kościuszki 5	mpzp	1 połowa XIX w.	419	
813.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Pl. Kościuszki 7	mpzp	2 połowa XIX w.	426	
814.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Pl. Kościuszki 8	mpzp	2 połowa XIX w.	427	
815.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Pl. Kościuszki 11	mpzp	Początek XIX w.	414	
816.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Pl. Kościuszki 13	mpzp	Koniec XIX w.	413	
817.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Pl. Kościuszki 15	mpzp	Początek XX w.	370	
818.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Pl. Kościuszki 16	mpzp	Lata trzydzieste XX w.	369/2	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
819.	Międzychód	Budynek mieszkalny (kamienica)	Pl. Kościuszki 17	mpzp	Początek XX w.	367/4	
820.	Międzychód	Spichlerz, ob. budynek handlowo-magazynowy	Ul. Mostowa 1	mpzp	Koniec XIX w.	213/1	
821.	Międzychód	Starostwo, ob. siedziba Urzędu Miasta i Gminy	Ul. Marszałka Piłsudskiego 2	mpzp	1880r., 1911r. (przebudowa)	662	
822.	Międzychód	Ogrodzenie Starostwa ob. siedziby Urzędu Miasta i Gminy	Ul. Marszałka Piłsudskiego 2	mpzp	Ok. 1911r.	662	
823.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Marszałka Piłsudskiego 4	mpzp	Ok. 1920r.	667	
824.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Marszałka Piłsudskiego 6	mpzp	Początek XX w.	668	
825.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Marszałka Piłsudskiego 7	mpzp	2 połowa XIX w.	930/2	
826.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Marszałka Piłsudskiego 8	mpzp	Ok. 1910r.	652/3	
827.	Międzychód	Budynek mieszkalny (kamienica)	Ul. Marszałka Piłsudskiego 9	mpzp	4 ćwierć XIX w.	931	
828.	Międzychód	Budynek mieszkalny (willa)	Ul. Marszałka Piłsudskiego 10	mpzp	Ok. 1910r.	646	
829.	Międzychód	Budynek mieszkalny (willa)	Ul. Marszałka Piłsudskiego 12	mpzp	Ok. 1910r.	642/3	
830.	Międzychód	Budynek mieszkalny (kamienica)	Ul. Marszałka Piłsudskiego 13	mpzp	Początek XX w.	934	
831.	Międzychód	Urząd skarbowy, ob. przychodnia lekarska	Ul. Marszałka Piłsudskiego 14	mpzp	Lata dwudzieste XX w.	641	
832.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Marszałka Piłsudskiego 15	mpzp	4 ćwierć XIX w.	936	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
833.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Marszałka Piłsudskiego 17	mpzp	4 ćwierć XIX w.	937	
834.	Międzychód	Budynek mieszkalny (kamienica)	Ul. Marszałka Piłsudskiego 19	mpzp	Koniec XIX w.	938/1	
835.	Międzychód	Pastorówka w zespole dawnego ewangelickiego, przy ul. Marszałka Piłsudskiego	Ul. Marszałka Piłsudskiego 20	mpzp	4 ćwierć XIX w.	633	
836.	Międzychód	Budynek gospodarczy w zespole dawnego ewangelickiego, przy ul. Marszałka Piłsudskiego	Ul. Marszałka Piłsudskiego 20	mpzp	Koniec XIX w.	633	
837.	Międzychód	Budynek gospodarczy w zespole dawnego ewangelickiego, przy ul. Marszałka Piłsudskiego	Ul. Marszałka Piłsudskiego 20	mpzp	Koniec XIX w.	633	
838.	Międzychód	Ogrodzenie w zespole dawnego ewangelickiego, przy ul. Marszałka Piłsudskiego	Ul. Marszałka Piłsudskiego 20	mpzp	4 ćwierć XIX w.	633	
839.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Marszałka Piłsudskiego 21	mpzp	4 ćwierć XIX w.	940/2	
840.	Międzychód	Budynek mieszkalny (kamienica)	Ul. Marszałka Piłsudskiego 22	mpzp	Koniec XIX w.	632	
841.	Międzychód	Budynek gospodarczy przy ul. Marszałka Piłsudskiego	Ul. Marszałka Piłsudskiego 22	mpzp	Koniec XIX w.	632	
842.	Międzychód	Ogrodzenie przy ul. Marszałka Piłsudskiego	Ul. Marszałka Piłsudskiego 22	mpzp	Koniec XIX w.	632	
843.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Marszałka Piłsudskiego 23	mpzp	1 połowa XIX w.	941	
844.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Marszałka Piłsudskiego 24	mpzp	2 połowa XIX w.	272/2	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
845.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Marszałka Piłsudskiego 25-25A	mpzp	1 połowa XIX w.	942/1 i 492/2	
846.	Międzychód	Budynek mieszkalny (kamienica)	Ul. Marszałka Piłsudskiego 29	mpzp	4 ćwierć XIX w.	944	
847.	Międzychód	Budynek mieszkalny, ob. nieużytkowany	Ul. Marszałka Piłsudskiego 33 (d.ul. Armii Czerwonej 15)	mpzp	1 połowa XIX w.	946	
848.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Marszałka Piłsudskiego 41	mpzp	4 ćwierć XIX w.	954	
849.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Marszałka Piłsudskiego 43	mpzp	Ok.poł. XIX w.	955/2	
850.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Marszałka Piłsudskiego 51	mpzp	Ok.1910r.	1017	
851.	Międzychód	Budynek mieszkalny (kamienica)	Ul. Marszałka Piłsudskiego 53	mpzp	Początek XX w.	1018	
852.	Międzychód	Chlew, przy ul. Rolnym	Pl. Rolny 2	mpzp	Początek XX w.	388	
853.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Pl. Rolny 2	mpzp	Początek XX w.	388	
854.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Pl. Rolny 1	mpzp	Lata dwudzieste XX w.	386	
855.	Międzychód	Budynek mieszkalny (kamienica)	Ul. Rynek 1A	mpzp	1 połowa XIX w.	330	
856.	Międzychód	Oficyna przy ul. Rynek	Ul. Rynek 1B	mpzp	Ok. 1920r.	330	
857.	Międzychód	Budynek mieszkalny (kamienica)	Ul. Rynek 2	mpzp	1 połowa XIX w.	331	
858.	Międzychód	Budynek mieszkalny (kamienica)	Ul. Rynek 3	mpzp	XVIII/XIX	332/4	
859.	Międzychód	Oficyna przy ul. Rynek, ob.ul. Kilińskiego	Ul. Kilińskiego 16 (d.ul. Rynek 3)	mpzp	2 połowa XIX w.	332/3	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
860.	Międzychód	Budynek mieszkalny (kamienica)	Ul. Rynek 6	mpzp	Początek XIX w.	308/2	
861.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Rynek 7	mpzp	I połowa XIX w.	308/1	
862.	Międzychód	Budynek mieszkalny (kamienica)	Ul. Rynek 8	mpzp	Początek XX w.	307	
863.	Międzychód	Budynek mieszkalny	Ul. Rynek 9	mpzp	I połowa XIX w.	326	
864.	Międzychód	Budynek mieszkalny (kamienica)	Ul. Rynek 10	mpzp	Początek XX w.	327	
865.	Międzychód	Hotel „Pod Białym Orłem”	Ul. Rynek 11	mpzp	Początek XX w.	328	
866.	Międzychód	Oficyna hotelu „Pod Białym Orłem”	Ul. Rynek 11	mpzp	Początek XX w.	328	
867.	Międzychód (poz. 467)	dom zdrojowy, ob. dom w zespole parku zdrojowego	ul. Mickiewicza nr 5	mpzp	ok. 1910 r., po 1960 r.	656/1	
868.	Międzychód (poz. 541)	dom	ul. Mickiewicza nr 1	mpzp	I. 10 XX w.	669	
869.	Międzychód (poz. 542)	dom	ul. Mickiewicza nr 2	mpzp	ok. 1910 r.	671/3	
870.	Międzychód (poz. 543)	garaż	ul. Mickiewicza nr 2	mpzp	ok. 1910 r.	671/3	
871.	Międzychód (poz. 544)	dom	ul. Mickiewicza nr 3	mpzp	ok. 1910 r.	672	
872.	Międzychód (poz. 545)	dom	ul. Mickiewicza nr 6	mpzp	ok. 1910 r.	675	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Forma ochrony konserwatorskiej	Datowanie	Działka nr ewidencyjny	Uwagi
873.	Międzychód (poz. 546)	budynek gospodarczy	ul. Mickiewicza nr 6	mpzp	ok. 1910 r.	675	
874.	Międzychód (poz. 547)	ogrodzenie	ul. Mickiewicza nr 6	mpzp	ok. 1910 r.	675	

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

3.3. Wykaz zespołów zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków.

Na terenie gminy Międzychód znajduje się kilka zespołów zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków. Stanowią one wyposażenie lub wystrój świątyń wyznania rzymskokatolickiego a w jednym wypadku jest to kościół poewangelicki.

W samym Międzychodzie są to: kościół parafialny p.w. Męczeństwa św. Jana Chrzciciela, którego wyposażenie stanowi łącznie 13 obiektów - wśród nich znajdują się m.in. rokokowa ambona, późnorenansowa chrzcielnica i wczesnobarokowa płaskorzeźba z przedstawieniem Pokłonu Trzech Króli. Do rejestru wpisano także barokowe obrazy Matki Boskiej z Dzieciątkiem (2) oraz Chrystusa na Krzyżu, barokowe kielichy, monstrancję i dwa XVIII-wieczne ornaty i dzwon odlany przez poznańskiego ludwisarza Neuberda.

W kościele poewangelickim ob. parafialnym. p.w. Niepokalanego Serca Maryi w Międzychodzie, w którym do rejestru zabytków wpisano 7 zabytków ruchomych. Wpisy obejmują m.in. prospekt organowy z wymontowanym mechanizmem i piszczałkami oraz cenną barokową płytę nagrobną Krzysztofa Unruga a także dwa dzwony poznańskich ludwisarzy odlane w 2 połowie XVIII wieku.

Do rejestru zabytku w ostatnich latach wpisano również mechanizm zegara wieżowego z tarczami i dzwonami w budynku gimnazjum przy ul. Iczka w Międzychodzie oraz fortepian marki J. Blüther znajdujący się w Bibliotece Publicznej im. J.D. Janockiego i Centrum Animacji Kultury.

W późnogotyckim kościele parafialnym p.w. Narodzenia NMP w Kamionnie do rejestru zabytków wpisano niemal całe wyposażenie i wystrój świątyni. Łącznie zabytki kościoła parafialnego w Kamionnie dokumentuje 48 kart ewidencyjnych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

W kościele parafialnym p.w. św. Mikołaja w Lewicach pozostającym w zarządzie proboszcza z Silnej wpisano do rejestru zabytków wyposażenie i wystrój kościoła, łącznie 19 obiektów.

Międzychód

* Wyposażenie kościoła p.w. Męczeństwa św. Jana Chrzciciela w Międzychodzie, XVI-XIX w., 13 obiektów, nr rej. 90/B/G – decyzja z 1971 r., nowy nr rej. 255/Wlkp/B.

* Wyposażenie kościoła p.w. Niepokalanego Serca Maryi w Międzychodzie, XVII – XIX w., 7 obiektów, nr rej. 92/B/G – decyzja z 1971 r., nowy nr rej. 254/Wlkp/B.

* Mechanizm zegara wieżowego z tarczami i dzwonami w budynku gimnazjum przy ul. Iczka w Międzychodzie, nr rej. 218/Wlkp/B – decyzja z dnia 16.02.2012 r.

* Fortepian marki J. Blüther w Bibliotece Publicznej im. J.D. Janockiego i Centrum Animacji Kultury, nr rej. 227/Wlkp/B – decyzja z dnia 31.05.2012 r.

Kamionna

* Wyposażenie kościoła p.w. św. Narodzenia NMP w Kamionnie, XVI-XIX w., 41 obiektów, nr rej. 161/Wlkp/B; nr rej. 76/B/G – decyzja z 1971 r. i B-8/G decyzja z 1979 r.

Lewice

* Wyposażenie kościoła p.w. św. Mikołaja w Lewicach, XVII – XIX w. 13 obiektów, nr rej. 165/B - decyzja z 1971 r.; decyzja dodatkowa o wpisie kolejnych zabytków z dnia 23.12.2015 r., 19 pozycji, obecnie całość wpisana pod nr rej. 428/Wlkp/B.

Łowycze

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

* Wyposażenie i wystrój kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP w Łowyniu, 20 pozycji, nr rej. 460/Wlkp/B – decyzja z dnia 14.07.2017 r.

3.4. Krajobraz kulturowy gminy Międzychód

Gmina Międzychód, z racji swego położenia geograficznego oraz historycznego „bagażu doświadczeń”, wykształciła ciekawy model krajobrazu kulturowego. Głównym czynnikiem kształtującym jej obraz w przeszłości oraz w czasach współczesnych jest rzeka Warta, dzieląca teren gminy na dwie części.

Część prawobrzeżna, położona w Kotlinie Gorzowskiej (część pradoliny Warty i Noteci), na północ od Warty, prawie w całości zajęta jest przez lasy Puszczy Noteckiej, porastające polodowcowe pola sandrowe i wały wydmore. Osadnictwo na tym terenie jest rozrzucone i przyjmuje postać pojedynczych leśniczówek i niewielkich osad leśnych. Stopniowo sieć osadnicza zagęszcza się w kierunku południowym, gdzie na skraju puszczy znajdują się większe wsie. W wielu przypadkach lokowane były one na tzw. prawie olęderskim a osadzani w nich mieszkańcy mieli za zadanie kolonizację obszarów leśnych. Lewobrzeżna część gminy, również ukształtowana przez lodowiec, stanowi skraj Wysoczyzny Poznańskiej. Różnica poziomów dochodzi tu nawet do 30 m wysokości. Charakterystyczną cechą tej części jest duża liczba jezior, dawniej wykorzystywanych gospodarczo, a obecnie turystycznie. Południe gminy – teren rolniczy, wyróżnia się typową zabudową wiejską, wśród której odnaleźć można stosunkowo dużą ilość zachowanych zespołów dworsko-folwarcznych. Miały one zasadniczy wpływ na kształtowanie się sieci osadniczej i formy zabudowy na tym obszarze.

Sytuacja geofizyczna była głównym motorem kształtowania się krajobrazu kulturowego regionu. Warta dzieląca gminę na dwie różne strefy gospodarcze oraz zróżnicowanie gleb spowodowały, że nastąpił podział na: leśną północ i rolnicze południe.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Centralnym punktem gminy jest miasto Międzychód, które łączy w swym obrazie kulturowym komponenty rozwijającej się zabudowy miejskiej, budownictwa sakralnego z obiektami o funkcjach gospodarczych. Lokowane najprawdopodobniej na surowym korzeniu na prawie niemieckim, na przesmyku pomiędzy rzeką Wartą a Jeziorami Miejskim i Kuchennym, posiada charakterystyczny prostokątny rynek, od którego biegną prostopadle poprowadzone ulice, wzdłuż których wytyczono parcele budowlane.

Międzychód wzmiankowany jest po raz pierwszy w źródłach z 1378 r., a lokowany jest najprawdopodobniej przed 1400 r. na prawie niemieckim. Obecnie zabudowa Międzychodu skupia się na terenie między jeziorem, a Wartą oraz wzdłuż głównych dróg wylotowych z miasta. Dawny wrzecionowaty układ wytyczają od pd. ulice Kilińskiego i Rynkowa, a od pn. ulica 17 Stycznia. Z dawnego układu wydzielony został kwadratowy rynek. Zabudowa została tutaj podzielona wąskimi przejściami, dzięki którym można było dostać się nad jezioro i nad Wartę. Na wschód od rynku nad Wartą znajduje się dawne przemieście portowe, a na pd. od niego późniejszy tzw. Nowy Rynek, ob. Plac Kościuszki, wkomponowany między średniowieczne miasto, a jezioro. Na terenie dawnego Lipowca zachował się jego charakterystyczny układ z wydłużonym placem targowym, zwężającym się ku pn., obsadzonym czterorzędową aleją składającą się przede wszystkim z lip.

Dominantami w widoku miasta są dwa kościoły - kościół katolicki p.w. św. Jana Chrzciciela usytuowany na pn.-wsch. od rynku oraz dawny kościół ewangelicki na Lipowcu, ob. rzym.-kat. p.w. Św. Matki Boskiej. Rynek pozbawiony jest ratusza, natomiast w jego zabudowie dominuje dawny hotel „Continental”, późniejszy „Hotel pod Orłem” z pocz. XX w. usytuowany w pn.-zach. narożu Rynku. Interesujący zespół zabudowy budynków użyteczności publicznej składający się ze szkoły, poczty, sali gimnastycznej usytuowany między najstarszą częścią miasta i jeziorem, tj. przy ul. Iczka i Pocztovej. Prócz

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

tego ciekawe budynki szkolne z pocz. XX w. znajdują się na terenie dawnego Lipowca oraz we wsch. części miasta przy obecnej ul. Sikorskiego, stanowiącej przedłużenie głównej arterii miejskiej tj. ul. 17 Stycznia. Wśród zabudowy miejskiej wyróżnia się unikatowy w skali Wielkopolski zespół domów szczytowych z k. XVIII i pocz. XIX w. przy ul. Rynkowej, a także pojedyncze domy z tego samego czasu przy ul. 17 Stycznia. Przy tej samej ulicy ocalało również szereg interesujących budynków mieszkalnych z XIX i pocz. XX w., charakteryzujące się różnorodną stylistyką, ciekawym detalem, często zachowaną starą stolarką. Interesująca zabudowa mieszkalna pochodząca głównie z pocz. XX w. zachowała się także przy ul. Piłsudskiego, a zamknięciem kompozycyjnym zabudowy dawnego placu targowego na Lipowcu jest budynek dawnego starostwa, ob. Urzędu Miasta i Gminy przy ul. Piłsudskiego nr 2.

Historyczne założenie urbanistyczne Międzychodu nie jest wpisane do rejestru zabytków.

Drugim zachowanym układem urbanistycznym na terenie gminy Międzychód jest układ obecnej wsi Kamionna. Kamionna była miastem od k. XIV w., lokowana ponownie w 1638 r. przez Krzysztofa Prusimskiego. Prawa miejskie straciła w 1874 r., od tego czasu jest wsią z zachowanym dawnym układem urbanistycznym. Pozostałością dawnego założenia jest trapezowaty rynek z wylotami 4 ulic. Zachowana część dawnej zabudowy z 1 poł. XIX w., którą stanowią niewielkie parterowe domki murowane z cegły lub z muru pruskiego, nakryte 2-spadowymi dachami. Również to założenie nie jest wpisane do rejestru zabytków.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

3.5. Zabytki archeologiczne.

3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

Na terenie gminy Międzychód nie ma stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

3.5.2. Wykaz stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazu.

Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazu sporządzono na podstawie informacji zawartych na mapach stanowisk archeologicznych wykonanych w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Stanowiska, o których mowa w tym rozdziale, to miejsca przekształcone przez działalność człowieka w sposób charakterystyczny i odznaczający się w terenie. Są to m.in. grodziska, kurhany, grobowce megalityczne itp.

Z terenu gminy Międzychód znane jest 9 stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazu. Są to pozostałości dawnych założeń obronnych w 8 przypadkach grodzisk, a w 1 przypadku fortu nowożytnego. Znajdują się ona na terenie gminy Międzychód w różnych miejscowościach.

Z terenu gminy Międzychód znane są następujące stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazu:

- Bielsko – grodzisko wczesnośredniowieczne (?); nr. stan.1; AZP 47-18/82;
- Bielsko – grodzisko kultury łużyckiej (wczesna epoka żelaza?); nr. stan. 2; AZP 47-18/83;
- Dormowo – fort (?); nr. stan. 10; AZP 49-17/13;
- Gorzycko – grodzisko wczesnośredniowieczne, faza E; nr. stan. 1; AZP 48-17/74
- Gorzycko – grodzisko, chronologia nieokreślona; nr stan. 10; AZP 48-17/75
- Kolno – grodzisko, późne średniowiecze; nr stan. 1; AZP 48-18/56
- Mierzyn – grodzisko, chronologia nieokreślona; nr. stan. 26; AZP 47-17/32
- Muchocin – grodzisko wczesnośredniowieczne, faza B-C; nr. stan. 1; AZP 48-17/33

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- Radgoszcz – gród stożkowaty, późne średniowiecze (?); nr stan. 25; AZP 47-18/29

3.5.3. Zestawienie liczbowe stanowisk archeologicznych zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru zabytków.

STANOWISKO ARCHEOLOGICZNE	ILOŚĆ	W TYM WPISANE DO REJESTRU
a) grodzisko	8	0
b) osada	384	0
c) cmentarzysko	15	0
d) inne	2	0
RAZEM		0

Tabela oparta na mapach AZP obejmujących obszar Gminy Międzychód.

Z terenu gminy Międzychód znanych jest w chwili obecnej ponad 400 stanowisk archeologicznych. Nie jest to jednak dokładny obraz osadnictwa pradziejowego na tym obszarze, gdyż szczegółową analizę utrudnia lesisty charakter gminy – odnosi się to zwłaszcza do obszarów położonych na północ od Warty, w zwartym kompleksie leśnym Puszczy Noteckiej. Ponadto niektóre obszary AZP wymagają ponownej weryfikacji i uszczegółowienia.

3.5.4. Zarys osadnictwa na terenie gminy Międzychód.

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie gminy Międzychód pochodzą z epoki kamienia – zewidencjonowano ponad 80 stanowisk, na których występują ślady osadnictwa i narzędzi krzemiennych. Występują one w okolicach Radgoszczy, Muchocina, Międzychodu i Zatomia Starego. Dokładna chronologia oraz przynależność kulturowa większości z nich na chwilę obecną nie jest ustalona. Z uwagi na obfitość krzemienia oraz korzystne warunki jego pozyskiwania teren ten przyciągał osadników paleolitycznych, zakładających nie

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

tylko obozowiska łowieckie, ale również wyspecjalizowane pracownie krzemieniarskie do produkcji półsurowców wiórowych i odłupkowych. Osadnictwo to można najprawdopodobniej wiązać z ludnością reprezentującą tradycje kultury ahrensburgskiej. Znana jest niewielka liczba stanowisk archeologicznych, na których zarejestrowano osadnictwo z mezolitu, czyli środkowej epoki kamienia (8000÷4500 l. p.n.e.). Dużą wartość dla poznania etapów zasiedlenia obszaru gminy przez mezolitycznych myśliwych posiadają m.in. obozowiska w Muchocinie, Międzychodzie czy Kamionnie. Ślady zasiedlenia omawianego terenu w środkowej epoce kamienia dotyczą głównie młodszej jej faz i są związane z ludnością reprezentującą tradycje postmaglemoskie. W neolicie (4500÷1800 l. p.n.e.) sieć osadnicza rozszerza się, jednak nie następuje znaczący wzrost w porównaniu z innymi terenami na ziemiach polskich. Z tego okresu w ewidencji znajduje się ponad 40 stanowisk archeologicznych – średnie zainteresowanie pierwszych rolników mogło wynikać z niesprzyjających uprawie roślin terenów gminy. Natomiast czynnikiem przyciągającym ponownie była dostępność krzemienia. Rejestrowana jest tutaj obecność kultury amfor kulistych oraz kultury pucharów lejkowatych. Bujny rozwój sieci osadniczej następuje w epoce brązu i wczesnej epoce żelaza, w czasach kultury łużyckiej (1300÷400 l. p.n.e.). Pod osadnictwo zajęte zostają wszystkie atrakcyjne ekumeny – przede wszystkim dolina Warty, okolice jezior i doliny pomniejszych cieków. Znane są ciekawe stanowiska z tego okresu, m.in. osady w Zatomiu Nowym i Mierzynie czy cmentarzysko w Międzychodzie. Zastanawiająca jest bardzo mała liczba stanowisk związanych z kulturą pomorską. Być może część stanowisk określonych jako łużyckie w rzeczywistości przynależy do wspomnianej powyżej, gdyż bardzo trudno jest odróżnić materiały osadnicze łużyckie od pomorskich. Z omawianego okresu znane jest jedno grodzisko pierścieniowate kultury łużyckiej z Bielska. W epoce wpływów rzymskich (pierwsze wieki n.e.) rozwój sieci osadniczej zwalnia w porównaniu z poprzednią epoką. Znane jest ok. 70 stanowisk archeologicznych z

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

materiałami kultury przeworskiej (kultury archeologicznej z tego okresu). Zastanawiająca jest mała liczba stanowisk wielbarskich, sporadycznie rejestrowanych na tym obszarze. Stanowiska takie znane są z pobliskiej gminy Sieraków, gdzie występują nawet cmentarzyska kurhanowe. Brak natomiast jest takowych śladów tutaj. W okresie wczesnego średniowiecza następuje znaczne rozrzedzenie sieci osadniczej. Z czasów tych znana jest niezbyt duża liczba stanowisk m.in. w Gorzycy, Kamionnie czy Łowyniu. Z późniejszych faz osadniczych wczesnego średniowiecza następuje rozwój sieci osadniczej wraz z pojawieniem się grodów m.in. w Kolnie, Bielsku, Mierzynie czy Gorzycy. Najciekawszym z nich jest wspomniane grodzisko w Kolnie. Ponowny rozwój sieci osadniczej następuje w późnym średniowieczu – stąd duża liczba stanowisk, na których występują materiały z tej epoki. Zajmowane są wtedy nie tylko rejony dolin rzecznych, ale także tereny wysoczyzny. W tym czasie kształtuje się obecny układ zabudowy, następuje koncentracja osadnictwa średniowiecznego w rejonie większości miejscowości. Z okresu tego pochodzi również grodzisko w Radgoszczy oraz późniejszy fort (?) w Dormowie.

Stanowiska archeologiczne z terenu gminy Międzychód znane są głównie z badań powierzchniowych, które należy traktować jako rozpoznanie wstępne omawianego obszaru. Od dłuższego czasu nie prowadzono na terenie gminy żadnych prac wykopaliskowych o charakterze poznawczo-naukowym, choć wiele ze stanowisk tu zlokalizowanych posiada bardzo dużą wartość poznawczą.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

4. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.

4.1. Stan zachowania najcenniejszych zabytków na terenie gminy Międzychód.

Na terenie gminy Międzychód znajduje się 57 obiektów wpisanych do rejestru zabytków architektury. Brak jest natomiast zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków. W rejestrze znajdują się 4 kościoły, 3 dwory i pałace, 3 parki, 32 budynki mieszkalne, 9 budynków użyteczności publicznej, z czego 5 wchodzi w skład zespołu dworca kolejowego w Międzychodzie.

Najstarszym zabytkiem architektury sakralnej jest kościół par. p.w. Narodzenia NMP w Kamionnie. Wzniesiony w 1499 r. z fundacji Mikołaja Kamieńskiego opata cystersów z Bledzewa, konsekrowany w 1570 r. Odnowiony w 1934 r. Jest to kościół salowy na planie prostokąta z prosto zamkniętym prezbiterium, z wnętrzem nakrytym sklepieniem gwieździstym. Kościół jest w dobrym stanie, konserwacji wymagają ceglane mury świątyni wraz z odświeżeniem wnętrza.

Kościół par. p.w. św. Jana Chrzciciela w Międzychodzie przy ul. 17 Stycznia wzniesiony został w k. XVI w. staraniem ówczesnego właściciela miasta Jana Ostroroga. Restaurowany w latach 1750, 1869, w 1840 r. przebudowana została wieża. Świątynia rozbudowana w latach 1907 i 1937 od strony wschodniej poprzez dodanie prezbiterium, transeptu i 2 naw bocznych, w wyniku czego zatarła się pierwotna bryła kościoła. W nawie zachowane pozorne sklepienie kolebkowe z XVII w., w przyziemiu wieży sklepienie kolebkowe z k. XVI w. Kościół w bardzo dobrym stanie, remontowany w latach 90-tych XX w. W 2013 r. wykonano zabezpieczenia przeciwpożarowe elementów drewnianych więźby dachowej oraz balustrady empory muzycznej.

Drugi kościół w Międzychodzie, p.w. Niepokalanego Serca Maryi,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

usytuowany przy ul. Piłsudskiego jest dawną świątynią ewangelicką, wzniesioną w 1838 r. na miejscu wcześniejszego kościoła. Użytkowany przez katolików od 1945 r. Neoromański, salowy z kwadratową wieżą od zachodu. We wnętrzu sklepienie drewniane kolebkowe oraz piętrowe empory obiegające nawy. Pierwotnie malowane, obecnie oczyszczone do surowego drewna. Niegdyś na ścianie prezbiterium znajdowała się iluzjonistyczna polichromia z 3 aniołami w locie podtrzymującymi draperię ujętą pilastrami. Zamalowana w l. 70 XX w. Stan kościoła bardzo dobry. Obiekt nie wymaga większych prac konserwatorskich. Obok kościoła znajduje się cmentarz przykościelny wpisany do rejestru zabytków, najcenniejszym elementem cmentarza jest fragment muru cmentarnego z zachowanymi płytami nagrobnymi z których najstarsza pochodzi z 1660 roku. Płyty w dobrym stanie zostały oczyszczone i zakonserwowane ze środków Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

W rejestrze zabytków znajduje się również kościół par. p.w. św. Mikołaja w Lewicach, wzniesiony ok. 1780 r. staraniem Jerzego Aleksandra Haza Radliza, przebudowany gruntownie w latach 1842-1849, restaurowany ok. 1900 r. Jest to budowla neogotycka, murowana z cegły z licówką kamienia polnego, jednonawowa z nieco węższym prezbiterium zamkniętym trójbocznie. Przy nawie dwie kaplice tworzące rodzaj transeptu. Wewnątrz pozorne sklepienie kolebkowe. Dach pokryty dachówka karpiówką. W ostatnich latach prowadzono prace remontowe wewnątrz świątyni m.in. odrestaurowano ambonę oraz ołtarz z mównicą. W 2013 r. prowadzono prace konserwatorskie przy ołtarzu głównym, obejmują swym zasięgiem konserwację 3 rzeźb. Zmodernizowano instalację elektryczną. W latach 2014 - 2015 prace te kontynuowało m.in. konserwując powierzchnie płaskie i płaskorzeźbione lica, oraz elementy snycerskie. W latach 2016 – 2017 prowadzono prace konserwatorskie przy ołtarzu bocznym oraz ambonie klasycystycznej. Ogólny stan obiektu należy ocenić jako dobry.

Do rejestru zabytków wpisany jest kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP w Łowyniu. Budynek wzniesiony w latach 1924-1927, neoklasycystyczny,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

murowany 1-nawowy, nakryty niskim dachem 2-spadowym. Od frontu dominuje dość wysoka latarnia nakryta kopulastym hełmem. W 2017 roku prowadzono prace konserwatorskie przy chrzcielnicy oraz ołtarzu. W ostatnich latach dokonano wymiany tynkowania podobrazia polichromii oraz malowania wnętrza świątyni. Obiekt jest on w bardzo dobrym stanie technicznym.

W Międzychodzie z obiektów użyteczności publicznej w rejestrze zabytków figuruje budynek dawnego starostwa, obecnie Urzędu Miasta i Gminy przy ul. Piłsudskiego nr 2. Wzniesiony w k. XIX w., rozbudowany na pocz. XX w. Obiekt w dobrym stanie technicznym, sukcesywnie remontowany. Przed 1999 r. wymienione zostało pokrycie dachowe z dachówki na blachę dachówko-podobną, co niestety nie jest najlepszym rozwiązaniem ze względów estetycznych. Docelowo powinno zostać przywrócone pokrycie z dachówki ceramicznej. Elewacja w dobrym stanie, chociaż od strony ul. Piłsudskiego należałoby przeprowadzić prace konserwatorskie. W obiekcie przeprowadzono również prace polegające na przebudowaniu klatki schodowej czy przebudowie kondygnacji poddasza. Prowadzono również działania polegające na wymianie okien. Od strony ul. Piłsudskiego przy urzędzie znajduje się mur ogrodzeniowy z pocz. XX w. jest on w dobrym stanie technicznym.

Przy ul 17 Stycznia nr 100 zlokalizowany jest budynek dawnej Miejskiej Kasy Komunalnej Oszczędnościowej, który później służył jako ratusz. Obecnie w gmachu mieści się Bibliotek Publiczna i Centrum Animacji Kultury im. Jana Daniela Janockiego z oddziałem Muzeum Regionalnego. Budynek w średnim stanie – zamknięty ze względów bezpieczeństwa. Gruntownego remontu wymaga wnętrze budynku. Mimo tego, iż w 2002 r. wyremontowany został dach i położono nowe pokrycie z dachówki karpiówki to w ostatnim czasie prowadzono prace remontowe przy wymianie więźby dachowej bez naruszania uprzednio ułożonej dachówki. W obiekcie musi dojść m.in. do wymiany instalacji elektrycznych, remontu i zabezpieczenia ścian oraz szeregu innych prac remontowych. Z zewnątrz obiekt posiada odnowioną elewację oraz dokonano

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

wymiany stolarki okiennej.

W rejestrze zabytków znajduje się zespół stacji kolejowej w Międzychodzie wraz z następującymi budynkami: dworcem, magazynem, szaletem, 4 domów mieszkalnych, parowozowni i 2 nastawni. Dworzec, parowozownia, nastawnie, szalet, i magazyn stanowią własność Skarbu Państwa użytkowane przez PKP Warszawa. Budynki wzniesione zostały w latach 1888—ok. 1910 i stanowią interesujący zespół zabudowy kolejowej. W najgorszym stanie technicznym jest nieużytkowana parowozownia oraz nastawnie. Również prac naprawczych i remontowych wymaga główny budynek dworca oraz szalet. W perspektywie istnieje szansa na gruntowny remont obiektu w związku z planowanym przywróceniem linii kolejowej do Międzychodu.

Jednym z najokazalszych i najciekawszych budynków w mieście jest dawny Hotel Continental, później Hotel pod Białym Orłem usytuowany na rogu Rynku i ul. 17 Stycznia (Rynek nr 11). Stanowi on własność prywatną i jest nieużytkowany. Zachował się dawny układ hotelowy obiektu wraz z klatką schodową. Budynek nie jest użytkowany i jest w złym stanie technicznym, wymaga on podjęcia kompleksowych i gruntownych prac remontowych.

W rejestrze zabytków znajdują się również dwa budynki szkolne, dawny budynek gimnazjum miejskiego obecnie Liceum Ogólnokształcące przy ul. Sikorskiego 27 (własność powiatu międzychodzkiego) oraz budynek szkoły przy ul. Iczka 3 (własność gminy Międzychód). Oba budynki są w bardzo dobrym stanie technicznym, prowadzone są w nich prace remontowe na bieżąco.

Pozostałe obiekty zabytkowe w mieście to budynki mieszkalne pochodzące głównie 2 połowy XVIII i 1 poł. XIX w. Usytuowane są głównie przy ul. 17 Stycznia i Rynkowej, ustawione szczytowo, murowane, częściowo w konstrukcji szkieletowej. Przeważnie są to budynki parterowe, 3-traktowe, 3 lub 4 –osiowe o dachach 2-spadowych i naczółkowych. Ich stan jest różny, z reguły dobry oraz średni. Spośród nich w najgorszym stanie jest dom przy ul. Piłsudskiego 33, obiekt nie użytkowany – grozi zawaleniem (własność prywatna). Wymaga on

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

gruntownego remontu całości założenia. W średnim stanie jest dom przy ul. Portowej nr 1 będący częściowo własnością prywatną, przy udziale Gminy Międzychód. Częściowo spękane ściany, ugięta więźba dachowa. W 2017 roku dokonano w nim m.in. wymiany pokrycia dachowego na dachówkę karpiówkę, przemurowano kominy oraz dokonano wymiany opierzeni. Wymaga on dalszych prac remontowych, m.in. w postaci odnowienia elewacji. Również w średnim stanie jest dom przy ul. 17 Stycznia 37, który jest również częściowo prywatny a częściowo należy do Spółki Aqualift. Konieczny jest tu remont dachu, elewacji oraz przywrócenie dawnego wyglądu otworów okiennych. W dostatecznym stanie jest dom przy ul. 17 Stycznia 121 – własność prywatna. Konieczny jest tu remont dachu budynku oraz prawidłowe odprowadzenie wody deszczowej od obiektu. Prac renowacyjnych wymaga również elewacja z zabezpieczeniem znajdujących się na niej napisów.

Na terenie gminy Międzychód zachowało się 7 obiektów rezydencjonalnych, z których tylko dwa wpisane są do rejestru zabytków. Z k. XVIII w. pochodzi dwór w Mnichach, stanowiący obecnie własność prywatną. Przebudowany gruntownie w 1906 r. Na przestrzeni lat przeprowadzono szereg prac remontowych m.in. wykonał kapitalny remont konstrukcji dachowej połączony z całkowitą wymianą pokrycia dachowego oraz wykonanie właściwego odpływu wód deszczowych od budynku. Wykonano izolację pionową przeciw-wilgociową, dokonano gruntownego remontu wnętrza z szeregiem prac konserwatorskich. Obiekt jest użytkowany i zamieszkały. Jest w bardzo dobrym stanie technicznym.

W rejestrze zabytków figuruje również pałac w Gorzynie pochodzący z pocz. XIX w, przebudowany w poł. XIX w. oraz ok. 1890 r. Piętrowy okazały pałac poprzedzony jest 4-kolumnowym portykiem. Stanowi on własność prywatną, a jego właściciel dba o należyty stan obiektu. Na bieżąco prowadzone są niezbędne prace zabezpieczające i doraźne prace remontowe. W 2003 r. wykonano np. remont tarasów. W ostatnich latach wykonano remont elewacji wraz z remontem

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

wewnętrznych ścian piwnic oraz wymianą pokrycia dachowego. Ponadto wymieniono wewnętrzną instalację centralnego ogrzewania oraz okna piwnic. Obiekt jest w użytkowany i jest w bardzo dobrym stanie technicznym.

Na terenie gminy Międzychód znajduje się 13 dawnych zespołów folwarcznych, z których dwa wpisane zostały do rejestru zabytków. Są to zespół folwarczny w Mnichach oraz zespół folwarczny w Mniszkach. Ten pierwszy, który pierwotnie składał się z dwóch podwórz. Do rejestru zabytków wpisane zostało tzw. dolne podwórze wraz z następującymi budynkami: rządcówka wraz z łącznikiem, gorzelnia, budynek gospodarczy wielofunkcyjny (stajnia, gołębnik) oraz drugi budynek gospodarczy wielofunkcyjny. Zespół wraz z budynkami stanowi własność prywatną. Rządcówka z 4 ćw. XIX w., murowana z cegły, właściciel wykonał kapitalny remont więźby dachowej, wymienił pokrycie dachowe na nowe z dachówki karpiówki, wykonał izolację pionową ścian zewnętrznych. Odtworzył również zniszczony szczyt od strony dworu. Obiekty wchodzące w skład zespołu zostały gruntownie wyremontowane i są w bardzo dobrym stanie technicznym.

Drugi zespół dworsko-folwarczny, położony w pobliskich Mniszkach składa się z dwór, willa mieszkalnej, parku oraz folwarku, w skład którego wchodzi: budynek wielofunkcyjny, stajnia, chlewnia oraz płatkarnia. Obiekty te stanowią własność Gminy Międzychód i mieści się w nich Centrum Edukacji Regionalnej i Przyrodniczej w Mniszkach. Budynki są w dobrym stanie technicznym i są użytkowane na cele edukacyjne i wystawiennicze. Prowadzone tam są ciągle prace renowacyjne, w najgorszym stanie znajduje się jednak dwór, który wymaga remontu wnętrza i elewacji oraz willa, gdzie należy odświeżyć również elewacje.

Z innych budynków wchodzących niegdyś w skład zespołów folwarcznych zachował się jeden dawny czworak w Gorzynie, stanowiący obecnie własność prywatną, z średnim stanie technicznym.

Na terenie parku w Kolnie zachowała się dawna przepompownia w formie

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

altany parkowej, wpisana do rejestru zabytków. Jest ona w złym stanie technicznym, wymaga przeprowadzenia prac remontowych i zabezpieczających. Park i przepompownia stanowią własność prywatną.

Na terenie gminy Międzychód wpisane zostały do rejestru zabytków dwa obiekty budownictwa drewnianego. Pierwszy to spichlerz w Mierzynku, który już w l. 90. XX w. został rozebrany i przeniesiony do Muzeum Kultury i Techniki Wiejskiej w Bogdańcu, które stanowi oddział Muzeum w Gorzowie Wlkp. Obiekt nie został wykreślony wówczas z rejestru zabytków, ale też nie został wpisany do inwentarza muzeum. Nigdy też nie został postawiony na terenie skansenu. Konieczne jest wykreślenie obiektu z rejestru zabytków. W Radgoszczy nr 17 zachowała się drewniana chata konstrukcji zrębowej pochodząca z k. XVIII w. stanowiąca własność prywatną. Obiekt w dobrym stanie technicznym. W 2000 r. przeprowadzony został remont dachu, podczas którego wymieniono pokrycie dachowe ze słomy na gont papowy w kolorze brązowym. Prace były prowadzone w uzgodnieniu w konserwatorze zabytków.

PARKI

Na terenie gminy Międzychód występuje aż 11 parków, w tym 9 zespołów pałacowo i dworsko-parkowych o bardzo ciekawej architekturze. Na terenie miasta Międzychód znajdują się dwa parki: jeden rozciągający się nad jeziorem tzw. zdrojowy oraz zieleń komponowana przed budynkiem dawnego starostwa obecnie UMiG stanowiąca ważny element kompozycyjny miasta.

Do rejestru zabytków wpisane jest zespół dworsko-parkowy w Mníchach, Mniszkach oraz park w Kolnie. Zespół dworsko parkowy oraz folwark w Mníchach jest własnością prywatną. Park w Mníchach jest uporządkowany i zabezpieczony przed dewastacją. Podjęte zostały prace rewaloryzacyjne w celu odtworzenia dawnego układu kompozycyjnego. W dobrym stanie znajduje się również park w Mniszkach, gdzie został on zabezpieczony i uprzątnięty. Stanowi on własność Gminy Międzychód. Dalszych prac wymaga jednak przywrócenie

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

jego dawnego układu kompozycyjnego.

Park w Kolnie jest bardzo mocno zaniedbany. Jest to bardzo cenne założenie ze względu na zachowany drzewostan, rzeźbę terenu oraz położenie. Park wymaga podjęcia prac porządkowych i sanitarnych. Dwór znajdujący się w parku w stanie katastrofalnym praktycznie w ruinie, nie jest wpisany do rejestru zabytków. Ciekawym elementem parku jest budynek dawnej przepompowni o charakterze altany ogrodowej. Obiekty te stanowią własność KOWR.

CMENTARZE

Na terenie gminy znajduje się 48 cmentarzy, część nie ujęta w ewidencji zabytków. Tylko jeden cmentarz wpisany jest do rejestru zabytków – cmentarz przykościelny przy kościele p.w. Niepokalanego Serca Maryi. Najcenniejszym elementem tego cmentarza jest mur ogrodzeniowy z wmurowanymi tablicami nagrobnymi z których najstarsza pochodzi z ok. 1660 roku. Jest on w bardzo dobrym stanie technicznym.

Pozostałe 45 cmentarzy nie są wpisane do rejestru zabytków. Spośród nich 6 rzymsko-katolickich, są to głównie cmentarze parafialne i przykościelne w dobrym stanie. Znaczna część, bo aż 30 to cmentarze ewangelickie, są to przeważnie małe cmentarze porzucane na terenach leśnych nadleśnictwa Międzychód i Nadleśnictwa Bolewice. Stan tych cmentarzy jest przeważnie zły, są one zniszczone, zdewastowane, zarośnięte i zaniedbane. 6 cmentarzy ewangelickich już praktycznie nie istnieje i zostały oznaczone jako miejsca pocmentarne np. cmentarze ewangelickie w Międzychodzie zostały zamienione na tereny budowlane. W Zatomiu Nowym podjęto próby uprzątnięcia i zabezpieczenia istniejącego tam dawnego cmentarza ewangelickiego. Został on oczyszczony jednak dalsze prace nie są kontynuowane.

Ponadto na terenie gminy znajduje się 1 cmentarz z czasów I wojny światowej w Dormowie oraz 4 cmentarzy wojennych z czasów II wojny światowej. Występuje jeden cmentarz rodowy właścicieli majątku na terenie

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

parku w Gorzynie oraz cmentarz komunalny w Międzychodzie.

Na terenie miasta znajduje się także miejsce po cmentarzu żydowskim w formie niewielkiego dzikiego parku. Stanowi on własność Gminy Międzychód. Cmentarz ten został praktycznie zdewastowany i zniszczony. W związku z odnalezieniem kilkudziesięciu macew lub ich fragmentów na prywatnej posesji, pozostaje kwestia ustalenia wraz z władzami Gminy dalszych losów cmentarza oraz konserwacji i dalszego eksponowania odnalezionych płyt.

W wyniku inwentaryzacji kapliczek przydrożnych na terenie gminy Międzychód zewidencjonowano 17 obiektów o cechach zabytkowych, spośród których kilka m.in. w Lewicach, Głazewie czy Łowyniu.

4.2. Uwarunkowania ochrony zabytków i stanowisk archeologicznych wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Międzychód.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Międzychód obowiązuje od 2010 r., które zostało przyjęte Uchwałą Nr LII/400/2010 z dnia 21 kwietnia 2010 r. z późniejszymi zmianami. Studium zostało opracowane przez zespół pod kierunkiem architekt Hanny Rapalskiej-Kaczmarek. W ciągu dwudziestu dwóch lat wprowadzano do studium wielokrotne zmiany i aktualizacje dostosowując je do zmian prawnych, gospodarczych i społecznych. Ostatnia, obowiązująca zmiana wprowadzona została w 2020 r. (Uchwała Rady Miejskiej Międzychodu nr XXIX/254/202 z dnia 03.12.2020 r w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Międzychód).

„Studium uwarunkowań...” składał się z dwóch głównych części: I: *Uwarunkowania Rozwoju Gminy* oraz II: *Kierunki zagospodarowania przestrzennego*.

W „Studium...”, w części I punkcie 4 do 4.3 „Środowisko kulturowe” autorzy dokumentu sporządzili krótką analizę środowiska kulturowego badanego

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

obszaru. Zawiera ona m.in.: rys historyczny Międzychodu wraz z jego zabytkami, informacje ogólne o obiektach wpisanych do rejestru wraz z ich wykazem, rys historyczny pozostałych wsi i zabytków oraz analiza układów osadniczych.

W części II „Kierunki zagospodarowania przestrzennego” w punkcie 3 wyznaczono kierunki ochrony dziedzictwa kulturowego. W zakresie ochrony dóbr kultury przyjęto:

1. Zgodnie z przyjętymi celami rozwoju przestrzennego gminy w jego ukierunkowaniu równie ważna jak ochrona środowiska przyrodniczego jest ochrona wartości kulturowych. Bez względu na stan zachowania ochronie i opiece podlegają zabytki nieruchome będące w szczególności:

- a. krajobrazami kulturowymi;
- b. układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi;
- c. dziełami architektury i budownictwa;
- d. dziełami budownictwa obronnego;
- e. obiektami techniki, zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi;
- f. cmentarzami;
- g. parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni;
- h. zabytkami archeologicznymi;
- i. miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

2. W stosunku do układów przestrzennych terenów miasta oraz wsi, a także walorów krajobrazowych ich otoczenia zakłada się w studium:

- a. utrzymanie historycznie ukształtowanego układu obszaru śródmiejskiego miasta Międzychód;
- b. utrzymanie historycznych układów przestrzennych oraz zasad lokalizacji zabudowy i zagospodarowania terenu wsi: Kamionna, Gorzyń, Lewice, Dormowo, Drzewce, Kolno, Mierzyn, Muchocin, Łowyń, Radgoszcz, Zatom Stary;

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- c. wypełnianie ubytków w historycznie ukształtowanych ciągach zabudowy z poszanowaniem zasady dobrego sąsiedztwa i wykorzystania lokalnych tradycji budowania i zdobienia;
 - d. utrzymanie i eksponowanie układów przestrzennych siedlisk, a także drobnych elementów zagospodarowania, a w tym pomników i krzyży, kamieni milowych, dawnych urządzeń technicznych i komunikacyjnych oraz układów komponowanej zieleni parków, cmentarzy i obsadzeń przydrożnych i śródpolnych;
 - e. utrzymanie historycznie ukształtowanej sieci dróg;
 - f. zachowanie w formie naturalnej licznych cieków, stawów i terenów bagiennych oraz dróg przejść i mostów w ich rejonie;
 - g. zachowanie atrakcyjnych krajobrazowo krawędzi leśnych zamykających obszary otwarte w otoczeniu poszczególnych miejscowości;
 - a. zachowanie w dobrym stanie technicznym i estetycznym dominant kulturowych i krajobrazowych oraz utrzymanie ich roli w otoczeniu;
 - b. zahamowanie niekorzystnych procesów degradacji krajobrazu: pozostawiania ugorów na terenach rolnych, wycinania zadrzewień przydrożnych i śródpolnych, obudowy brzegów jezior i cieków wodnych tymczasowymi obiektami turystycznymi.
3. W stosunku do historycznie ukształtowanej zabudowy zakłada się w studium:
- a. zapobieganie powstawaniu ubytków w ciągach tej zabudowy i tworzenie warunków do ich odbudowy;
 - b. utrzymanie i eksponowanie jej walorów - proporcji, form elewacji i dachów, wielkości i układu otworów, rodzaju stolarki i jej zdobnictwa, materiału budowlanego;
 - c. kształtowanie walorów nowej zabudowy mieszkalnej, rekreacyjno-turystycznej i produkcyjnej poprzez nawiązywanie do tradycji i wartości regionalnych przy określaniu formy architektonicznej i używaniu materiałów budowlanych.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

W punkcie 3.2. System stref ochrony konserwatorskiej przyjęto następujące założenia mające na celu ochronę zabytków w Gminie Międzychód.

1. Ustala się w studium następujący system stref ochrony konserwatorskiej, który szczegółowo określany będą w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, sporządzanych w pierwszej kolejności dla obszaru miasta Międzychód, a także dla pozostałych miejscowości: Kamionna, Gorzyń, Lewice, Dormowo, Drzewce, Kolno, Mierzyn, Muchocin, Łowyń, Radgoszcz, Zatom Stary oraz Tuczępy.

1) W studium wyznaczony został przebieg strefy ochrony konserwatorskiej obejmującej część obszaru miasta Międzychód oraz obszary niwy siedliskowej wsi o czytelnym historycznym układzie, wypełnioną co najmniej w połowie oryginalną i mało przekształconą zabudową powstałą przed 1945 r. W zmianie studium skorygowano przebieg strefy ochrony konserwatorskiej w rejonie stadionu miejskiego przy ul. Langowicza oraz portu rzecznego. W obrębie strefy ochrony konserwatorskiej ustala się następujące zasady ochrony środowiska kulturowego i kształtowania zabudowy:

- a. zachowanie elementów historycznego układu przestrzennego, a w szczególności rozplanowania dróg, ulic i placów oraz linii zabudowy, kompozycji układów ruralistycznych oraz zieleni o charakterze zabytkowym tzn. parków, ogrodów, skwerów, cmentarzy; wszelkie działania w tej strefie należy podporządkować wymogom konserwatorskim;
- b. konserwację zachowanych elementów zabytkowego układu przestrzennego, zabytkowych obiektów architektury oraz odtwarzanie zdegradowanych elementów tego układu, z zachowaniem kształtu, gabarytów i wystroju zewnętrznego obiektów zabytkowych przy zastosowaniu tradycyjnie wykorzystywanych materiałów budowlanych (np. dachówki ceramicznej) z uwzględnieniem jej kolorytu, utrzymanie a w zniszczonych fragmentach odtworzenie historycznych detali

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

architektonicznych z zachowaniem kształtu, rozmiaru i rozmieszczenia otworów zgodnie z historycznym wizerunkiem budynku, utrzymanie kolorystyki elewacji; w przypadku konieczności przebicia nowych otworów – zharmonizowanie ich z zabytkową elewacją budynku, jak również utrzymanie lub odtworzenie oryginalnej stolarki okien i drzwi; utrzymanie istniejącej historycznej nawierzchni ulic i placów (bruków, płyt) oraz uzupełnienie wymagającej naprawy istniejącej historycznie nawierzchni wg historycznych wzorów, stosowanie tradycyjnych materiałów do wykonania ogrodzeń z zakazem budowy ogrodzeń z betonu;

c. dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej kwartałów z uwzględnieniem charakteru miejsca, gabarytów, kształtu i proporcji, podziałów architektonicznych zabytkowych budowli w najbliższym sąsiedztwie oraz nawiązywanie form projektowanych obiektów do lokalnych tradycji budownictwa;

d. zakaz budowy obiektów tymczasowych;

e. zachowanie w miarę możliwości historycznie utrwalonych funkcji obiektów, dostosowanie wprowadzanych współcześnie funkcji do historycznie ukształtowanych układów oraz eliminację funkcji uciążliwych i wpływających w sposób degradujący na obiekty zabytkowe;

f. uzgadnianie z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Poznaniu w odniesieniu do: zmian podziałów nieruchomości, zmian funkcji, budowy, przebudowy, rozbudowy i remontów wszystkich obiektów zlokalizowanych w strefie oraz konieczność uzgadniania wszelkich zamierzeń inwestycyjnych na terenie strefy;

g. zakaz wprowadzania na chronionych obszarach zieleni jakichkolwiek inwestycji oraz wszelkich prac porządkowych i renowacyjnych bez uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

2. Studium wyznacza strefę ochrony zabytkowej zieleni, obejmującą obszary cmentarzy, zabytkowych założeń parkowych jak również bezpośrednie sąsiedztwo tych obiektów. W obrębie tej strefy ustala się: zachowanie elementów historycznego układu przestrzennego, a w szczególności kompozycji układów zieleni o charakterze zabytkowym tzn. parków, ogrodów, skwerów, cmentarzy; wszelkie działania w tej strefie należy podporządkować wymogom konserwatorskim.

3. Dla wszelkich prac przy obiektach ujętych w konserwatorskim rejestrze zabytków znajdujących się w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej, ustala się obowiązek uzyskania zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków – Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu. Obiekty te objęte są rygorami prawnymi wynikającymi z odpowiednich aktów prawnych w tym z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, oraz stosownych rozporządzeń do tej ustawy. Ponadto koniecznym jest uzyskiwanie pozwoleń na prace przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków i opinii na temat pozostałych obiektów ujętych w ewidencji oraz chronionych planami zagospodarowania przestrzennego zgodnie z obowiązującym prawem.

W zakresie ochrony dziedzictwa archeologicznego na terenie Gminy zakłada się utrzymanie i ochronę zachowanych zasobów. Celem tej ochrony jest zachowanie wartościowych, rozpoznanych stanowisk archeologicznych w stanie niezmienionym. W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy uwzględniać wskazane na mapach strefy ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych.

Strefy ścisłej ochrony konserwatorskiej obejmują:

- założenie urbanistyczne miasta Międzychód,
- historycznie ukształtowane miejscowości Kamionna, Gorzyń, Lewice, Dormowo, Drzewce, Kolno, Mierzyn, Muchocin, Łowyń, Radgoszcz, Zatom Stary.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Strefy te są równocześnie strefami ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, gdzie ochronie podlegają starożytne, średniowieczne i nowożytnie nawarstwienia kulturowe. Ochrona konserwatorska obejmuje również zewidencjonowane stanowiska archeologiczne oraz strefy ich ochrony. W powyższych strefach ochrony konserwatorskiej przed uzyskaniem pozwolenia na budowę wprowadza się obowiązek uzgadniania z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich prac ziemno – budowlanych. W strefach tych obowiązuje inwestora wykonywanie badań archeologicznych podczas robót ziemnych na które inwestor winien uzyskać pozwolenie konserwatorskie.

Wyznacza się strefę ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, w której wszelka działalność inwestycyjna związana z pracami ziemnymi może być podejmowana tylko po uzgodnieniu szczegółowych warunków konserwatorskich z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Na terenie gminy występują obszary położone w rejonie jezior i cieków wodnych, które są potencjalnymi obszarami występowania stanowisk archeologicznych. Na obszarach tych, podczas prac ziemnych mogą również wystąpić obiekty archeologiczne. Należy wówczas liczyć z koniecznością wykonania badań archeologicznych

W obszarach potencjalnych stanowisk archeologicznych, podjęcie działalności inwestycyjnej uzależnione jest od opinii służb konserwatorskich. Stanowiska archeologiczne i strefy ich ochrony powinny być uwzględniane i nanoszone przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Zasięg stanowisk może ulec zmianie po przeprowadzeniu badań weryfikacyjnych przeprowadzonych na koszt inwestora.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

4.3. Uwarunkowania ochrony zabytków i stanowisk archeologicznych wynikające ze Strategii Rozwoju Gminy Międzychód na lata 2015-2023.

Dokument ten przyjęty został uchwałą nr XIX172/2015 Rady Miejskiej Międzychodu z 8 grudnia 2015 r. Opracowany został przez zespół powołany przez Burmistrza Międzychodu Krzysztofa Wolnego i zakłada on główne cele rozwoju Gminy na lata 2015-2023. W jego ramach przeprowadzono szeroką analizę stanu gminy. W ramach diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej przybliżono rys historyczny analizowanego obszaru. W jego ramach omówiono historię miasta oraz większych wsi, w tym Kamionny, Gorzynia, Lewic i Łowynia.

W punkcie 2.1.4. przedstawiono walory kulturowe gminy w postaci najbardziej interesujących obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Wśród nich wymienia się dwór w Gorzynie, kościoły w Kamionnie, Łowyniu i Międzychodzie oraz założenie dworsko – folwarczne w Mníchach i Mniszkach. Autorzy dokumentu nie zakładają rozwoju gminy poprzez szersze wykorzystanie zabytków i tradycji lokalnych znajdujących się na obszarze gminy Międzychód. Jedynie w ramach Programu realizującego cel „poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej”, w punkcie 2.4. *Zachowanie i ochrona dziedzictwa naturalnego i kulturowego* przyjęte jest działanie „Rewitalizacja zabytkowych parków”, bez szczegółowego opisu tego przedsięwzięcia. Uwzględnione jest również kolejne działanie polegające na „Wzbogaceniu oferty edukacji przyrodniczej i regionalnej CERiP Mniszki o ścieżki edukacyjne przez dolinę Kamionki, wraz z pozyskaniem obiektu na ekspozycję o ginących zawodach leśnych”. Również i w tym przypadku nie przedstawiono bliższych szczegółów związanych z jego realizacją. Innych zapisów dotyczących zabytków nie zastosowano.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

4.4. Uwarunkowania ochrony zabytków i dziedzictwa archeologicznego wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Międzychód.

Jedną z form ochrony zabytków jest ustanowienie takowej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Gmina Międzychód nie jest w całości objęta ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.. Uchwalonych zostało jednak 85 obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Wszystkie plany po 2007 roku zawierają zapisy w zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, poza obszarami, dla których Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków nie ustalił obszarów ochrony np. Uchwała Rady Miejskiej Międzychodu nr XLVII/445/2017 z dnia 28 września 2017 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów turystycznych nad Jeziorem Mierzyn, gmina Międzychód – ośrodek wypoczynkowy Mierzyn. Stosowane zapisy różnią się w zależności od jednostki planu. Przeważnie zapisy dotyczą wymogu prowadzenia badań archeologicznych w trakcie prac ziemnych na terenie stref ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, jeżeli obiekty znajdują się w GEZ to plany nakładają ochronę gabarytów budynku, kształtu dachu i jego pokrycia, wystroju architektonicznego elewacji budynku, stolarki okiennej i drzwiowej, czy nakaz uzgadniania z WWKZ prac przy budynkach wpisanych do rejestru zabytku, parku pałacowego itp.

Stosowane są różnego typu zapisy m.in. w miejscowym planie podjętym Uchwałą Nr XVIII/125/2007 Rady Miejskiej Międzychodu z dnia 11 grudnia 2007 w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Międzychód w obrębach: Międzychód, Bielsko, Dzięcielina, Wielowieś oraz części obrębu Muchocin:

§ 5.

1. Ustala się w obszarze objętym planem:

1) granicę strefy ochrony konserwatorskiej,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- 2) granicę strefy ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych.
2. Granice stref są wskazane na rysunku planu,
3. Strefa ochrony konserwatorskiej obejmuje część terenów Jednostki Strukturalnej Nr 9 „Oczyszczalnia”, część terenów Jednostki Strukturalnej Nr 10 „Jezioro Miejskie”, część terenów jednostki strukturalnej Nr 12 „Sikorskiego Wschód” oraz w całości Jednostkę Strukturalną Nr 1 „Centrum”.
4. Granica strefy konserwatorskiej przebiega:
 - od północy - wzdłuż ulicy Portowej do brzegu Warty, wzdłuż brzegu Warty do mostu,
 - od zachodu – wzdłuż ulicy J. Piłsudskiego do terenów w pobliżu skrzyżowania z ul. Dworcową, po północnej stronie ul. Dworcowej do skrzyżowania z ul. Podgórną, dalej wzdłuż ul. Daszyńskiego do okolic skrzyżowania z ul. J. Piłsudskiego,
 - od południa – przecina ul. J. Piłsudskiego za budynkiem Urzędu Gminy, następnie wzdłuż ul. Wypiańskiego do brzegu Jeziora Miejskiego,
 - od wschodu – wzdłuż brzegu Jeziora Miejskiego, wzdłuż ul. Czynu 600 – lecia, poprzez tereny zieleni parkowej przy Jeziorze Miejskim aż do okolic Stadionu, następnie poprzez tereny ogrodów działkowych do ul. Sikorskiego, częściowo wzdłuż ul. Chrobrego do skrzyżowania z ul. Portową.
5. Przedmiotem ochrony w obrębie strefy ochrony konserwatorskiej są:
 - 1) układ urbanistyczny miasta Międzychód,
 - 2) zabytki wskazane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
 - 3) zabytkowe zespoły zieleni urządzonej w tym cmentarze,
 - 4) zabytki archeologiczne i nawarstwienia kulturowe w obrębie układu urbanistycznego,
 - 5) wartości niematerialne, w tym nazwy historyczne ulic i placów.
6. W obrębie strefy ochrony konserwatorskiej obowiązuje:

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

1) nakaz całkowitej ochrony zabytków, ujętych w rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i wskazanych na rysunku planu wyłącznie w sposób zgodny z przepisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, z wprowadzeniem takiego programu i sposobu ich użytkowania, aby uwzględniały one możliwości adaptacyjne historycznego układu i gabarytów pomieszczeń oraz minimalizowały ingerencje w zabytkową substancję w/w obiektów;

a) wszelkie prace prowadzone w budynkach ujętych w rejestrze zabytków oraz w ich otoczeniu muszą być uzgodnione z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,

b) przed przystąpieniem do prac należy zwrócić się do WWKZ z wnioskiem o pozwolenie na prowadzenie prac przy obiekcie zabytkowym,

c) wszelkie prace ziemne wymagają uzgodnienia z WWKZ, celem określenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych.

2) nakaz ochrony zabytków archeologicznych, nawarstwień kulturowych i reliktyw zabudowy poprzez obowiązek uzyskania w przypadku podjęcia działań inwestycyjnych lub prac ziemnych uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków zakresu wszelkich planowanych prac ziemnych oraz obowiązek przeprowadzenia wskazanego przez niego zakresu badań archeologicznych i wykonania ich dokumentacji (na koszt inwestora).

7. W obrębie strefy ochrony konserwatorskiej wymagane jest uzyskanie uzgodnienie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków dla wszelkich działań prowadzonych w obszarach przestrzeni publicznych: ulic, placów i dziedzińców wewnętrznych w zakresie obejmującym:

1) prace mogące wpłynąć na zmianę wyglądu bryły lub elewacji budynków,

2) nowe obiekty budowlane projektowane w obrębie strefy konserwatorskiej,

3) kompozycję i ukształtowanie nawierzchni,

4) ukształtowanie małej architektury,

5) ukształtowanie zespołów zieleni urządzonej,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- 6) zaprojektowanie kolorystyki elewacji,
- 7) rozmieszczenie oświetlenia,
- 8) wprowadzenie elementów informacji wizualnej i reklam,
- 9) rozmieszczenie urządzeń takich jak anteny telewizyjne, wentylatory na eksponowanych elewacjach i połaciach dachowych.

8. W obszarze opracowania planu występują obiekty zabytkowe wskazane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do objęcia ochroną,

1) Wykaz obiektów wskazanych do ochrony przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków znajduje się w załączniku do planu nr 5.

2) nakazy dla zabytków wskazanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków:

a) uzyskania od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wytycznych konserwatorskich dla prac projektowych, remontowych i budowlanych, z dopuszczeniem zalecenia w tych wytycznych przeprowadzenia badań: naukowo-historycznych, archeologicznych, architektonicznych, konserwatorskich i analiz krajobrazowych (na koszt inwestora),

b) opracowania na podstawie wytycznych i wyników badań wariantowych koncepcji architektoniczno-budowlanych, remontów, modernizacji lub przebudowy obiektów zabytkowych, stanowiących po uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków podstawę dla opracowania projektów budowlanych,

c) uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektów budowlanych, opracowanych dla w/w obiektów;

3) Dla obiektów zabytkowych, wskazanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków plan nakazuje:

a) zachowanie tradycyjnych materiałów budowlanych i pokryć dachowych,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

b) w przypadku zachowanego detalu architektonicznego elewacji oraz naruszenia linii zabudowy ograniczenie wprowadzania dociepleń tych elewacji,

c) w przypadku jakichkolwiek prac mogących wpłynąć na zmianę wyglądu bryły i elewacji (w tym malowanie elewacji) należy uzgodnić je z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Również w kolejnych planach po 2007 r. stosowane są zapisy związane z ochroną dziedzictwa kulturowego. W kilku przypadkach np. dla mpzp w obrębie miejscowości Gorzyń zastosowane zostały zapisy o następującym brzmieniu:

§ 6.

1) Przedmiotem ochrony w obszarze planu są:

- 1) zabytki wskazane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- 2) zabytkowe zespoły zieleni urządzonej znajdujące się na terenie 1ZP;
- 3) zabytki archeologiczne i nawarstwienia kulturowe w obrębie układu urbanistycznego;

2) W obrębie planu obowiązuje:

- 1) nakaz całkowitej ochrony zabytków, ujętych w rejestrze Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i wskazanych na rysunku planu wyłącznie w sposób zgodny z przepisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
 - a) wszelkie prace prowadzone w budynkach ujętych w rejestrze zabytków, oraz w ich otoczeniu muszą być uzgodnione z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków,
 - b) przed przystąpieniem do prac należy zwrócić się do WWKZ z wnioskiem o pozwolenie na prowadzenie prac przy obiekcie zabytkowym,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- c) wszelkie prace ziemne wymagają uzgodnienia z WWKZ, celem określenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych,
- 2) Na obszarze planu znajduje się strefa ochrony konserwatorskiej parku pałacowego w Gorzynie, której granica została określone na rysunku planu;
 - 3) W celu ochrony parku plan ustala: nakaz uzgadniania z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich działań inwestycyjnych na tym terenie.
 - 3) W obszarze opracowania planu występują obiekty zabytkowe wskazane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do objęcia ochroną:
 - 1) obiekty zabytkowe wskazane są na rysunku planu;
 - 2) nakazy dla zabytków wskazanych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków:
 - a) uzyskania od Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wytycznych konserwatorskich dla prac projektowych, remontowych i budowlanych, z dopuszczeniem zalecenia w tych wytycznych przeprowadzenia badań: naukowo-historycznych, archeologicznych, architektonicznych, konserwatorskich i analiz krajobrazowych,
 - b) uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektów budowlanych, opracowanych dla w/w obiektów,
 - 3) dla obiektów zabytkowych, wskazanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków plan nakazuje:
 - a) zachowanie tradycyjnych materiałów budowlanych i pokryć dachowych,
 - b) w przypadku zachowanego detalu architektonicznego elewacji ograniczenie wprowadzania dociepleń tych elewacji,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- c) w przypadku jakichkolwiek prac mogących wpłynąć na zmianę wyglądu bryły i elewacji (w tym malowanie elewacji) należy uzgodnić je z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

§ 7.

1) Na terenie objętym planem znajdują się zewidencjonowane stanowiska archeologiczne objęte strefami ochrony stanowisk archeologicznych – wskazane na rysunku planu. W ich obrębie plan ustala:

- 1) dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek uzgadniania z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę wszelkich prac ziemnych związanych z zabudowaniem lub zagospodarowaniem terenu w celu ustalenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych;
- 2) rozpoczęcie prac ziemnych związanych z realizacją inwestycji uzależnia się od uzyskania stosownego pozwolenia od Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Często plany, w których zwrócono uwagę na ochronę zabytków i kwestie dziedzictwa archeologicznego to zespół planów, gdzie zastosowane zapisy związane ze stanowiskami archeologicznymi. Ich brzmienie ma następującą formę:

„§ 7 Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Z uwagi na występowanie w sąsiedztwie zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych, w przypadku prowadzenia robót ziemnych należy powiadomić o tym fakcie Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, w celu uzgodnienia zakresu prowadzenia koniecznych badań archeologicznych. W przypadku odkrycia innych niż określono w ustępie 1 obiektów archeologicznych podczas prac ziemnych zgodnie z art. 22 i art. 24 ustawy o ochronie dóbr kultury,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

inwestor zobowiązany jest do zabezpieczenia znaleziska i zgłoszenia tego faktu do Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków”.

lub

„§ 8. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

1. Na terenie objętym planem znajduje się zewidencjonowane stanowisko archeologiczne, które jest pod ochroną konserwatorską. W przypadku prowadzenia robót ziemnych, należy o tym fakcie powiadomić Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, w celu uzgodnienia zakresu prowadzenia koniecznych badań archeologicznych.

2. W/w uzgodnienia należy dokonać przed otrzymaniem pozwolenia na budowę.

3. W przypadku odkrycia innych niż określono w ustępie 1 obiektów archeologicznych podczas prac ziemnych zgodnie z art. 22 i art. 24 ustawy o ochronie dóbr kultury, inwestor zobowiązany jest do zabezpieczenia znaleziska i zgłoszenia tego faktu do Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Pozostałe zapisy brzmią dość podobnie i dotyczą zasad ochrony stanowisk archeologicznych.

Stosowanie zapisów związanych z zasobami dziedzictwa kulturowego używane jest coraz częściej i dostosowywane jest do zaistniałej sytuacji prawnej mając na celu jak najlepszą ochronę dziedzictwa historycznego.

4.5. Uwarunkowania ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego wynikające z obszarów ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.

Teren Gminy Międzychód to niezwykle urozmaicony obszar przyrodniczy i krajobrazowy. Północną część obszaru, na północ od Warty pokrywają lasy sosnowe. Obszar na południe od Warty to wysoczyzna urozmaicona głębokimi

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

rynnami polodowcowymi, często wypełnionymi wodą z towarzyszącymi terenami podmokłymi z charakterystyczną florą i fauną. Na obszarze gminy ochronie prawnej podlegają m.in.:

- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 – Puszcza Notecka (PLB300015): zwarty, jednolity kompleks leśny umiejscowiony w międzyrzeczu Warty i Noteci. Miasto Międzychód graniczy z Puszcza Notecką od strony północnej (rzeka Warta). Największy w Polsce obszar wydm śródlądowych pokrytych monotonnym, jednowiekowym lasem, głównie sosnowym (92%). Puszcza jest siedliskiem 48 gatunków ptaków ujętych w załączniku I do dyrektywy ptasiej, 15 gatunków płazów i gadów, 18 gatunków roślin chronionych. Ten ogromny obszar leśny (jeden z największych w centralnej i północnej Polsce) jest ostoją rzadkich i zagrożonych gatunków ptaków i ssaków. To jedyna, stała w ostatnich latach, ostoja wilka w zachodniej Polsce. Flora bogata między innymi w 9 gatunków storczyków. Puszcza Notecka jest obszarem ważnym dla ptaków w województwie wielkopolskim, wyznaczonym na podstawie opracowania „Obszary ważne dla ptaków w okresie gniazdowania oraz migracji na terenie województwa wielkopolskiego”.
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 - Dolina Kamionki (PLH 300031): położony na południowych obrzeżach Pojezierza Międzychodzkiego. Około 24% powierzchni ww. obszaru zajmuje 10 typów siedlisk przyrodniczych ujętych w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej. Najistotniejsze znaczenie posiadają lasy łęgowe w dolinie rzeki, zwłaszcza w kompleksie ze źródłiskami, lasy liściaste (bukowe i grądowe) na zboczach doliny. Obszary wysoczyznowe to tereny, gdzie lasy są znacznie bardziej przekształcone. Bardzo cenne są także fragmenty roślinności łąkowej z obfitym stanowiskiem pełnika *Trollius europaeus*.
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 – Ostoja Międzychodzko-Sierakowska (PLH 300032): występuje tu 6 typów klas siedlisk - lasy

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

iglaste, liściaste, mieszane, siedliska łąkowe i zaroślowe, rolnicze oraz wody śródlądowe. Obszar ten stanowi cenną mozaikę wielu siedlisk o bardzo dużym znaczeniu dla ochrony bioróżnorodności. Najważniejsze walory ostoi to: jedno z największych skupień lasów bukowych przy wschodniej granicy zasięgu występowania, dobrze zachowane, choć nie zajmujące dużych powierzchni siedliska grądów, liczne stanowiska lasów łąkowych, w tym dobrze zachowanych łągów źródłiskowych, stanowiska 3 gatunków zwierząt z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej, bogata flora roślin naczyniowych.

- Jeden z dwóch kompleksów Pszczewskiego Parku Krajobrazowego. Obejmuje on dolinę rzeki Kamionki. Wokół parku została wyznaczona strefa ochronna zwana otuliną. Kamionka płynie stosunkowo głęboką rynną polodowcową przecinając różne formy geomorfologiczne: wydmy piaszczyste sandru lewickiego na południu, moreny czołowe – w części środkowej, moreny denne – w części północnej. Zachodnią krawędź doliny porasta las z okazałymi bukami, grabami, dębami i jaworami. Na dnice doliny występuje las olszowy z bogatym runem oraz enklawami łąk turzycowych i trawiastych. Na jednej z nich znajduje się bogate stanowisko chronionego pełnika europejskiego. Ze względu na niedostępność terenu bytują tu jelenie, dziki i sarny. Gnieźdzą się tu również żurawie, ptaki drapieżne i wiele gatunków ptaków śpiewających. Wśród drzew pomnikowych w Parku najliczniejsze są dęby. Na terenie całego Parku znajduje się około 60 przydrożnych kapliczek.
- Rezerwat przyrody Kolno Międzychodzkie położony między Jeziorem Koleńskim i Ludno. Obejmuje on wilgotny las liściasty o charakterze naturalnym. Występują tu dwa zespoły leśne: porastający nad Jeziorem Koleńskim łąg jesionowo-olszowy oraz grąd niski, gdzie rosną dęby szypułkowe z domieszką jesionu, wiązu, jaworu i buka. Rezerwat odgrywa ważną rolę naukową i dydaktyczną, bowiem gromadzi rzadko spotykane

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

skupisko dorodnych, rodzimych drzew z bujną roślinnością runa. Stanowi piękny komponent krajobrazu, wokół którego prowadzi szlak turystyczny.

- W centralnej części doliny Kamionki znajduje się Rezerwat Przyrody Dolina Kamionki. Obszar ten obejmuje fragment doliny w jej środkowej części, na północ od wsi Mnichy. Kamionka przepływa tu wśród pagórków morenowych. Zbocza doliny porożcinane są licznymi jarami. Są tu okazałe drzewa o pomnikowych rozmiarach, głównie buki, graby i jawory. Na terenie rezerwatu stwierdzono występowanie kilkunastu gatunków chronionych, m.in. cisa pospolitego. Badania florystyczne wykazały występowanie tu 258 gatunków roślin naczyniowych, w tym 13 chronionych i 10 rzadko spotykanych. Wyróżniono 12 zespołów roślinnych: 6 zespołów szuwarowych i 3 zespoły łąkowe oraz 3 zbiorowiska leśne.
- Rezerwat przyrody o nazwie Papiernia projektowany jest na południe od wsi Mniszki. Obejmuje dno i krawędzie doliny o bardzo urozmaiconej rzeźbie terenu. Projektowany rezerwat ma zabezpieczyć cenne i dobrze zachowane fragmenty szaty roślinnej doliny, różnorodne biotopy dla bogatej fauny i utrzymania naturalnych stosunków wodnych, które z żyznymi glebami decydują o bogactwie przyrodniczym doliny.
- Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt - na terenie gminy rozpoznano dwa stanowiska lęgowe ptaków objętych ochroną gatunkową ścisłą, dla których ustalane są granice miejsc rozrodu i regularnego przebywania. Są to gniazdo orla bielika na sośnie w okolicach Gorzyna oraz gniazdo bociana czarnego na dębie koło Kamienia.
- Od wschodu gmina Międzychód graniczy z Sierakowskim Parkiem Krajobrazowym, który został utworzony w celu ochrony krajobrazu wyrzeźbionego przez lodowiec, pełnego wzgórz morenowych, wydm, jezior, przecinanego licznymi rzekami i strumieniami.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

4.6. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zabytków archeologicznych.

4.6.1. Dzieje osadnictwa pradziejowego, stan zachowania zabytków archeologicznych, istotne zagrożenia oraz obszary największego zagrożenia dla zabytków archeologicznych.

Na obszarze Gminy Międzychód rejestrowanych jest około 391 stanowisk archeologicznych. Jest to średnia ilość stanowisk archeologicznych, która wpływa w znaczącym stopniu na proces poznawczy pradziejów tego terenu. Niemniej wśród znanych nam znajdują się takie, które posiadają wysoką wartość naukową i wytypowane są do wpisu do rejestru zabytków. Są to stanowiska o dużej wartości poznawczej, reprezentatywne dla badań nad pradziejami tej strefy Wielkopolski - jako wielokulturowe osady, rozległe, o dużym na powierzchni rozrzucie ceramiki, na których znajdują się narzędzia krzemienne z epoki kamienia, materiały kultury łużyckiej, z okresu wpływów rzymskich i wczesnego średniowiecza (Mierzyn, stan. nr 1; Mierzyn, stan. nr 7; Międzychód, stan. nr 23, Gorzycko, stan. nr 2, 7; Bielsko, stan. nr 7). Są to interesujące pod względem usytuowania i zachowanego materiału osady występujące głównie w partiach łagodnych stoków dolin jezior oraz cieków wodnych. Zwraca uwagę duża ilość stanowisk z epoki kamienia oraz neolitu. Szczególną wartość posiada osada neolityczna i obozowisko z epoki kamienia w Mierzynie (stan. nr 10, 30) raz obozowisko z epoki kamienia i osada wczesnośredniowieczna w Muchocinie (stan. nr 5). Są to stanowiska o dużej wartości poznawczej, reprezentatywne dla badań nad pradziejami tej strefy Wielkopolski. Na szczególną uwagę zasługują grodziska wczesnośredniowieczne w Gorzycku oraz późnośredniowieczne w Kolnie. Szczególnie te drugie jest warte prac badawczych ze względu na analizę relacji osadniczych pomiędzy w/w obiektem a lokowaniem Międzychodu. Wydaje się bowiem, iż była to pierwotna siedziba rodu Koleńskich, którzy w XIV w. znani są ze źródeł pisanych. Wyjaśnień i głębszych analiz wymagają również dwa grodziska zlokalizowane na Bielsku, jedno położone na wysokim brzegu Warty, interpretowane jest jako stanowisko wielokulturowe, gdzie rejestrowane

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

są ślady osadnicze z epoki kamienia oraz neolitu oraz grodzisko datowane na społeczność kultury łużyckiej z wczesnej epoki żelaza (?) (stan. nr 2). W niedalekiej odległości od niego znajduje się drugie grodzisko, położone nad brzegiem Jeziora Białcz (stan. nr 1) datowane na wczesne średniowiecze. Wydaje się jednak, że grodziska te są błędnie datowane ze względu na formę wykorzystania układu terenu i należy zamienić dla nich chronologię. Szczególnie grodzisko położone nad Jeziorem Białcz jest niezwykle interesujące pod względem lokalizacji oraz zachowania konstrukcji grodowych wskazujących na starszą chronologię. W okolicy należy również podjąć próbę lokalizacji cmentarzyska, funkcjonującego na potrzeby tego zespołu obronno-osadniczego. Interesujące są również stanowiska na tzw. Polance, tworzące rozległy kompleks osadniczy. W ich skład wchodzi m.in. stanowiska wielokulturowe – stan. nr 1 – ze śladami osadnictwa z pradziejów, osadą kultury przeworskiej datowaną na II/I w. p.n.e. – III w. n. e. oraz osadą późnośredniowieczną. Równie interesująca, jest Polanka stan. nr 11, gdzie rejestrowane są ślady osadnicze z epoki kamienia, osada kultury łużyckiej z przełomu epoki brązu i wczesnej epoki żelaza oraz ślady osadnicze z późnego średniowiecza. W skład tych niezwykle interesujących zespołów wchodzi stanowiska rozłożone na charakterystycznym zakolu rzeki Warty, na północ od Międzychodu. Równie interesujące zespoły osadnicze występują w okolicach Mierzyna z dużą rozległą osadą produkcyjną wytwarzającą żelazo i wapno (stan. nr 7) datowaną na I-II w. n.e. Jest tam również osada datowana na schyłkowy paleolit, mezolit, kulturę łużycką, kulturę pomorską oraz kulturę przeworską. Wchodzi ona w skład większego założenia osadniczego rozlokowanego na zachodnim brzegu Jeziora Mierzyńskiego, pomiędzy nim a rzeką Wartą. Podobne zespoły osadnicze o wysokiej wartości badawczej występują w okolicach Radgoszczy oraz Kamionny. Szczególnie interesujące jest również odkrycie na terenie Gminy Międzychód jednego z największych średniowiecznych skarbów monet w Wielkopolsce datowanych na czasy Jagiellońskie (XVI w.), które zostały odkryte w Gralewie, stan. nr 1.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

W przypadku każdego z tych stanowisk konieczne jest przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji materiału archeologicznego na powierzchni oraz wykonanie badań weryfikacyjno – sondażowych w celu sprecyzowania zasięgu tych stanowisk.

Podstawową i najliczniejszą grupę stanowisk, która składa się na archeologiczne dziedzictwo gminy, stanowią stanowiska archeologiczne ujawnione głównie podczas badań AZP. Na zniszczenia narażone są stanowiska archeologiczne położone na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych, poprzez powstawanie w tych miejscach nielegalnych żwirowni, gospodarczych prac ziemnych czy przez działania tzw. poszukiwaczy „skarbów”. Stanowiska położone na terenach zalesionych zagrożone są poprzez działania związane z gospodarką leśną – w tym poprzez głęboką orkę pod ponowne zalesienie terenu. W myśl art. 6 pkt. 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wszystkie zabytki archeologiczne – bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece. Aktualnie, zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są m.in. inwestycje budowlane i przemysłowe, nielegalna eksploatacja żwirowni, oraz powstające ostatnio małe, przydomowe zbiorniki retencyjne. Problemem są również inwestycje budowlane polegające na budowie niewielkich budynków mieszkalnych – do 70 m² powierzchni, nie wymagających pozwolenia. Realizacja inwestycji takich jak budowa obwodnic, dróg, większych zbiorników retencyjnych, eksploatacja żwirowni i kopalń kruszywa wymaga prawidłowego rozpoznania terenu pod względem faktycznej ilości stanowisk archeologicznych oraz przeprowadzenia ratowniczych badań wykopaliskowych na wytypowanych stanowiskach. Z uwagi na szeroko-płaszczyznowy zakres prac ziemnych charakteryzujący tego typu przedsięwzięcia budowlane, w bezpowrotny sposób niszczy się substancje zabytkową i obiekty archeologiczne. Natomiast istotne zagrożenie dla zachowania substancji zabytkowej stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w obrębie pól uprawnych stanowi głęboka orka.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Niektóre nowe zagrożenia pojawiły się w ciągu ostatnich lat, jak na przykład działalność tzw. poszukiwaczy skarbów z wykrywaczami metali, których rozmiarów nie potrafimy ocenić. Wydaje się jednak, że działalność powyższej grupy jest palącym problemem dla zabytków z omawianego obszaru – m.in. stanowiska na tzw. Polance są regularnie „przepatrywane” przez poszukiwaczy. Działalność ta szczególnie zagraża cmentarzyskom oraz grodziskom zlokalizowanym na terenie gminy. Wiele zagrożeń wynika również z przyspieszonego rozwoju gospodarczego, jak już wspomniano użycie ciężkiego sprzętu w rolnictwie, rozwój budownictwa na obrzeżach miejscowości, budowa dróg czy ostatnio modna budowa niewielkich zbiorników retencyjnych. A zatem podstawowym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych są wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia prac ziemno-budowlanych.

Wysoki stopień rozwoju ma sam Międzychód oraz wsie Muchocin, Skrzydlewo i Kamionna. Zabudowa historyczna miasta nakazuje szczególną ochronę pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych w jego obrębie. Przebudowa układów urbanistycznych i ruralistycznych oraz założeń pałacowo-parkowych prowadzi często do naruszenia średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych. W związku z tym wszystkie prace ziemne wymagają jednoczesnego prowadzenia badań archeologicznych. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie epizodów osadniczych na tym terenie. Pozwalają skorygować, uszczegółwić i potwierdzić dane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców.

Zagrożeniem dla dziedzictwa archeologicznego jest też rozwój turystyki zwłaszcza nad rzekami, jeziorami i w obszarach leśnych. Tereny te, atrakcyjne pod względem rekreacyjnym obecnie, były również atrakcyjne dla ludzi w

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

pradziejach i wczesnym średniowieczu. Dostęp do wody, który stanowił podstawę egzystencji osadniczej umożliwiał tworzenie niezwykle licznych osad o metryce sięgającej od epoki kamienia po czasy nowożytne.

W celu ochrony zabytków archeologicznych ważne jest spełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Sporym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych na terenie gminy Międzychód, są wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia prac ziemno-budowlanych. W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, ważne jest określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych zawartych w opiniach i decyzjach Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Konieczne jest uzgadnianie decyzji o warunkach zabudowy lub lokalizacji inwestycji celu publicznego z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Dodatkowo w przypadku ujawnienia podczas badań archeologicznych nowych faktów osadniczych należy ten fakt odnotować w karcie adresowej gminnej ewidencji zabytków.

Do inwestycji zagrażających zabytkom archeologicznym w Gminie Międzychód należą w kolejnych latach planowane inwestycje:

- budowa sieci wodociągowej w miejscowościach Dormowo – Łowyń,
- budowa sieci wodociągowej w miejscowościach Kolno – Kamionna,
- budowa wodociągu w miejscowości Muchocin,
- modernizacja stacji uzdatniania wody w Radgoszczy,
- zagospodarowanie Ogródka Jordanowskiego w Międzychodzie,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- budowa drogi gminnej – ul. Sokoła w Międzychodzie,
- przebudowa i rozbudowa ul. Strzeleckiej w Międzychodzie,
- budowa ul. Chopina w Międzychodzie,
- rewitalizacja linii kolejowej Międzychód – Szamotuły.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

5. CELE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Urozmaicony krajobraz oraz dobra kultury materialnej gminy Międzychód stwarzają możliwości rozwoju turystyki i rekreacji, tworzenia atrakcyjnego środowiska zamieszkania oraz budowania tożsamości regionalnej. Planowane inwestycje infrastrukturalne oraz sprzyjająca kumulacja obiektów zabytkowych w zespołach umożliwiają podjęcie kompleksowych działań rewaloryzacyjnych tych zabytków i ich otoczenia.

Program opieki nad zabytkami dla gminy Międzychód na lata 2023-2026 zakłada w swych celach następujące priorytety:

- A. Konsekwentne i planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu, dotyczących opieki nad zabytkami, jako potwierdzenie i uznanie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.
- B. Bieżąca kontrola stanu zachowania zabytków i działania zmierzające do jego poprawy.
- C. Wyeksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
- D. Zintegrowanie działań w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i krajobrazowego, zmierzających do stworzenia spójnych zasad zagospodarowania przestrzeni.
- E. Wspieranie aktywności lokalnej, mającej na celu kreowanie wizerunku gminy i tożsamości mieszkańców.
- F. Wykorzystanie walorów obiektów zabytkowych dla potrzeb turystyki i edukacji.
- G. Monitorowanie stanu formalno-prawnego oraz form użytkowania obiektów i obszarów zabytkowych.
- H. Wspieranie działań mających na celu pozyskiwanie pozabudżetowych środków finansowych (w tym funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) na promocję i opiekę nad zabytkami.
- I. Akcja informacyjna i edukacyjna upowszechniająca wiedzę z zakresu historii regionu i ochrony dziedzictwa kulturowego.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

6. Założenia programowe.

Sprawowanie opieki nad zabytkami przez władze samorządowe ma szczególny charakter. Przede wszystkim istniejące uwarunkowania prawne dają możliwość kreowania pewnej polityki w stosunku do obiektów zabytkowych i uprawniają organy samorządowe do podejmowania działań o odmiennym charakterze niż np. typowa dla właścicieli troska o utrzymanie obiektów zabytkowych w jak najlepszym stanie. Gmina ze względu na prawny obowiązek ochrony wartości społecznie istotnych posiada instrumenty umożliwiające budowanie i poszerzanie świadomości społecznej względem ochrony i opieki nad lokalnym dziedzictwem kulturowym. Wobec powyższego objęcie – ze strony Gminy – należyłą opieką zabytków stanowi jeden z ważnych aspektów działalności lokalnego samorządu. Powyższą politykę określać ma Gminny program opieki nad zabytkami gminy Międzychód na lata 2023-2026, dla realizacji którego priorytetowe jest osiągnięcie celów określonych w art. 87. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami.

Na potrzeby Gminnego programu opieki nad zabytkami sformułowane zostały podstawowe priorytety, które poprzez realizowane w ich ramach działania w całości wypełniają cele ustawowe dla opracowywania gminnych programów opieki nad zabytkami. Są to:

Priorytet I – Gminna ewidencja zabytków.

Priorytet II – Ochrona i rewaloryzacja obiektów zabytkowych i budynków o wartościach lokalnych.

Priorytet III - Kształtowanie świadomości mieszkańców. Popularyzacja wiedzy o regionie, edukacja w zakresie ochrony zabytków.

Priorytet IV - Kształtowanie krajobrazu kulturowego. Dążenie do zachowania ładu przestrzennego.

Priorytet V - Promocja zabytków i krajobrazu kulturowego.

Priorytet VI - Dziedzictwo kulturowe jako element rozwoju turystyki.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

7. Zadania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Realizacji sformułowanych wyżej celów i założeń służyć będą następujące działania, które Gmina wykona w okresie obowiązywania Programu, a więc w latach 2023-2026:

7.1. Bieżąca aktualizacja gminnej ewidencji zabytków i stanowisk archeologicznych.

Przepisy art. 22 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakładają na burmistrza gminy obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych i wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, Gmina Międzychód wykonała gminną ewidencję zabytków nieruchomych w 2017 r. i archeologicznych w 2012. Wszystkie obiekty i stanowiska posiadają karty.

Gminna ewidencja zabytków będzie podlegała okresowej aktualizacji poprzez:

- wykreślanie z ewidencji zabytków nieruchomych obiektów, które zostały rozebrane, gruntownie przebudowane i utraciły już cechy zabytkowe, uzupełnianie o zmiany stanu prawnego obiektu, jak aktualne formy ochrony
- w porozumieniu z konserwatorem zabytków, - uzupełnianie ewidencji zabytków nieruchomych o nowe obiekty, po otrzymaniu zawiadomienia konserwatora zabytków o wpisie do rejestru zabytków lub włączeniu ich do wojewódzkiej ewidencji zabytków
- burmistrz włącza kartę adresową zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków lub znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków do gminnej ewidencji zabytków po zweryfikowaniu, że dane zawarte w karcie adresowej są

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

wyczerpujące i zgodne z danymi zawartymi odpowiednio w decyzji o wpisie zabytku do rejestru lub w karcie ewidencyjnej zabytku.

- o zamiarze włączenia karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków, o włączeniu tej karty, o sporządzeniu nowej karty adresowej zabytku, o zamiarze wyłączenia karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków lub o wyłączeniu tej karty burmistrz, zawiadamia niezwłocznie właściciela lub posiadacza zabytku albo nieruchomości, która przestała być zabytkiem. Zawiadomienie to następuje co najmniej na 14 dni przed planowanym terminem działania.

- zawiadomienie o zamiarze włączenia karty adresowej zabytku, o sporządzeniu nowej karty adresowej zabytku albo o zamiarze wyłączenia karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków umieszcza się na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej do czasu zamieszczenia informacji odpowiednio o włączeniu karty adresowej zabytku, o włączeniu nowej karty adresowej zabytku do gminnej ewidencji zabytków albo o wyłączeniu karty adresowej zabytku z gminnej ewidencji zabytków.

- uzupełnianie ewidencji zabytków archeologicznych poprzez włączanie informacji o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań oraz na podstawie uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych AZP, zgodnie z informacjami przekazywanymi przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu.

7.1.2. Gminna ewidencja zabytków archeologicznych – monitoring stanowisk.

W ubiegłych latach sporządzona została ewidencja zabytków dla stanowisk archeologicznych znajdujących się na obszarze gminy Międzychód w postaci kart stanowisk, zgodnie z Rozporządzeniem MKiDN z dnia 26 maja 2011 roku w

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. Powstała baza wymaga jednak ciągłej aktualizacji i uzupełniania istniejącej ewidencji zabytków archeologicznych poprzez włączanie informacji (pozyskiwanych sukcesywnie z WUOZ) o wszystkich nowo odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, oraz na podstawie uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych przeprowadzonych w ramach obszarów AZP. Aktualizacja tej bazy musi być również prowadzona przez Burmistrza w uzgodnieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu.

7.1.3. Inwentaryzacja obiektów tzw. małej architektury.

Rozpoznanie terenowe i wykonanie inwentaryzacji w postaci spisu obiektów tzw. małej architektury (kapliczki, krzyże przydrożne, leśne mogiły itp.). Pochodzą z różnych lat, mają różną wartość historyczną i artystyczną, ale wszystkie przeważnie otoczone są troskliwą opieką. Uwzględnianie tej bazy danych przy projektach promujących dziedzictwo i gminę oraz działaniach turystycznych i edukacyjnych.

Harmonogram:

	ZADANIA	2023 - 2024	2024-2026
	Gminna ewidencja zabytków		
1.	Gminna ewidencja zabytków nieruchomych –	- aktualizacja kart obiektów z terenu miasta Międzychód	- aktualizacja kart obiektów z terenu Gminy Międzychód
2.	Gminna ewidencja zabytków archeologicznych – monitoring stanowisk.	- działania realizowane na bieżąco	- działania realizowane na bieżąco
3.	Inwentaryzacja obiektów tzw. małej architektury.	– wykonanie kwerendy terenowej i inwentaryzacji wskazanych obiektów	– bieżąca weryfikacja istniejącej listy.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

7.2. Ochrona i rewitalizacja obiektów zabytkowych.

7.2.1. Prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych przy obiektach zabytkowych nieruchomych będących własnością gminy; zabezpieczenie i utrzymanie tych obiektów oraz ich otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystanie z nich w sposób zapewniający trwałe zachowanie ich wartości.

Zadanie 1.

Prace remontowe przy budynku dw. Miejskiej kasy oszczędności, ob. obecnie Muzeum Regionalne stanowiące oddział Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury przy ul. 17 Stycznia 100.

Obiekt ten wpisany jest do rejestru zabytków i stanowi on ciekawy przykład architektury użyteczności publicznej. Niestety pogarszający się stan obiektu oraz niewłaściwe prace remontowe doprowadziły do jego zamknięcia. Prowadzone od jakiegoś czasu prace renowacyjne wymagają kontynuacji i w swym założeniu mają przywrócić piękno budynku, zagwarantować jego trwałość na kolejne lata oraz dostosować go do nowoczesnych potrzeb muzealnych. Szczególnie zachowanie obiektu oraz jego ponowne oddanie do użytku stanowi wyzwanie dla Gminy Międzychód, stwarza jednocześnie szansę na powstanie ciekawego i nowoczesnego obiektu przeznaczonego dla szerokiego grona odbiorców. Ogromne znaczenie ma również fakt, że znajdują się w jego zbiorach niezwykle cenne zabytki związane z historią miasta i regionu. Rozpoczęte prace remontowych w najbliższych latach, o ile pozwolą na to środki finansowe ujęte w budżecie gminy lub środki finansowe dostępne z programów Unii Europejskiej lub budżetu państwa.

Zadanie 2.

Prowadzenie prac remontowych przy obiektach zabytkowych stanowiących

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

własność gminy Międzychód zgodnie z zaleceniami konserwatorskimi.

W ramach tego zadania w latach 2023-2026 przewidziane są prace w innych obiektach zabytkowych stanowiących własność Gminy Międzychód. Wśród nich znajduje się m.in. dom mieszkalny przy ul. 17 Stycznia 32 (wpisany do rejestru zabytków pod nr 922/A). Budynek ten uległ pożarowi i w związku z tym przewidziane są, w latach 2023-2024, prace budowlano-remontowe mające na celu odtworzenie dwóch lokali mieszkaniowych na piętrze.

W przypadku budynku Szkoły Podstawowej Nr 1 w Międzychodzie, położonego przy ul. 17 Stycznia 92 (obiekt wpisany do rejestru zabytków pod nr 252/Wlkp/A), w 2023 r. gmina planuje naprawę zegara znajdującego się na wieży budynku. Ponadto w przyszłości planowana jest renowacja opłotowania oraz zabezpieczenie wewnętrzne termiczne witraży okiennych. W przypadku zespołu dworsko-folwarcznego w Mniszkach (wpisany do rejestru zabytków pod nr 555/Wlkp/A) w 2023 roku przewidziana jest wykonanie zabezpieczenia konstrukcji drewnianej, tzw. fumigacja w budynku spichlerza. W roku 2024 przewidziana jest również wymiana dachu na budynku administracyjnym.

W planach gminy, na kolejne lata, przewidziane są ponadto prace przy budynku położonym przy ul. Piłsudskiego 2, obecnym budynku Urzędu Gminy Międzychód (wpisany do rejestru zabytków pod nr 53/Wlkp/A). W tym przypadku obiekt przeznaczony jest do remontu i modernizacji. W planach jest dokończenie dokumentacji remontowej w uzgodnieniu z WWKZ w Poznaniu a następnie m.in.: termomodernizacja dachu z wymianą pokrycia, remont pomieszczeń poddasza oraz wykonanie elewacji budynku.

Zadanie 3.

Zachowanie zasad ochrony zabytków architektonicznych, krajobrazu kulturowego oraz zabytków archeologicznych w gminnych dokumentach planistycznych.

W gminnych dokumentach planistycznych należy:

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- zidentyfikować istniejące i potencjalne konflikty funkcjonalno-przestrzenne związane z ochroną walorów kulturowych;
- zidentyfikować elementy charakterystyczne krajobrazu kulturowego oraz określić zasady ich ochrony (np.: wskazanie wytycznych dotyczących zgodnych z tożsamością miejscowości zasad: posadowienia obiektów na działce, formy obiektu, detalu architektonicznego);
- określić elementy charakterystyczne w przypadku dóbr kultury współczesnej, które winny zostać zachowane.

W procesie sporządzania dokumentów planistycznych, związanych z zagospodarowaniem przestrzennym, respektowane będą wyznaczone na załącznikach graficznych strefy ochrony stanowisk archeologicznych oraz następujące zapisy zapewniające prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych: „Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, na obszarze stref ochrony stanowisk archeologicznych, w obrębie obszarów chronionych (układy urbanistyczne, ruralistyczne, założenia pałacowo-parkowe, cmentarze, obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w ewidencji) oraz na obszarze planowanych zalesień, wymagają uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, który określi warunki realizacji inwestycji”.

Należy również przed uzyskaniem pozwolenia na budowę uzyskać od WWKZ w Poznaniu pozwolenie na prowadzenie prac archeologicznych. W przypadku stanowisk wpisanych do rejestru zabytków stosowany ponadto będzie następujący zapis: „Zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na terenie stanowisk wpisanych do rejestru zabytków, a prace porządkowe prowadzone w ich obrębie wymagają uzgodnienia z WWKZ”.

Zadanie 4.

Zapobieganie dewastacji ujawnionych nawarstwień kulturowych oraz stanowisk

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

archeologicznych. Stanowiska archeologiczne narażone są na zniszczenia wynikające m.in. z prowadzonych inwestycji budowlanych. W trakcie wykonywanych prac ziemnych dochodzi często do odkrycia warstw zantropogenizowanych i stanowisk nierejestrowanych powierzchniowo – w takim przypadku należy zgłosić fakt odkrycia stanowiska do WWKZ w Poznaniu i przeprowadzić badania w obrębie prowadzonych inwestycji.

Zadanie 5.

Uporządkowanie, przywrócenie i ogrodzenie terenu wraz z zagospodarowaniem dawnego cmentarza żydowskiego w Międzychodzie. Działanie to wymaga m.in. konserwacji oraz opracowanie formy prezentacji odnalezionych macew pochodzących z tej nekropolii wraz z ustawieniem tam pamiątkowego głazu. Wpisanie do rejestru zabytków powstałego założenia.

Zadanie 6.

Weryfikacja stanu zachowania cmentarzy z terenu gminy Międzychód i ich szczegółowa inwentaryzacja przy współpracy z WWKZ w Poznaniu, oraz wytypowanie spośród nich najwartościowszych i najlepiej zachowanych do działań związanych z promocją dziedzictwa kulturowego regionu. Wykonywanie prac porządkowych na cmentarzach ewangelickich stanowiących własność gminy Międzychód.

Zadanie 7.

Jednym z zadań Gminy jest prowadzenie działań na wypadek sytuacji kryzysowej lub konfliktu zbrojnego w zakresie ochrony substancji zabytkowej. Działania te należy wykonać poprzez opracowanie Gminnego Planu Ochrony Zabytków Gminy Międzychód na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych. Plan taki wykonano w 2021 roku, jednak ze zmieniającą się sytuacją wynikającą z nowych realnych zagrożeń należy dostosowywać go do zmieniającej się sytuacji i prowadzić coroczną aktualizację.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Zadanie 8.

Wspieranie działalności Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury wraz z oddziałami poprzez dofinansowanie zakupu eksponatów, prac konserwatorskich i badawczych oraz działalności bieżącej a także pomoc w realizowanych przedsięwzięciach.

Harmonogram:

	ZADANIA	2023–2024	2025-2026
	Ochrona i rewaloryzacja obiektów zabytkowych.		
1.	Wspieranie działań przy remoncie oddziału BPiCAK - Muzeum Regionalnego.	- prowadzenie działań związanych z pozyskaniem środków na remont oraz realizacja prac remontowych prowadzona etapami	- dalsze poszukiwanie środków zewnętrznych oraz prace remontowe realizowane etapami
2.	Prowadzenie prac remontowych przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy Międzychód zgodnie z zaleceniami konserwatorskimi	wytypowanie obiektów wymagających bezwzględnych prac remontowych – uzgodnienie zakresu prac remontowych z WWKZ w Poznaniu	– przygotowanie wniosków w celu pozyskania funduszy na remonty ze środków pozabudżetowych gminy – prace remontowe
3.	Zachowanie zasad ochrony zabytków architektonicznych, krajobrazu kulturowego oraz zabytków archeologicznych w gminnych dokumentach planistycznych	- działania realizowane na bieżąco	- działania realizowane na bieżąco
4.	Zapobieganie dewastacji ujawnionych nawarstwień kulturowych oraz stanowisk archeologicznych	– w przypadku prowadzenia prac budowlanych na obszarze występowania stanowisk archeologicznych informowanie inwestorów	– w przypadku prowadzenia prac budowlanych na obszarze występowania stanowisk archeologicznych informowanie inwestorów

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

		o wymogu prowadzenia prac archeologicznych oraz wymaganie od nich uzgodnień w tym zakresie z WWKZ w Poznaniu,	o wymogu prowadzenia prac archeologicznych oraz wymaganie od nich uzgodnień w tym zakresie z WWKZ w Poznaniu,
5.	Uporządkowanie, przywrócenie i ogrodzenie terenu wraz z zagospodarowaniem dawnego cmentarza żydowskiego w Międzychodzie	– przygotowanie koncepcji rewaloryzacyjnej cmentarza – przygotowanie wniosków i pozyskanie środków finansowych	– prace porządkowe i konserwatorskie
6.	Weryfikacja stanu zachowania cmentarzy z terenu gminy Międzychód i ich szczegółowa inwentaryzacja	-	– inwentaryzacja, zabezpieczenie i uporządkowanie wybranych cmentarzy
7.	Gminny Plan Ochrony Zabytków Gminy Międzychód na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych	- aktualizacja prowadzona na bieżąco	- aktualizacja prowadzona na bieżąco
8.	Wspieranie działalności oddziału BPiCAK - Muzeum Regionalnego i CERiP w Mniszkach.	- działania realizowane na bieżąco	- działania realizowane na bieżąco

7.2.2. Utrzymanie dotacji celowej na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych przy obiektach zabytkowych z terenu gminy Międzychód wpisanych do rejestru zabytków a nie stanowiących własności Gminy.

Z uwagi na fakt, iż zdecydowana większość obiektów zabytkowych nie stanowi własności Gminy, nie ma ona możliwości bezpośredniego sprawowania opieki nad tymi zabytkami, a co za tym idzie wpływać także na sposób ich użytkowania. Jedyną formą bezpośredniego udziału w opiece nad zabytkami z terenu gminy niebędącymi jej własnością jest udzielanie dotacji na prace konserwatorskie. Zasady dotacji określone zostały Uchwałą nr IX/60/2007 Rady Miejskiej Międzychodu z dnia 25 kwietnia 2007 r. podjętą w sprawie określenia

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

zasad udzielania dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

W myśl jej zasad dotacja może być udzielona w wysokości do 50 %, a w określonych przypadkach do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

Może obejmować wyłącznie nakłady konieczne na:

- 1) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
- 2) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku,
- 3) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki,
- 4) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności,
- 5) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
- 6) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
- 7) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych,
- 8) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w punkcie 1-7,
- 9) zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Zadanie 1.

Zamieszczenie informacji o możliwości ubiegania się o taką dotację na stronie internetowej Gminy i w innych mediach wraz z określeniem zasad udzielania dotacji.

Zadanie 2.

Udzielanie przez Radę Miejską, na wniosek Burmistrza Międzychodu, dotacji celowych na sfinansowanie lub dofinansowanie prac konserwatorskich. Wnioski zainteresowanych podmiotów o dotację przyjmowane są do dnia 1 października roku poprzedzającego przeprowadzenie zaplanowanych prac.

Zadanie 3.

Informowanie o innych zewnętrznych źródłach (zarówno publicznych jak i prywatnych) dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych przy obiektach zabytkowych.

Zadanie 4.

Wieloaspektowa współpraca z właścicielami zabytków położonych na terenie gminy, doradztwo.

Harmonogram:

	ZADANIA	2023-2024	2025-2026
	Dotacja celowej na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych przy obiektach zabytkowych z terenu gminy Międzychód wpisanych do rejestru zabytków a nie stanowiących własności Gminy		
1.	Zamieszczenie informacji o możliwości ubiegania się o dotację na remonty.	- działania realizowane na bieżąco	- działania realizowane na bieżąco
2.	Udzielanie przez Radę Miejską, na wniosek Burmistrza Międzychodu,	- partycypacja finansowa samorządu w wybranych	- partycypacja finansowa samorządu w wybranych

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

	dotacji celowych na sfinansowanie lub dofinansowanie prac konserwatorskich	pracach konserwatorsko - remontowych	pracach konserwatorsko - remontowych
3.	Informowanie o innych zewnętrznych źródłach dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych przy obiektach zabytkowych	- działania realizowane na bieżąco	- działania realizowane na bieżąco
4.	Wieloaspektowa współpraca z właścicielami zabytków położonych na terenie gminy, doradztwo.	- działania realizowane na bieżąco	- działania realizowane na bieżąco

7.3. Kształtowanie świadomości mieszkańców. Popularyzacja wiedzy o regionie, edukacja w zakresie ochrony zabytków, badania naukowe i popularyzowanie ich wyników.

Zadanie 1.

Włączenie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i średnich prowadzonych przez gminę.

Zadanie 2.

Przygotowanie i prowadzenie konkursu poświęconego zasobom dziedzictwa kulturowego z terenu gminy Międzychód, adresowanego do dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych i średnich.

Zadanie 3.

Wspieranie naukowych badań archeologicznych prowadzonych na terenie gminy Międzychód, mających na celu pełniejsze poznanie prehistorii regionu.

Zadanie 4.

Wspieranie lokalnych inicjatyw zmierzających do udokumentowania, zachowania i kultywowania regionalnych wartości niematerialnych (pieśni, podania, legendy, tradycje związane z ważnymi wydarzeniami rodzinnymi jak śluby czy pogrzeby, tradycje związane ze świętami, potrawy regionalne, nazwy miejscowe itp.).

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Zadanie 5.

Prowadzenie szeroko pojętych działań mających na celu upamiętnianie i utrwalanie w pamięci mieszkańców, zwłaszcza młodego pokolenia, ważnych wydarzeń historycznych oraz wybitnych postaci związanych z regionem, m.in. poprzez współorganizowanie seminariów naukowych, imprez okolicznościowych czy działalność wydawniczą. W zadaniu tym szczególnie ważne będą działania związane z rocznicą Odzyskania Niepodległości oraz Wybuchu Powstania Wielkopolskiego. Wśród proponowanych kierunków realizacji tego punktu zwrócić należy uwagę m.in. na wsparcie wydawnictwa czy prowadzenie i wspieranie działań edukacyjnych, imprez upamiętniających uczestników tych wydarzeń. Ważnym elementem jest pozostawienie trwałego śladu po tych wydarzeniach w postaci tablic, wydawnictw, nazw ulic, pomników czy też innych elementów na trwałe wpisujących się w krajobraz kulturowy gminy.

Zadanie 6.

Systematyczne gromadzenie informacji archiwalnych, dokumentów, map, pocztówek, fotografii (ewentualne ich skanowanie) dotyczących dziejów miasta i gminy Międzychód we współpracy z mieszkańcami pamiętającymi z własnego doświadczenia lub z opowieści dawne, ważne wydarzenia, dziejące się również na tle ważnych dla dziedzictwa obiektów. Działanie to realizowane ma być przez BPiCAK i jego oddziały: Muzeum Regionalne i CERiP w Mniszkach.

Zadanie 7.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz pasjonatami lokalnych dziejów i wspieranie ich działań w zakresie promocji historii i kultury regionu.

Zadanie 8.

Wspieranie folkloru oraz zanikających zawodów, m.in. poprzez organizację imprez promujących dawne rzemiosło ze szczególnym uwzględnieniem tradycji rzemieślniczych regionu, zawody, wydawnictwa z tego zakresu itp. Wśród imprez tego typu należy wspierać działalność edukacyjną i kulturalną Centrum Edukacji Regionalnej i Przyrodniczej w Mniszkach, które to organizuje m.in. Wielkie Smażenie Powideł.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Harmonogram:

	ZADANIA	2023–2024	2025-2026
	Kształtowanie świadomości mieszkańców.		
1.	Włączenie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do zajęć szkolnych	- opracowanie programu lekcji regionalnych we współpracy z dyrektorami szkół, regionalistami i muzeum	- wdrażanie programu we współpracy ze szkołami
2.	Przygotowanie i prowadzenie konkursu poświęconego zasobom dziedzictwa kulturowego z terenu gminy Międzychód	- opracowanie zasad i tematyki konkursu we współpracy ze szkołami	- wprowadzenie i realizacja konkursu
3.	Wspieranie naukowych badań archeologicznych prowadzonych na terenie gminy Międzychód	- działania prowadzone na bieżąco	- działania prowadzone na bieżąco
4.	Wspieranie lokalnych inicjatyw zmierzających do udokumentowania, zachowania i kultywowania regionalnych wartości niematerialnych	- działania prowadzone na bieżąco	- działania prowadzone na bieżąco
5.	Prowadzenie szeroko pojętych działań mających na celu upamiętnianie i utrwalanie w pamięci mieszkańców ważnych wydarzeń historycznych oraz wybitnych postaci związanych z regionem,	- wspieranie działań związanych z uroczystościami odzyskania Niepodległości współorganizacja różnego typu inicjatyw związanych z przedsięwzięciem, opracowanie programu obchodów	- działania wspierające
6.	Systematyczne gromadzenie informacji archiwalnych dotyczących dziejów miasta i gminy Międzychód	- działania prowadzone na bieżąco przy współpracy z Muzeum i regionalistami	- działania prowadzone na bieżąco przy współpracy z Muzeum i regionalistami

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

7.	Współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz pasjonatami lokalnych dziejów i wspieranie ich działań	- działania prowadzone na bieżąco	- działania prowadzone na bieżąco
8.	Wspieranie folkloru oraz zanikających zawodów poprzez działalność CERiP w Mniszkach	- działania prowadzone na bieżąco	- działania prowadzone na bieżąco

7.4. Świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego. Dążenie do zachowania ładu przestrzennego.

Zadanie 1.

Uzgodnienie z WUOZ w Poznaniu zmian studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz planów zagospodarowania przestrzennego. Respektowanie tych opinii i zaleceń oraz wyznaczonych stref ochrony konserwatorskiej

Zadanie 2.

Określenie zasad i ich konsekwentne przestrzeganie w zakresie umieszczania szyldów i reklam na zabytkach i w przestrzeni zabytkowej w procedurze miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Zadanie 3.

Ochrona układów ruralistycznych na obszarach wiejskich oraz poprawa ładu przestrzennego wsi poprzez zapobieganie rozpraszaniu osadnictwa.

Harmonogram:

	ZADANIA	2023–2024	2025–2026
	Świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego. Dążenie do zachowania ładu przestrzennego		
1.	Uzgodnienie z WUOZ w Poznaniu zmian studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania	- działania prowadzone na bieżąco	- działania prowadzone na bieżąco

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

	przestrzennego oraz planów zagospodarowania przestrzennego.		
2.	Określenie zasad i ich konsekwentne przestrzeganie w zakresie umieszczania szyldów i reklam na zabytkach i w przestrzeni zabytkowej w procedurze miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.	-	- opracowanie zasad we współpracy w WWKZ w Poznaniu i ich wprowadzenie w życie
3.	Ochrona układów ruralistycznych na obszarach wiejskich oraz poprawa ładu przestrzennego wsi poprzez zapobieganie rozpraszaniu osadnictwa.	- działania prowadzone na bieżąco	- działania prowadzone na bieżąco

7.5. Promocja zabytków i krajobrazu kulturowego.

Zadanie 1.

Wydawanie niekomercyjnych, niskonakładowych, szeroko dostępnych i przystępnie opracowanych wydawnictw popularyzujących wiedzę o zasobach kulturowych i przyrodniczych gminy. Gmina Międzychód od wielu lat wspiera wydawanie publikacji dotyczących zarówno historii jak i dnia dzisiejszego regionu.

Zadanie 2.

Promocja dziedzictwa w regionie poprzez sukcesywne rozbudowywanie informacji o zabytkach umieszczonych na stronie internetowej. Wybrane obiekty zostaną szczegółowo zaprezentowane wraz z podaniem możliwości ich zwiedzania oraz lokalizacją.

Zadanie 3.

Promocja i dystrybucja wydawnictw zewnętrznych poświęconych zabytkom gminy.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Zadanie 4.

Udział w cyklicznych imprezach: w wystawach, w targach promujących region (w tym dziedzictwo kulturowe materialne i niematerialne) zarówno w wymiarze powiatowym jak i na szczeblu wojewódzkim, krajowym oraz poza granicami kraju.

Zadanie 5.

Opracowanie i umieszczanie tablic informacyjnych na zewnątrz obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz miejsc historycznych i obiektów zabytkowych ważnych dla regionu (np. bożnica żydowska, dawna siedziba starostwa powiatowego itp.), zawierających podstawowe dane historyczne o obiekcie.

Zadanie 6.

Opracowanie, przygotowanie, wspieranie i promowanie imprez propagujących wydarzenia historyczne, kulturowe i etnograficzne regionu.

Harmonogram:

	ZADANIA	2023–2024	2025–2026
	Promocja zabytków i krajobrazu kulturowego.		
1.	Wydawanie niekomercyjnych, niskonakładowych, szeroko dostępnych i przystępnie opracowanych wydawnictw popularyzujących wiedzę o zasobach kulturowych i przyrodniczych gminy	- działania prowadzone na bieżąco	- działania prowadzone na bieżąco
2.	Promocja dziedzictwa w regionie poprzez sukcesywne rozbudowywanie informacji o zabytkach umieszczonych na stronie internetowej	- stworzenie bazy internetowej zabytków, wraz z koncepcją prezentacji	- systematyczne wprowadzanie informacji o obiektach i poszerzanie bazy
3.	Promocja i dystrybucja wydawnictw zewnętrznych	- działania prowadzone na bieżąco	- działania prowadzone na bieżąco

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

	poświęconych zabytkom gminy.		
4.	Udział w cyklicznych imprezach: w wystawach, w targach promujących region	- wybór najciekawszych imprez i wystaw oraz opracowanie koncepcji działań w tym zakresie	- działania prowadzone na bieżąco
5.	Opracowanie i umieszczanie tablic informacyjnych na zewnątrz obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz miejsc historycznych i obiektów zabytkowych ważnych dla regionu	– wytypowanie najwartościowszych obiektów zabytkowych – porozumienie się z właścicielami obiektów – umieszczanie tablic na zabytkach znajdujących się na terenie miasta	– umieszczanie tablic na zabytkach znajdujących się na terenie gminy
6.	Opracowanie, przygotowanie, wspieranie i promowanie imprez propagujących wydarzenia historyczne, kulturowe i etnograficzne regionu.	-	- przygotowanie koncepcji i zakresu promocyjnego związanego z dziedzictwem kulturowym, na bazie którego można tworzyć imprezy

7.6. Dziedzictwo kulturowe jako element rozwoju turystyki.

Zadanie 1.

Uwzględnienie obiektów zabytkowych przy wyznaczaniu nowych tras turystycznych i ścieżek dydaktycznych. Działanie to będzie poprzedzone ustaleniem z właścicielami obiektów zabytkowych możliwości i zasad ich udostępniania. Ujęcie w atrakcjach turystycznych także obiektów małej architektury i miejsc historycznych.

Zadanie 2.

Współpraca z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania na ulicach i drogach gminnych, powiatowych i wojewódzkich dojazdowych w celu ułatwienia dojazdu do tych obiektów – głównie do najcenniejszych zabytków miasta i gminy. Ciągła dbałość o tablice już umieszczone oraz oznakowanie zabytków, aby swą estetyką i formą zachęcały do odwiedzenia tych miejsc.

Zadanie 3.

Aktywne wspieranie wydawania aktualnych map turystycznych w regionie

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

obejmujących także teren gminy Międzychód.

Zadanie 4.

Organizacja spotkań i szkoleń z zakresu ochrony dziedzictwa kulturalnego m.in. z właścicielami obiektów zabytkowych w celu zapoznania się z możliwościami udostępnienia oraz uzgodnienia zasad korzystania z tych obiektów w celach turystycznych. W przypadku pozytywnej reakcji wykonanie oznaczeń informujących o udostępnieniu obiektów do zwiedzania.

Zadanie 5.

Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych, organizowanych w zabytkowych budynkach jako jedna z możliwych form ratowania niszczących i ginących z krajobrazu obiektów zabytkowych.

Zadanie 6.

Tworzenie pieszych, rowerowych i samochodowych tras i szlaków turystycznych w oparciu o zasoby dziedzictwa kulturowego. W zadaniu tym warto zwrócić uwagę na przemysłowe dziedzictwo regionu w postaci pozostałości XIX i XX w. zakładów produkcyjnych, młynów, cmentarzy, folwarków itp. Wyjątkowość obiektów w skali regionu i ich znaczenie warto jest uwzględnić w wykorzystaniu w zakresie edukacji i turystyki.

Harmonogram:

	ZADANIA	2023–2024	2025–2026
	Dziedzictwo kulturowe jako element rozwoju turystyki.		
1.	Uwzględnienie obiektów zabytkowych przy wyznaczaniu nowych tras turystycznych i ścieżek dydaktycznych.	- opracowanie koncepcji i zasad oraz wyznaczenie szlaków z najciekawszymi obiektami turystycznymi	- wytycznie tras wraz z oznaczeniem obiektów w terenie
2.	Współpraca z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania na ulicach i drogach gminnych, powiatowych i wojewódzkich	- działania prowadzone na bieżąco	- działania prowadzone na bieżąco
3.	Aktywne wspieranie	- działania prowadzone na	- działania prowadzone na

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

	wydawania aktualnych map turystycznych	bieżący	bieżący
4.	Organizacja spotkań i szkoleń z zakresu ochrony dziedzictwa kulturalnego	- działania prowadzone na bieżąco	- działania prowadzone na bieżąco
5.	Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych, organizowanych w zabytkowych budynkach,	-	- opracowanie wzorca zasad wspierania rozwoju agroturystyki w obiektach zabytkowych
6.	Tworzenie pieszych, rowerowych i samochodowych tras i szlaków turystycznych	- przeanalizowanie i wytyczenie nowych szlaków turystycznych związanych z dziedzictwem historycznym	- konserwacja istniejących szlaków

8. KIERUNKI DZIAŁAŃ DLA REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

8.1. Aktualizacja gminnej ewidencji zabytków oraz aktualizacja gminnej ewidencji stanowisk archeologicznych.

Przepisy art. 22 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakładają na burmistrza gminy obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych i wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, Gmina Międzychód posiada gminną ewidencję zabytków nieruchomych sporządzoną w 2017 r.

Gminna ewidencja zabytków będzie podlegała okresowej aktualizacji poprzez:

- wykreślanie z ewidencji zabytków nieruchomych obiektów, które zostały rozebrane, gruntownie przebudowane i utraciły już cechy zabytkowe,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

uzupełnianie o zmiany stanu prawnego obiektu, jak aktualne formy ochrony

- w porozumieniu z konserwatorem zabytków, - uzupełnianie ewidencji zabytków nieruchomych o nowe obiekty, po otrzymaniu zawiadomienia konserwatora zabytków o wpisie do rejestru zabytków lub włączeniu ich do wojewódzkiej ewidencji zabytków,

- uzupełnianie ewidencji zabytków archeologicznych poprzez włączanie informacji o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań oraz na podstawie uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych AZP, zgodnie z informacjami przekazywanymi przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu.

8.2. Tworzenie parków kulturowych.

Ponieważ teren gminy Międzychód znajduje się w granicach Pszczewskiego Parku Krajobrazowego, w Mniszkach funkcjonuje Centrum Edukacji Regionalnej i Przyrodniczej w Mniszkach, a ponadto znajdują się tu inne, liczne na tym obszarze, formy ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, nie ma potrzeby tworzenia nowej formy administracyjnej, jaką jest park kulturowy. Przemawia za tym również fakt, objęcia ochroną konserwatorską wszystkich zachowanych parków wraz z towarzyszącymi im założeniami dworskimi i folwarcznymi, układu urbanistycznego śródmieścia Międzychodu oraz wybranych obiektów architektury.

Pszczewski Park Krajobrazowy powstał w celu ochrony charakterystycznych form krajobrazu. Parki krajobrazowe, w zakresie realizacji swoich celów, mają również za zadanie promocję komponentu kulturowego obszaru, na którym działają. Przejawem takiej działalności w Pszczewskim Parku Krajobrazowym jest program zajęć przygotowany przez CERiP w Mniszkach, gdzie młodzież i dzieci zapoznają się m.in. ze specyfiką ginących zawodów. W 2023 roku powoływanie do życia nowego parku kulturowego w tym przypadku

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

jest bezpodstawne.

8.3. Wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego.

Gmina Międzychód jest gminą rolno-przemysłowo-turystyczną – duża liczba jezior i lasów oraz piękno charakterystycznego krajobrazu, sprzyjają rozwojowi ruchu turystycznego na tym terenie, a liczne ośrodki wypoczynkowe, m.in. nad Jeziorem Mierzyńskim, zapewniają odpowiednią bazę potrzebną dla wypoczynku. Jednak sama przyroda w dzisiejszych czasach nie stanowi już wystarczającego magnesu dla spragnionych atrakcji turystów. Dodatkowym atutem podnoszącym wartość oferty wypoczynkowej gminy może być umiejętne i ciekawe wykorzystanie historii i dziedzictwa kulturowego regionu. W związku z tym, należy przygotować spójną ofertę turystyczną, łączącą elementy przyrodnicze, etnograficzne i historyczne.

Część obiektów wpisanych do rejestru zabytków jest już wykorzystywana w celach turystycznych i edukacyjnych. Działania takie odbywają się m.in. w Mniszkach, gdzie w XIX-wiecznym folwarku mieści się prężnie działające Centrum Edukacji Regionalnej i Przyrodniczej czy budynku Muzeum Regionalnym w Międzychodzie.

Wśród innych działań mających na celu wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego są prace związane ze szlakami turystycznymi. Obszar gminy Międzychód posiada dobrze oznakowaną sieć szlaków pieszych i rowerowych, przeznaczonych dla ruchu turystycznego. Trasy te zostały wyznaczone tak, aby na ich przebiegu znalazły się obiekty o dużej wartości historycznej. Krajobraz kulturowy gminy Międzychód oraz jej niezwykle cenne i ciekawe walory przyrodniczo-krajobrazowe pozwalają na tworzenie nowych, tematycznych szlaków turystycznych pieszych, rowerowych i konnych o charakterze lokalnym i krajowym. Wykorzystując bogaty zasób zespołów dworskich w południowej części analizowanego obszaru, istnieje możliwość stworzenia np. trasy rowerowej „Szlakiem dworów i kościołów ziemi

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

międzychodzkiej”, która mogłaby przebiegać w sposób następujący: Międzychód – Kolno – Kamionna – Mnichy – Mniszki – Gralewo – Gorzyń – Międzychód. Przebieg takiej trasy obejmowałby m.in. zespoły dworskie, folwarki, punkt widokowy, kościoły katolickie i kościół ewangelicki. Inną trasą, jaką można wyznaczyć jest „Szlak Nadwarciański”, biegnący od Międzychodu przez Mierzyn, następnie Radgoszcz, do Radasza, prezentujący zarówno walory kulturowe, jak i przyrodnicze.

W ramach działań edukacyjnych i promocyjnych organizować można festyny historyczne oraz pokazy dawnego rzemiosła. Szczególnie ciekawe są imprezy organizowane na terenie zespołów pałacowo-dworskich oraz na folwarkach – stwarzają możliwość m.in. zaprezentowania dawnych zawodów takich jak kołodziej, kowal czy rymarz, prezentację działania starych maszyn rolniczych. Imprezy tego typu i pokazy odbywać się będą na terenie Centrum Edukacji Regionalnej i Przyrodniczej w Mniszkach, gdyż posiada ono doskonałą infrastrukturę oraz teren do organizacji tego typu przedsięwzięć.

Bogactwo dziedzictwa kulturowego ziemi międzychodzkiej stwarza możliwość organizacji różnorodnych działań w zakresie promocji i edukacji związanych z ochroną zabytków i popularyzacją wiedzy o regionie.

8.4. Określenie sposobu realizacji celów gminnego programu opieki nad zabytkami.

Realizacja *Programu opieki nad zabytkami dla gminy Międzychód na lata 2023-2026* powierzona zostanie właściwemu pracownikowi Urzędu Miasta i Gminy Międzychód, który w swych obowiązkach będzie miał za zadanie m.in. realizację celów w nim postawionych. Osoba ta nawiąże współpracę z podległymi osobami i jednostkami organizacyjnymi gminy – m.in. z osobą ds. promocji gminy, Biblioteką Publiczną I Centrum Animacji Kultury, Muzeum Regionalnym czy CERiP w Mniszkach oraz z innymi podmiotami w celu sprawnego wdrażania i przeprowadzania programu.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Program realizowany będzie w szerokim zakresie poprzez współpracę z różnymi instytucjami, stowarzyszeniami oraz osobami prywatnymi. W miarę możliwości rozwiązywane będą bieżące problemy z zakresu ochrony dóbr kultury. Prowadzone będą działania w zakresie informacji: m.in. informowanie o możliwościach pozyskania funduszy na prace remontowe i renowacyjne obiektów zabytkowych.

W celu prawidłowej realizacji programu osoba za niego odpowiedzialna prowadzi będzie ścisłą współpracę z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Poznaniu.

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Samorząd gminy Międzychód jest podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami. Aby osiągnąć zamierzone w nim cele, jego realizacja powinna odbywać się m.in. poprzez działania władz gminnych zmierzające do jak najefektywniejszego ich wykonania. Samorząd musi również oddziaływać na różne, związane z zabytkami, podmioty w celu wypracowania zachowań służących realizacji tego programu. Głównym odbiorcą programu jest przede wszystkim społeczność gminy, która bezpośrednio odczuje efekty jego wdrażania.

Dostępne instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami wynika z obowiązujących przepisów prawnych, opartych na nich działaniach umocowanych w realiach finansów publicznych oraz instrumentów prawno-ekonomicznych.

W realizacji *Programu opieki nad zabytkami dla gminy Międzychód na lata 2023-2026* wykorzystane zostanie instrumentarium w zakresie:

- instrumenty prawne, m.in.:
- przepisy ustawowe oraz dokumenty wydawane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
 - instrumenty koordynacji, m.in.:
- strategia rozwoju gminy,
- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- plany rozwoju lokalnego,
- programy ochrony środowiska przyrodniczego,
- programy prac konserwatorskich,
- studia, analizy, koncepcje,
- plany rewitalizacji,
- umowy i porozumienia,
- kontrakty,
- prowadzenie instytucji, w tym tworzenie podmiotów prawnych,
- współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi,
 - instrumenty finansowe, m.in.:
- dotacje,
- subwencje,
- dofinansowania,
- nagrody,
- zachęty finansowe,
- zbiórki społeczne,
- programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- programy operacyjne uwzględniające finansowanie z funduszy Unii Europejskiej,
 - instrumenty społeczne, m.in.:
- edukacja kulturowa,
- informacja,
- sprawna komunikacja,
- współpraca,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

- współdziałanie z organizacjami społecznymi i pozarządowymi,
 - instrumenty kontrolne, m.in.:
- ciągła aktualizacja bazy danych geodezji i gospodarki gruntami, infrastruktury technicznej (w tym komunikacji), stanu zagospodarowania przestrzennego miasta, stanów technicznych obiektów zabytkowych, poziomu bezrobocia,
- monitoring stanu środowiska kulturowego.

10. MONITORING DZIAŁANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Zgodnie z art. 87, ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.), za monitorowanie realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami odpowiada Rada Miejska Międzychodu, której Burmistrz co dwa lata sporządza sprawozdanie z wykonania programu. Po zatwierdzeniu uchwałą Rady Miejskiej „Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026”, powołany zostanie zespół, który zajmie się monitoringiem realizacji programu.

Wskazanie „instytucji” zarządzającej Programem Opieki zapewni sprawne działanie oraz kontynuację prac nad ochroną zabytków w gminie. Stała obserwacja oraz analiza stopnia zaawansowania realizacji celów Programu będzie obejmowała: bieżący monitoring uwzględniający stan zachowania zabytków, stosunki własnościowe, ocenę prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych, ocenę realizacji programu edukacji, promocji, rozwoju turystyki, współpracy z instytucjami kultury, ocenę kontaktu z właścicielami obiektów zabytkowych. Program opieki nad zabytkami musi być również aktualizowany po 4 latach od przyjęcia go przez radę.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

11. ZEWNĘTRZNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Najogólniej źródła finansowania ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce można podzielić na:

- źródła publiczne – budżet państwa, budżety jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli, środki Unii europejskiej, inne źródła;
- źródła prywatne - środki osób fizycznych, organizacji pozarządowych – stowarzyszeń, fundacji, kościelnych osób prawnych itp.

W zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązanego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku. W przypadku, gdy taki tytuł prawny posiada jednostka samorządu terytorialnego, finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku jest zadaniem własnym tej jednostki.

Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie albo będąca właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa.

Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków może być udzielona przez:

- ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest ten minister,

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

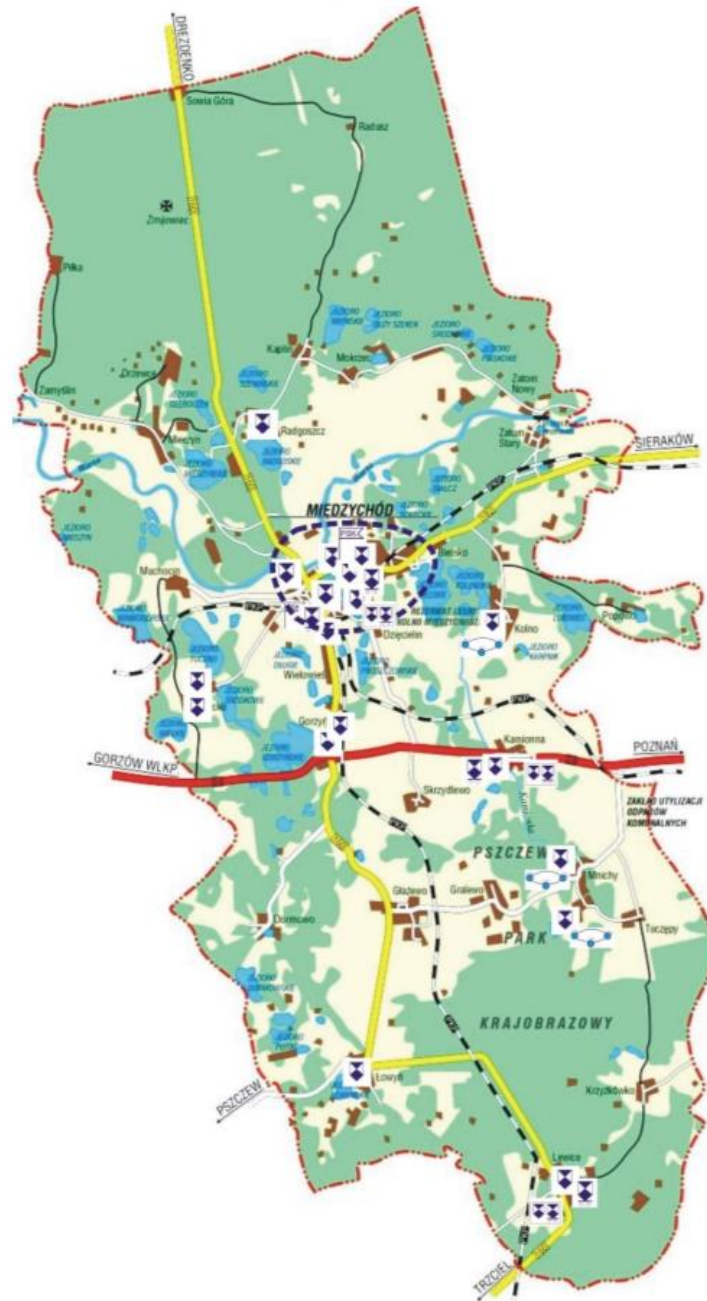
- wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być również udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Finansowanie gminnego programu opieki nad zabytkami (zarówno własnymi jak i w formie dotacji do zabytków nie będących własnością Gminy) będzie realizowane z wykorzystaniem środków z wielu źródeł. Będą to zarówno środki budżetowe jak i fundusze strukturalne, w zależności od możliwości finansowych gminy.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Mapa. 1. Rozmieszczenie zabytków nieruchomych na terenie Gminy Międzychód

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Międzychód na lata 2023-2026

Legenda:**Zabytki ruchome podlegające ochronie****Kościół****Zabytkowa kapliczka****Cmentarz (wojskowy; wojenny)****Zabytek architektoniczny (pałac; dworek; dom zabytkowy)****Zabytek budownictwa ludowego****Grodzisko****Park zabytkowy**